Strigătele animalelor.

(Studiu lexicografic[1]).

Introducere.

La elaborarea acestei teze am întrebuinţat în primul rând „Răspunsurile la chestionarul lui Haşdeu.“ Haşdeu, înainte de a începe cu lucrarea Etimologicului său a trimis chestionare prin satele din Regat şi Ardeal cu diferite întrebări privitoare la limba şi obiceiurile Românilor. La aceste chestionare a primit răspunsuri de la preoţii şi învăţătorii din provincie. Răspunsurile acestea — foarte preţioase — sânt în posesiunea Academiei Române, care le-a legat în manuscris după judeţe (comunele în ordine alfabetică) în 18 volume. Acest manuscris l-am putut întrebuinţă prin mij ocirea D-lui profesor S. Puşcariu. Litera H deci, care se întâlneşte des în această lucrare, însemnează manuscrisul, cifra romană de lângă literă volumul iar cifra arabică foaia din manuscris. Lista comunelor se dă la sfârşitul lucrării.

Afară de aceasta am mai întrebuinţat „Ornitologia“ şi »Insectele« de S. Fl. Marian, apoi operele mai multor scriitori ca: Eminescu, Alecsandri, Ispirescu, Creangă, Pann, Sadoveanu, Sandu-Aldea, Ciocârlan, N. N. Beldiceanu etc., pe care i-am notat totdeauna. La stabilirea etimologiilor am întrebuinţat »*Etym. Wörterbuch der rum. Sprache*« de Dr. S. Puşcariu şi cele câteva fascicule apărute din »*Dicţionarul Academiei*«, apoi «*Dict. d' Etymologie Daco-Romane*» de Cihac şi Tiktin (Rum.-deutsches Wrtb.) mai puţin Hiecke (*Die Neubildung der rum. Tiernamen* în Anuarul XII-lea al lui Weigand).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Teza însaşi am împărţit-o, după cum era şi natural, mai întâiu în trei părţi: 1). *Animalele* în înţelesul restrâns al cuvântului, 2). *Păsările* şi 3). *Insectele*. Cele două părţi dintâiu le-am

[1]) Teză de licenţă prezentată Universităţii din Cernăuţi în Octomvrie 1913.

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

subîmpărţit în câte două părţi: 1. *a*) *Pasările de casă* şi *b*) *Animalele sălbatice;* 2. *a*) *Pasările de casă* şi *b*) *Pasările sălbatice şi cântătoare.* Imediat după fiecare animal urmează termenii cei mai răspândiţi ale strigătelor lui, fără deosebire de sinonimica lor. Am tratat apoi fiecare termen în special şi după fiecare urmează exemple din diferiţi autori, ca o dovadă despre existenţa acestor cuvinte în literatură. Am făcut apoi deosebirea între diferitele numiri, după materialul adunat şi după datele adunate de mine. Am cercat după aceea, întru cât mi-a fost cu putinţă, să dau geografia lexicală a acestor termeni. Aceasta nu mi-a izbutit la fiecare cuvânt pe deplin, pentru că mi-au lipsit mai întâiu datele sigure din unele părţi, aşa bună-oară am trebuit să neglijez aproape cu totul Ardealul şi Banatul din cauza puţinelor date, şi mi-au lipsit cu desăvârşire datele pentru Basarabia. Chiar datele pe care le-am aflat mai ales în „Răspunsurile la chestionarul lui Haşdeu", nu le-am putut întrebuinţà cu siguranţă deplină, deoarece preoţii şi învăţătorii care au dat aceste răspunsuri n'au fost totdeauna atât de conştienţioşi să comunice adevăratele numiri din satele lor, ci ei, influenţaţi adese de limba literară şi de cea pe care au învăţat-o în satele lor natale, s'au abătut puţin de la limba poporului din satele pe care le reprezintau. Abaterea aceasta se poate observà mai ales în comunele din care avem răspunsuri şi dela preot şi dela învăţător. Aflăm câte odată divergenţă mare între răspunsurile lor. Am ales numai aceea ce mi s'a părut de tot sigur. In general, graniţa cea mare între diferiţii termeni o formează, după cum vom vedeà, judeţele Fălciu, Covurluiu, Tutova, Tecuci din Moldova şi R.-Sărat din Muntenia. Vedem deci cum câmpul de luptă pentru existenţă între termenii moldoveni şi cei munteni este mutat pe teritorul moldovean: Dialectul muntean învinge, ajutat de limba literară, şi aceasta nu numai în termenii privitori la strigătul animalelor, ci de sigur şi în întreg dicţionarul limbei. Pe lângă aceste cuvinte, cari sânt un bun comun al unui dialect, am mai tratat şi altele regionale, care au o sferă mai mică de întrebuinţare în mijlocul unui dialect şi aparţin numai unor localităţi. Totdeauna când am făcut deosebirea între termenii din dialectul moldovean şi cei din dialectul muntean, am considerat ca dialect moldovean şi limba din Bucovina şi din Dobrogea, şi ca dialect muntean şi limba din judeţele oltene. Abaterile de la această

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

regulă le-am remarcat îndeosebi. Se înţelege că fenomenele fonologice dialectale pentru pronunţarea cuvintelor nu încap în această cercetare lexicală şi deci nici nu le-am luat în privire, ca d. e.: în loc de *zbierà — zghierà* sau în loc de *meunà — n'eunà* sau *mn'eunà* etc. O singură observare de felul acesta ar trebuì făcută la unele verbe care apar sub două forme. Acestea sânt:

bombăe — bombăne
boncăe — boncăne
bumbue — bumbune
căue — căune
chercăe — chercăne
chiorcăe — chiorcăne
cloncăe — cloncăne
croncăe — croncăne
grângăe — grângăne
grofăe — grofăne
grohăe — grohăne
haue — haune
măcăe — măcăne
mecăe — mecăne
miercăe — miercăne
orăcăe — orăcăne
pâcâe — pâcâne
piue — piune
tocăe (toacă) — tocăne.

Forma a doua se naşte prin substituirea sufixului -ăi prin -ănì. Formele terminate în -ăi se intâlnesc în dialectul moldovean, cele în -ănì în dialectul muntean. Acelaşi lucru se observă la *piuì* (Mold.) — *piunì* (Munt.). Din contră, acele verbe, care sânt proprii numai dialectului moldovean, apar numai cu sufixul -ăi, ex.: a *buhăi*, a *hâcâi*, a *hămăi*, a *ocăi*, a *râncăi*. O regulă însă nu se poate stabilì, căci avem iarăşi alte verbe, care sânt comune celor două dialecte şi apar totuşi numai cu sufixul -ăi: a *behăi* a *cârâi*, a *cârcăi*, a *hârăi*, a *mârâi*, a *miorlăi*, a *morâi*, a *târâi*, a *zbârâi*. Fapt este, că formele cu *n* (-ănì) sânt specifice dialectului muntean (Muntenia şi Banat), de tot streine însă nu sânt nici pentru Moldoveni. Formele în *-ănì* s'au generalizat din cazuri ca *croncăi* (= interj. cronc + suf. -ăi) şi *croncănì* (derivat din croncan).

Afară de geografia lexicală a termenilor am căutat să înregistrez substantivele şi adjectivele derivate din strigătele ani-

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

malelor. Acestea se formează aproape la toate verbele cu aceleaşi sufixe. Astfel substantivele cu sufixele:

-et (*-ăt*): *muget, raget, cloncăt, zbierăt.* Acest sufix derivă din latinescul *-itus* (*mugitus*). Nu trebue confundat cu celălalt sufix *-et,* care e accentuat şi derivă din latinescul *-etum* (*pometum, pinetum* > *pomăt, pinet*).

-ură: *behăitură, lătrătură, miorlăitură, nechezătură.* Sufixul de origine latină (*-ura*: *natura, statura*) legându-se de forma participială, are în limba română formele: *-ătură* şi *-itură.*

-ială: *cârâială, grohăială, măcăială, mârâială.* Originea acestuia e slavă, îl aflăm şi în limba bulgară veche (*ĕli*); cf. Tiktin, Rum. Elementarbuch. Cu ajutorul acestui sufix se formează substantive de la verbele de conjugarea a patra.

Adjectivele verbale au sufixul **-tor:** *cântător, hârâitor, urlător, zbierător.* Sufixul corespunzător latin e *-torius* (*laudatorius, natatorius*).

Pe lângă acestea există de la fiecare verb participiul substantivat: *cotcodăcit, gâgăit, lătrat, urlat* etc. Apoi infinitivele substantivate, pe care nici nu le-am amintit, fiind fiecăruia bine cunoscute. Printre substantive am aflat şi câteva formaţiuni postverbale: *fluer, şuer, nechez, rânchez.*

Cea mai mare parte din termenii referitori la strigătul animalelor sânt onomatopeici. Ţăranul român are o aplecare către cuvintele onomatopeice, îi plac cuvintele expresive. Ele sânt şi o necesitate a limbei, căci nu s'a putut zice de toate animalele că *strigă, cântă, răcnesc;* era necesară o diferenţiare, o deosebire între strigătele animalelor, iar calea cea mai uşoară la aflarea cuvintelor trebuincioase era formarea de onomatopee; astfel s'a zis despre un animal că *gâgăe,* despre altul că *măcăe, ocăe* etc. — Onomatopeele sânt de două feluri; unele le-am moştenit din alte limbi (a *baună,* a *urlà*), altele sânt formaţiuni curat româneşti (a *behăi,* a *hămăi,* a *ocăi*). Cuvintele onomatopeice s'au format din onomatopea-interjecţiune, căci cu toate că unele interjecţiuni nu se întrebuinţează în limba scrisă şi vorbită, în conştiinţa omului însă interjecţiunea a fost totdeauna sâmburele din care au răsărit celelalte cuvinte, pentru că interjecţiunea e onomatopea adevărată, pe când substantivele, verbele etc. sânt derivaţiuni ale ei. Dovadă despre modul, cum îşi formează limba un cuvânt onomatopeic, o avem de ex. la strigătul porumbului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Animalul ne dă tulpina cuvântului printr'un strigăt. Dintr'aceasta îşi formează apoi fiecare om cuvântul, după cum prinde cu urechea strigătul. Unuia i-a sunat ca *grun* şi de aici şi-a format verbul a *grunì*, altuia ca *grong* şi de aici şi-a format a *grongoì*, altora altfel (*gugu* > a *guguì*, a *gugulì*, a *gugurì*; *gungu* > a *gungăì*, a *gunguì*, a *gungurà*, a *gungurì*; *gurgu* > a *gurgunì*; *gurlu* > a *gurluì*; *guru* > a *guruì*). Aceste cuvinte intră după aceea în circulaţie urmând o luptă între ele. În cursul luptei cade de cele mai multe ori unul câte unul, până ce la urmă rămâne numai unul singur, care a fost mai puternic; se poate să rămâe şi două sau trei, neputându-se învinge unul pe altul. Aşadară cuvântul care va avea puterea cea mai mare de rezistenţă va rămâneà în limbă. Ce priveşte cuvintele care exprimă strigătul porumbului, ele trebue încă să cotinue lupta.

Cuvintele onomatopeice din alte limbi, care exprimă aceeaşi noţiune, vor aveà oareşicare asemănare cu cele româneşti din cauză, că imită aceleaşi sunete; în cazul nostru, tulpina *gru* (*gro*). Cred că e inadmisibil a deduce, din faptul că o asemenea tulpină se găseşte şi la Slavi, că *grongăe* sau *gurue* al nostru derivă dintr'un cuvânt slav. Cuvântul român seamănă cu cel slav tocmai pentru că amândouă sânt onomatopee. Împrumutul e sigur numai atuncea, când trecerea cuvântului dintr'o limbă în alta se poate dovedì cu legi fonologice. Astfel putem zice cu siguranţă că rom. *a grunì* derivă din lat. *grunnire*, rom. a *urlà* din lat. *ululare* (cf. Puşcariu, Etym. Wrtb.). De aceea eu aş pune la îndoială temenicia procedurei lui A. Cihac, de a numără între elementele slave onomatopeele româneşti, a căror trupină se află şi în limbile slavice. Pentru Cihac fiecare cuvânt român îşi are originea într'o limbă străină. El pare a nu adm că onomatopeele se pot formà într'o limbă independent de a limbă. Această greşală a sa e în unele locuri de tot evidentă. Aşa derivă el bună-oară cuvintele a *chilălăì*, a *chelăcăì*, a *schilălăì*, (*schiolălăì*) din slavul *skomlěti*. Sau derivă un grup întreg de cuvinte (a *mârâì*, a *mârnàì*, a *morâì* a *mornàì*, a *mormâì*, a *mormăcà*, a *marmonà*) din limba slavă, pentru că există în limba cehă un cuvânt *mrũati* şi altul în polonă *mormotać*; cu acelaşi drept ar fi putut spune că şi nemţescul *murren* derivă din slavă. Sau pe *hârâì* îl deduce din ungurescul *hörögni* şi din alte cuvinte slave, cu toate că în latineşte există un cuvânt mai apro-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

piat *hirrire* (= a hârâi, a mârâi); pe a *miorlăi* şi a *meună* din sârbescul *mirmljati*, cu toate că cuvintele există şi în limba italiană (*miaulare*), apoi în cea franceză (*miauler*), în spaniola (*maulare*), în nemţească (*miauen*). De fapt această încercare a lui Cihac nu este atât de condamnabilă, căci deşi întitulează opul său „Elementele slave... în limba română", totuşi el pare că face numai o comparaţie între aceste onomatopee şi între cele slave. Cu mult mai greşită este însă procedura urmaşilor, care le înşiră după dînsul între elementele slave, spunând lămurit: Atâtea cuvinte sânt de origine latină, atâtea de origine slavă, deci elementul slav precumpeneşte în limbă. Aşadară un contingent mare de cuvinte, care sânt formaţiuni româneşti, se numără la elementele slave.

O parte din onomatopee au devenit cuvinte literare. Ele s'au stabilit în urma uzului în limbă, de ex.: a *ciripi*, a *găgăi*, a *hămăi*. Acestea reprezintă stadiul ultim de luptă. Stadiul întâielea de luptă îl reprezintă acèle cuvinte, care n'au prins rădăcini în limbă, ele fiind uzitate numai în unele regiuni, chiar numai de unii oameni; foarte des se întâmplă că acelaşi om are diferite cuvinte pentru aceeaşi noţiune ; de ex.: acelaşi om zice odată „curca *chiorăe*", altădată „*chiurue*", „*chiorcăe*" etc. Astfel de onomatopee întâlnim în terminologia porumbului (*coroe, durue, gârăe, grohoe, grongoe, gruneşte gugueşte, guguleşte, gugureşte, gungăneşte, gungură, gurguneşte, gurlueşte, gurneşte, îngurne*) a curcei, pichirei, păunului etc.

Avem apoi al treilea fel de onomatopee, care s'au stabilit numai în unele regiuni mai mari de ex. a *măcăi* în Muntenia şi Banat, a *ocăi* în Moldova şi Bucovina. Acestea sânt încă în stadiul de luptă, fără însă ca această luptă să trebue să se termine cu învingerea deplină, în limba literară, a unui termen faţă de celalalt.

Ce priveşte formaţiunea onomatopeelor în limba română mai avem de amintit următoarele: Cele mai multe dintre ele sânt de conjugarea a patra, numai foarte puţine de conjugarea întâia (a *huhură*, a *meună*), de care se ţin şi cele moştenite din limba latină (a *urlà*, a *băună*, a *rânchezà*). O parte din onomatopee, şi anume cele care exprimă un sunet mai puternic şi mai înnăduşit, se formează cu labiale, cu nazale şi cu vocalele *ă* şi *â* (a *bornăi*, a *mârâi*), altele, cele care exprimă un sunet deschis

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

şi ascuţit se formează cu consonante sibilante şi vocale deschise (*a ţiţîi*, a *piscui*); cf. Hiecke, *Neubildung der rum. Tiernamen* în Anuarul XII-lea al lui Weigand, pag. 134. Nazala *n* redă mai bine sunetul înnăduşit şi de aceea apare acest *n* în unele onomatopee, bună-oară *bârn*, *barn*, *forn*, *morn*, *zbârn*. De la acestea avem apoi forme duble: *bâr* > a *bârâi* — *bârn* > a *bârnăi*, *bor* > a *borâi* — *born* > a *bornăi*, *for* > *forâi* — *forn* > a *fornăi*, *mor* > a *morâi* — *morn* > a *mornăi*, *zbâr* > *zbârâi* — *zbârn* > a *zbârnăi*.

Dacă onomatopea se apropie de un cuvânt din limbă, atunci ea primeşte forma cuvântului respectiv; astfel avem expresia „pichirea zice *pacat-pacat*".

Înrudite cu onomatopeele sânt unele verbe, care se formează din substantive, au însă şi ceva onomatopeic în sine: *buhă* > a *buhăi*, *buhaiu* > a *buhăi*, *cioară* > a *ciorâi*, *curcă* > a *curcăi* *pichire* > a *pichi*, a *pichiui*, a *pichirî*. Din onomatopee avem apoi derivate câteva nume de pasări: *cucoară*, *cucoveică*, *cuc*, *huhurez*.

Un număr mai mic de termeni nu sânt onomatopeici; acestora le-am arătat etimologia.

Termenii pentru strigătele animalelor îi putem împărţi după sfera de sens în patru grupuri:

1. Termeni care aparţin numai unui animal sau unei familii de animale. Ex.: *gâgăi* (gâsca), a *măcăi* (raţa), a *necheză* şi a *rânchezâ* (calul), a *grohăi* şi a *guiţă* (porcul), a *mugi* şi a *rage* (boul, vaca, viţelul, buhaiul, bivolul), a *cotcodăci* (găina, cucoşul) etc.

2. Termeni care aparţin mai multor animale. Ex.: a *zbierâ* (oaia, capra, boul, vaca etc.), a *behăi* (oaia, capra), a *ciripi* (vrabia, rândunica, piţigoiul etc.), a *piscui* (vrabia, curca, puiul).

3. Termeni care sânt împrumutaţi din sfera de acţiuni şi manifestări ale omului. Ex.: a *strănută* (de la om la cal), a *cântâ* (de la om la pasări), a *şuerâ* şi a *fluerâ* (de la om la pasări şi la şarpe), a *toarce* de la om la mâţă).

4. Termeni care au trecut de la animale la om. Aceştia nu formează un grup deosebit, ci sânt un fel de figuri poetice, care se întrebuinţează mai ales în sens pejorativ. Ex.: a *urlâ* (de la câne şi lup la om), a *mugi* (de la vite la om), a *zbierâ* (de la vite la om). Mai important e termenul a *strigâ* (= a face ca striga). E singurul termen despre care s'ar puteâ zice cu drept

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

că a trecut de la animal la om, însă trecerea aceasta nu s'a întâmplat în limba română. Sensul figurat al cuvântului nu se mai resimte astăzi în limbă.

Aproape la fiecare animal întâlnim termeni sinonimi, bună-oară la câne: a *lătrà*, a *bate*, a *hâmăì*, a *zăpăì*. Cauza principală este că în diferite regiuni avem diferiţi termeni pentru aceeaşi noţiune; d. ex. a *lătrà* în Muntenia, în o parte din Ardeal şi din Moldova, a *bate* în Moldova nordică şi în Bucovina. A doua cauză este aceea, că ţăranul iubeşte cuvintele expresive; el nu s'a mulţumit cu *latrà* sau cu *bate*, ci a voit să ilustreze mai mult noţiunea făcând-o expresivă şi deci a zis *hămăeşte*. Tot aşa la oae, pe lângă a *zbierà* există al doilea termen a *behăì*. Chiar cuvinte onomatopeice care s'au tocit în urma uzului sânt înlocuite cu altele nouă, bună-oară în loc de „vrabia ciripeşte“ avem „vrabia ţârăe“.

Mai rar întâlnim omonime în terminologia animalelor. Un astfel de omonim este a *buhăì* (buha *buhăeşte* şi buhaiul *buhăeşte*).

Alte observări de mai puţină importanţă le-am făcut în temă.

Animalele de casă.

§ 1. *Boul*, *vaca*, *bivolul*, *buhaiul* (*taurul*), *viţelul*: mugeşte, rage, zbiară, boncăe (boncăne, se boncăne), boncălueşte, buhăeşte, buhălueşte, râncăeşte (roncăe), râncălueşte, baune, orăcăe, se îmboroşcăe, se borişcăe, borăe, mehăe, behăeşte, răcneşte, murgeşte (amurgeşte).

Vom tratà în acelaşi timp animalele acestea, fiindcă pentru strigătul lor există aceiaşi termeni. Strigătul acestor vite are numai puţine variante, de aceea, mulţi din termenii de mai sus vor fi sinonimi.

A *mugì*: văcuţele rupte de osteneală... *mugesc*... jalnic... (Cioc. Pe pl. 29). Dumana (o vacă) întindeà gâtul la poartă şi *mugeà*, erà aşa duios *mugetul* ei... (Vlah. Cl. de lin. 77). Boul *mugeşte* (H. I 35, 99, 120, 137, 188, 206, 237, 286, 297, 328, 347, 366-367, 480; II 80, 117, 167, 207, 273, 281, 311; III 4, 17, 95, 130, 227, 245, 325, 400; IV 10, 28, 55, 85, 117, 139, 154, 196, 223, 251, 276; V 4, 16, 36, 53, 82, 89, 257, 288, 297, 320, 381, 389, 394, 417, 429, 447, 483; VI 44, 74, 133, 143, 215; VII 50, 85, 105, 133, 154, 183, 208, 245, 336, 358, 371. 441, 476, 483, 505; VIII[1] 7, 76, 109, 133, 138, 169, 190, 206. 355; VIII[2] 61, 160, 220, 251, 259: IX 27, 42, 154, 194, 201, 220, 231, 245, 283, 308,

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

340, 363, 451, 473, 496; X 31, 45, 85, 152, 188, 208, 277, 310, 316, 356, 368, 413, 423, 478, 499, 507, 509, 511, 538, 583; XI 6, 27, 46, 59, 75, 87, 131, 196, 232, 339, 350, 379, 389, 395, 437, 488, 504; XII 7, 96, 116, 139, 171, 227, 288, 374, 386, 402, 497, 551, 586, 599; XIII 234, 290, 336, 375, 390, 415, 425, 448; XIV 105, 186, 209, 224, 247, 350, 416, 436, 464, 488; XV 4, 148, 192, 278, 329, 369, 408, 425, 458, 517; XVI 30, 132, 217, 237, 259, 281, 288, 310, 329, 383, 395; XVII 16, 36, 120, 255, 310, 349, 367, 391, 413, 444; XVIII 74, 103, 268, 283, 296, 304). Vaca *mugeşte* (H. I 188, 347, 366; II 273, 281; III 48; VII 245; VIII 7, 21, 76, 133, 169, 190; X 310, 368, 499; XI 85, 196; XII 586; XIII 198; XIV 350, 445, 464; XV 148, 369; XVI 271, 310, 395; XVII 269, 310, 391, 444; XVIII 74, 140), Bivolul *mugeşte* (H I 22; IV 85; VI 172, 208; XV 148). Buhaiul (taurul) *mugeşte* (H III 309; XIV 284, 436; XVIII 74) ... *muget* (H III 290, 463; V 188; VII 120; XIV 161; XV 99, 264; *A rage*: De la gură luăm, că ne *rag* vitişoarele de foame. (Sad. Pov. de s. 15).

Rage-un bou într'o grădină („I. Cr." III 283).

Boul *rage* (H I 22, 35, 61, 99, 480; II 289; III 48, 118, 140, 152, 195, 309, 362, 400, 449, 488, 498; VI 3, 8, 30, 50, 82, 125, 143, 154, 171, 177, 200, 208, 215; VIII[1] 7, 76, 98, 120, 127, 156, 169, 190, 206, 275, 283, 298; VIII[2] 34, 55, 61, 73, 82, 108, 115, 119, 142, 165, 182, 193, 200, 206, 220, 227, 268, 282; IX 114; X 4, 31, 45. 76, 107, 119, 130, 141, 208, 253, 260, 289, 310, 356, 368, 388, 399, 423, 549, 465, 489, 499, 509, 518; XII 301, 315, 326, 342, 366, 386, 416, 430, 442, 476, 517, 551, 570, 586, 599, 608; XIII 67, 82, 99, 116, 198, 218, 258, 290, 347, 362, 375, 481, 508; XIV 340, 397, 421, 488; XV 61, 67, 148, 232, 278, 344, 353, 369, 400, 474, 490; XVI 47, 81, 112, 151, 160, 208, 217, 226, 232, 237, 247, 281, 288, 296, 310, 352, 402, 406, 413, 445; XVII 232, 263, 269, 425; XVIII 248). Vaca *rage* (H I 61, 237; III 4, 17, 87, 101, 108, 144, 170, 227, 245, 309, 325, 362, 429, 498; VI 16, 44, 50, 74, 125, 133, 177; VIII[1] 7, 21, 46, 76, 98, 138, 150, 169, 190, 243, 275, 283, 298, 306, 327; VIII[2] 16, 34, 73, 98, 142, 153, 160, 182, 193, 206, 220, 251, 259, 282; X 15, 76, 81, 85, 96, 137, 152, 188, 260, 310, 368, 413, 465, 499, 507, 511, 538, 583; XI 6, 75; XII 288, 326, 374, 402, 497, 570, 586; XIII 3, 12, 67, 126, 135, 150, 174, 310, 336, 362, 390, 438, 448, 508; XIV 397, 416, 429, 436; XV 116, 148, 192,

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

369, 408, 425, 458, 474, 490; XVI 112, 132, 197, 271, 310, 329; XVII 269; XVIII 19, 247). Viţelul *rage* (H VIII[1] 298; VIII[2] 34; XVI 112, 271; XVII 269; XVIII 19). Bivolul *rage* (H XV 148, 400). Vita *rage* (H XVI 10). Boul *rarge* (H X 277) ... *raget* (H III 290; XV 99) ... *răgit* (H XV 264).... *ragere* (H XII 194; VIII[1] 169: bivolul).

A *zbierà:* Ici se vede un taur jumătate mâncat
Lângă el un tovarăş, ce *zbiară* şi îl plânge.
(Alexandrescu, Drept. leului)

Boul *zbiară* (H I 7, 188, 269, 286, 347, 365-367, 384, 480; II 88, 99, 117, 273; III 362; IV 196; V 4, 122, 159, 293, 303, 394; VII 29, 69, 154, 226, 245, 262, 315, 389, 406, 421, 476; IX 231, 283, 406, 438, 510; X 478; XI 85, 190, 339, 389, 395, 401, 504; XII 28, 227. 261; XIII 99; XIV 59, 86, 186, 224, 235, 284, 445, 451; XVI 47, 395; XVII 65, 263, 413, 425; XVIII 4). Vaca *zbiară* (H I 7, 137, 188, 297, 327, 366; II 61, 99, 273; III 130, 362, 386, 488; IV 55, 117, 154, 196, 223, 251, 276; V 16, 53; VII 50, 85, 245, 262, 358, 389, 406, 421, 441, 505; IX 6, 27, 194, 231, 396, 406, 416, 429, 451, 496; XI 46, 87, 196, 379; XII 7, 28, 116; XIII 425; XIV 105, 235, 284, 445; XVI 372, 383, 395; XVII 250, 255, 367; XVIII 103). Bivolul *zbiară* (H IV 56, 251; XIV 209; XVII 16, 36, 120, 391). Taurul *zbiară* (H IX 451). Viţelul *zbeară* (H III 325; XIII 150; XIV 209) ... *zbieret* (H I 262; II 28; XIV 376) ... *zbierat* (H V 265, 267, 368; XV 264) ... *zbierare* (H XIV 176) ... *zbierà* (H XVII 7). Boul *zberă* (H IV 85). Vita *zbiară* (H II 299; XVI 10).

A *mugì* este termenul cel mai uzitat; îl aflăm în toate provinciile româneşti şi e uzitat şi în literatură. El este termenul general pentru strigătul tuturor vitelor albe. De obiceiu nu se face nici o deosebire între a *mugì* şi între celelalte două cuvinte, a *rage* şi a *zbierà*; ele sânt sinonime. Totuşi în unele regiuni şi în anumite cazuri se observă oareşicare deosebire. Astfel aflăm bună-oară în Bădeni-laşi: *Rage* e un strigăt mai forte, pe când *mugeşte* mai lento (H VIII[1] 76). Aşadară ragetul este un strigăt mai puternic, mugetul însă unul mai slab. Această deosebire am observat-o şi în Bucovina. Ca urmare a acestei deosebiri aflăm, că *rage* şi *zbeară* se zice mai ales de vita masculină (bou, taur), *mugeşte* despre cea feminină, despre vacă: H XIV 445. „Vaca, când are fătul mic, *mugeşte*, *zbiară* ca şi boul, când *răcneşte*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

tare". „Boul *rage*, vaca *mugeşte* (H III 48; XIII 198, 218,; XVII 269). Deosebirea aceasta se resimte în unele părţi şi în alt mod. În judeţul Muscel (H IX 510) se zice: boul *zbiară* şi *murgeşte, când mârâe încet.* Deci spre a se face deosebire între strigătul puternic şi cel slab, se numeşte cel puternic *zbierăt* şi cel slab *murget. Murgeşte* pare să fie acelaşi termen ca şi *mugeşte*, a primit însă *r* în trupină poate după analogia lui *murg* şi *amurg.* Cuvântul l-am auzit şi în Bucovina sub forma *amurgeşte.* Se zice despre vacă că *amurgeşte*, când îşi desmeardă sau îşi cheamă la sine viţelul cu un *muget* slab.

Mai rămân de explicat cuvintele a *rage* şi a *zbierà.* Amândouă se întrebuinţează în general despre orice strigăt al vitelor. În unele regiuni — şi aceasta numai rareori — se înţelege sub aceste expresii strigătul cel puternic al vitelor, după cum am văzut mai sus; deci a *rage* este sinonim cu a *zbierà.* A *rage* este termenul uzitat în Moldova, a *zbierà* e cel uzitat în Muntenia. Cuvintele au început însă a pătrunde unul în teritoriul altuia; în câteva sate din Moldova se întâlnesc amândouă cuvintele, *rage* şi *zbiară.* (H III 362; XIII 99); tot aşa în câteva sate din Muntenia (H XVI 10, 47). Graniţa între amândoi termenii o formează judeţele R.-Sărat, Tecuci, Tutova, Covurlui, Fălciu. Pe tot teritoriul acesta se aude de obiceiu cuvântul *rage*; în câte o comună apare şi cuvântul *zbiară.* Cazuri izolate pentru *rage* în Muntenia sânt: Şişeşti-Mehedinţi (H IX 114), Gogoşiu (H V 257), Scăeşti (H V 408), amândouă în judeţul Dolj. În Dobrogea aflăm toţi trei termenii (*mugeşte, rage, zbiară*), pentru că coloniştii au adus cu sine şi dialectele lor; precumpeneşte însă termenul *rage*, fiindcă cei mai mulţi colonişti sânt Moldoveni sau Ardeleni. — Interesant e că forma persoanei a treia din singular e în Muntenia *răgeşte* şi din plural *răgesc:* „Boul, vaca, viţelul *răgeşte*" (H XVIII 19; tot aşa H V 257, 159, 280, 408; XII 96, 139; XVII 310), pe când în Moldova e *rage* şi *rag*; tot aşa verbul a *mugì* are mai ales în Moldova foarte des în persoana a treia singular forma *muge* (H II 289; III 38, 87, 101, 108, 140, 144, 170, 290, 386. 409, 417, 429; IV 154; V 10, 103, 280, 460; VI 16, 115; VIII[1] 120, 150, 156, 215, 243, 306, 318, 327; VIII[2] 16, 153, 165, 206; IX 6, 375; X 15, 137, 384, 423; XI 98, 410, 517; XII 132, 203, 315, 517; XIII 12, 67, 99, 126, 135, 150, 174, 218, 2o8, 310, 327, 438; XV 67, 116, 336, 353;

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

XVI 4, 47, 160, 321, 406; XVII 7, 65, 140, 250, 297; XVIII 19, 44, 261), în Muntenia şi în literatură însă *mugeşte*. E evident că Muntenii împrumutând verbul a *rage* de la Moldoveni, l-au conjugat ca şi pe a *mugì* după conjugarea a patra *mugeşte* — *răgeşte, mugesc* — *răgesc*. Tot aceea au făcut Moldovenii cu a *mugì*. Ei adecă au conjugat pe a *mugì* ca şi pe a *rage* după conjugarea a treia: *rage* — *muge*. Atât Muntenii cât şi Moldovenii au adaptat noul cuvânt verbelor existente: Moldovenii luându-se după conjugarea a patra în care se află multe verbe cu persoana a treia din singular în *-e* (fuge, măcăe, sudue), Muntenii trecând acest verb în categoria celor în *-esc* din conjugarea a patra.

A *zbierà* este termenul general pentru strigătul oilor (cf. § 4). În sens pejorativ se întrebuinţează toţi trei termenii şi despre oameni.

Originea e latină: A *mugì* din lat. *mugire*, a *rage* din lat. *ragĕre*, a *zbierà* din lat. **exverrare*.

De la verbe avem substantivele corespunzătoare: *muget, mugit, zbiérăt, zbierát, zbierătură*. Ex.: Curtea se împlù de zgomote felurite: pocnete de bice, *muget* de buhai . . (Sandu-A. Ape m. 29) . . . *mugit* (H V 368). . . *raget* (H III 290) . . . *zbierat* (H XV 264). Adjectivele verbale de la aceste verbe (*mugitor, zbierător*) sânt puţin întrebuinţate.

Afară de aceşti termeni mai avem unii, pe care îi întâlnim mai rar în vorba de toate zilele. Când vitele se bat întreolaltă cu coarnele, sau când zburdă, sau văd sânge, atunci scot un muget înnăduşit şi îngrozitor care se numeşte *boncă(n)it* sau *boncăluit:* Boii *boncăesc* când zburdă (H XIII 448); tot aşa H I 7, 366-367; XII 96, 139. Boul *boncăne* (H IX 123), *boncăneşte* (H IX 283; XVIII 140). Deasemenea şi formele reflexive: Boul *se boncăe* (H XIII 67, 99), *se boncaeşte* (H VI 16), *se boncăne* (H XVII 94); Boul *boncălueşte* (H I 99; VIII¹ 133; VIII² 61, 108, 165, 220: X 356, 368, 499, 509; XII 374, 386, 551), *boncălăeşte* (H XII 599). Termenii aceştia se aplică mai ales la strigătul buhaiului (taurului): Taurul *boncăe* (H XVII 444), *se boncăeşte* (H XIII 150, 174), *boncăne* (H XVII 140), *boncăneşte* (H IX 496), *boncălueşte* (H VIII 160), *buncălueşte* (H VIII¹ 215, 355; VIII 200, 259); tot aşa despre cerb şi despre bivol: Cerbul venea *boncăluind* (Conv. Lit. XI 183; bivolul *se boncăe* (H XIII 150). — Formele

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01)

„boncăe" şi „boncălueşte (buncălueşte)" se aud în Moldova şi Bucovina, „boncăne" în Muntenia şi Banat. Substantivele derivate sânt: *boncă(n)it*, *boncă(n)ială*, *boncă(n)iturâ*, *boncăluit*, *boncăluială*, *boncăluiturâ*. Ex.: De departe de la imaşuri venî o clipă în înserarea limpede, un *boncăluit* înnăbuşit de taur. (Sad. Pov. 55). — Trupina acestor cuvinte o aflăm şi în limbile slavice. (Dicţ. Acad. şi Cihac).

Sinonimi cu „boncăe" şi „boncălueşte" sânt termenii *„râncăeşte,"* „râncălueşte," „buhăeşte" şi „buhălueşte." Toţi se întâlnesc mai rar, şi anume în Moldova şi Bucovina. Boul *râncaeşte* (H X 277), *râncălueşte* (H I 99), *răncălueşte* (H XVII 269), râncăul *râncălueşte* (H XII 288). Boul *buhăeşte* (H VIII[1] 61; X 518). Taurul *buhăeşte* (H III 108). Vaca *buhaeşte* (H XV 425). Şi aceşti termeni se întrebuinţează mai ales despre buhaiu (taur): Buhaiul (taurul) *răncălueşte* (H X 538; XVII 269), *buhălueşte* (H XII 288), *buhaeşte* (H III 108). În Ardeal se întâlneşte expresia „taurul *roncăe*" (H XVII 444). A *râncăi* şi a *râncălui* sânt derivaţiuni din *râncău* (*râncaciu*), a *buhăi* şi a *buhălui* din *buhaiu* (cf. Introducere). *Rânc* (cu derivatul *râncău*) e de origine latină (v. Puşcariu, Etym. Wrtb. şi Löwe), *buhaiu* de origine străină; tulpina acestui cuvânt se află şî în limbile slavice şi în cea turcă (Dicţ. Acad.) — In comuna Spineni-Olt (H XI 176) şi în Cetăţeni din Deal-Muscel (H IX 194; cf. şi IX 283) se aude expresia „boul *baune*" = *baună* (cf. mione = mioană), şi anume când boul se luptă cu coarnele (H IX 194). Acest termen îl aflăm şî în Banat (H XVIII 74: cânele *baună*). Cuvântul e o onomatopee de origine latină: **baubulare* > *baună*.

În Muntenia aflăm foarte des expresia „boul *orăcăe*"; aceasta atunci când animalul se află în primejdie. „Boul *orăcăe* când îl apucă fiara" (H IX 194); boul *oracăe* (H I 188, 347; VII 441), *orăcăe* (H XI 350; XII 28), *orăcăeşte* (H IV 85; XI 87; VII 227), *orăcaeşte* (H IX 231, 496), *oracăeşte* (H IV 154). A *orăcăi* e onomatopee, o întâlnim des în terminologia broaştei şi a raţei (cf. §§ 22, 27). — În Adunaţi de Georgmane-Dolj se aude de tot curioasa expresie „boul *se îmboroşcăe*" (H V 4; tot aşa I 7); după sens poate să fie egală cu „boul *boncălueşte*." — O altă variantă aflăm în Ardeal: «boul *se borişcăe* când vede sânge" (H XVII 94). — Tot în Banat şi Ardeal se întâlneşte expresia „boul *borăe*"; de altfel cu totul necunoscută. „Boul

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

borăeşte când sonul este mai tare“ (H XVII 268). Boul *borăe* (H XVII 263), bivolul *borăe* (H XVIII 44); vaca *borăe* (H XVIII 103). (Cf. Dicţ. Acad.) Şi acest cuvânt pare să fie onomatopee. — În unele părţi din Muntenia se zice despre bivol că *mehăe* şi *răcneşte*: Boul *mugeşte* şi *mehăe* (H IV 85), *răcneşte* (H V 16; XIV 86, 105); tot aşa „boul *răcneşte*“ în Ardeal (H XVII 94). În Glâmbocel jud. Muscel se zice „vaca *behăeşte*“ (H IX 231), de sigur după strigătul oilor şi al caprelor.

§. 2. *Calul*: nechează, rânchează, ninchează, mihoe, mihohoeşte, mihoteşte, forăeşte, fornăeşte, sforăe, hohoneşte, hohoteşte, horcăne, huhurează, strănută, etc.

A *nechezà* şi a *rânchezà*: Calul răspunse *nechezând* cu prietenie . . . (Sad. Pov. de s. 24). Iepele cu mânzi, mai sprintene şi cu ochi de mamă, *nechează* duios . . . (Ciocârlan, Pe plaiu 15). Când a ieşit calul şi-a ridicat capul . . . şi a început a *rânchezà* încetinel . . . (Sad. Pov. de s. 7). Calul *nechează* (H I 7, 22, 35, 61, 170, 237, 366; II 61, 80, 99, 117, 167, 207; III 4, 17, 38, 48, 87, 95, 101, 108, 118, 140, 170, 195, 227, 245, 309, 400, 429; IV 10, 28, 85, 117, 139, 154, 223, 251, 276; V 4, 10, 16, 53, 82, 89, 103, 122, 257, 274, 280, 288, 293, 297, 381, 389, 394, 408, 417, 429, 447, 483; VI 3, 8, 16, 44, 50, 74, 115, 125, 133, 143, 154, 171, 188, 200, 215; VII 50, 120, 154, 389, 441, 476; VIII[1] 7, 21, 46, 98, 109, 120, 127, 138, 150, 156, 169, 190, 215, 243, 275, 283, 306, 318, 327; VIII[2] 16, 34, 55, 61, 73, 82, 98, 108, 115, 142, 160, 165, 182, 193, 200, 206, 251, 259, 269, 282; IX 27, 135, 154, 194, 201, 212, 220, 283, 308, 340, 363, 375, 396, 406, 416, 429, 438, 451, 473; X 4, 45, 76, 85, 107, 119, 141, 152, 253, 260, 310, 395, 413, 449, 489, 507, 509, 511; XI 6, 27, 46, 87, 98, 196, 232, 339, 379, 389, 401, 410, 488, 504, 517; XII 7, 116, 139, 171, 203, 219, 227, 261, 374, 416, 497, 551, 570, 599, 608; XIII 3, 12, 25, 67, 82, 99, 116, 126, 135, 174, 198, 234, 258, 290, 310, 327, 336, 362, 375, 415, 509; XIV 65, 247, 416; XV 61, 67, 116, 148, 192, 232, 264, 329, 336, 344, 353, 369, 400, 425, 458, 473, 517; XVI 4, 10, 112, 132, 151, 160, 208, 217, 226, 232, 237, 259, 271, 281, 296, 329, 352, 395, 402, 406, 445; XVII 120, 140, 297, 349, 444). Calul *nicheazà* (H I 297; IV 196; VII 183, 421; X 368, 423, 499; XII 301; XIV 59, 209, *necheaze* (H III 290, 325, 449; VIII[1] 206; VIII[2] 119; X 137, 188, 465, 583; XII 430, 442, 478; XIII 448, 481;

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

XV 490; XVI 321, 413), *nechează* (H I 347; VII 226; IX 496; X 478: XIII 390; XV 408; XVI 47), *nechcze* (H XI 517; XVI 81), *nechiză* (H XVII 367), *necheazie* (?) (H XII 315), *necheaţă* (H XVI 197), *neghează* (H XVI 310). — Calul *rânchează* (H I 137, 206, 269, 347; II 253, 273, 281; IV 85; V 188; VII 29, 69, 262; VIII[1] 21, 46, 298; IX 114; X 68, 208, 423; XI 59, 437; XII 342, 374, 586; XIV 86, 105, 284; XVII 7, 36, 94, 232, 297, 310, 391, 413, 425, 444; XVIII 4, 44, 140, 261, 268, 283), *rinchează* (H I 188, 286; VII 245, 336, 358, 371, 406, 483; XIV 350, 397, 429; XVIII 296), *rinchezĕ* (H II 88), *rânchezĕ* (H II 299; XVII 263; XVIII 304), *renchează* (H VIII[1] 120; IX 496), *rânchеaze* (H IX 42; X 538), *rânchezeşte* (H IX 194), *rânchează* (H X 21, 388; XIV 417; XVII 65), *ranchează* (H X 96, 356, 388; XVII 16), *rânchеazie (?)* (H XII 326), *reînchează* = *renchează* (H XIII 150), *râncează* = *rânchează* (H XVII 269; XVIII 74), *rânteză* = *rânchează* (H XVIII 19, 247). Aşa se numeşte strigătul calului, când este flămând, când îi e urît etc. Termenii mai obicinuiţi sânt a *nechezà* şi a *rânchezà;* la origine aveà numai termenul întâilea sensul de astăzi, pe când *rânchezà* însemnà acelaşi lucru ca *sforăi*. Astăzi însă sânt amândoi termenii sinonimi şi se cunosc în toate provinciile româneşti; totodată sânt cuvinte literare. O graniţă pentru teritoriul de întrebuinţare între amândoi termenii nu se poate stabili, căci amândoi apar paralel în fiecare regiune. Atâta doar ar fi de amintit, că „nechează" e mai uzitat decât „rânchează". Derivatele lor sânt: *Nechez-rânchez, nechezat-rânchezat, nechezătură-rânchezătură*, etc. Ex.: *Nechezul* încetează . . . (Ciocârlan, Pe plain 16). . . . şi apoi un *nechezat* de groază cuprinde tot golul munţilor. (Ciocârlan, Pe plaiu 16) . . . *nechez* (H VIII[1] 259). — *nechezat* (H II 28; III 463; V 368; XI 40; XIV 161; XV 99). Şi veneà hreamăt mare ca de *nechezături* de cai mulţi. (Dosofteiu, Oct. la Tiktin, R.-d. Wrtb.). . . . *nechezare* (H XII 194). Termenii a *nechezà* şi a *rânchizà* derivă din latinescul *hinnitulare* şi din grecescul ῥογχιξειν (*ronchizare) în urma unor contaminări reciproce. (Cf. Puşcariu, Conv. Lit. 1912 pag. 141 sqn. şi Cihac, Dicţ. Daco-Rom.).

A *ninchezà;* Cum ajunse iapa la uşa grajdului, unde *ninchezà* odată de haui văzduhul. (Isp. Leg.[2] 77). Calul *nincheză* (H I 480; VII 85, 105, 133, 208, 315, 371, 406, 505; X 31, 425; XIV 224; XVI 383), *nenchează* (H X 406), *nimchează* (H XIV 488),

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

nincează (H III 152) . . . *ninchezat* (H I 262). A *ninchezà* e sinonim cu a *nechezà* şi a *rânchezà* şi pare să fie o contaminaţie din *nechezà* + *rânchezà*. Acest termen îl aflăm mai ales în Muntenia, în jud. Ialomiţa, dar şi în Moldova, în jud. Neamţ. În comuna Mereni-Olt aflăm expresia „calul *înechează*“ (H XI 85).

A *mihoì (mihohoì, mihotì)*: Caii . . . nechează sau *mihotesc* şi rânchează (Înv. cop. 1893, 20 la Tiktin). Calul *mihoeşte* (H III 290, 325; VII 371; XI 488), *mihoe* (H I 347; VI 50). Calul *mihohoeşte* (H VIII² 55; XV 329; XVI 226). Calul *mihoteşte* (H VIII¹ 120, 169; VIII² 165; X 499; XI 504; XIV 445). Mânzul *mihoteşte* (H VIII¹ 215). Armăsarul *mihoteşte* (H X 538). Calul *mihohoteşte* (H VIII¹ 61). Tot aici aparţine şi forma *meoeşte* (H VIII¹ 21). Toţi termenii sânt sinonimi cu cei precedenţi şi aparţin aproape exclusiv dialectului moldovean. Ei sânt onomatopee, după interjecţiunea *mihoho!* (Tiktin, R.-deutsches Wrtb.). — Alte onomatopee sinonime sânt: Calul *hohoteşte*(H I 35; X 356, 423), *hohăneşte* sau *hohoneşte* (H IX 283), *horcăne* (H V 4; XVI 395), *huhurează* (H I 188, 286); cf. § 47 Huhurezul *huhurează*. Aceeaşi onomatopee există în limba rusească (hohotati). — Mai întâlnim apoi expresiile „calul *ţipă*“ (H I 366; V 4; XIII 290) şi *„geme“* (H XV 369).

A *forăì (fornăì, sforăì, sforoì)*: . . au început calul a se încordà, a *forăì* din nări şi a sări cu picioarele cele dinainte în sus. (Sbiera P. $^{93}/_{20}$) . . . începe calul a *fornăì* (Şez. II $^{52}/_{32}$). Caii dădeau semne de spaimă, *sforăind* şi muşcându-zabalele. (Alecs. Pr. 98). Cu capetele la centru şi ridicate (iepele), privesc speriate peste trupurile lor îndărăt, *sforăesc*, nechează . . . (Ciocârlan, Pe plaiu 16). Calul *forăe* (H XVII 94), *fornăeşte* (H VIII¹ 215; XII 386), *sforăe* (H I 366-367; XVIII 268), *sforăeşte* (H XII 599). *sforoe* (H IX 283), *sfârăe* (H V 4). Calul *forăe*, *fornăe*, *sforăe*, *sforoe*, *sfârăe*, când este atacat de o fiară, când se sperie şi în semn de bucurie, când omul îi aduce hrana. Deci aceşti termeni au cu totul alt sens decât cei precedenţi, Toţi sânt onomatopee sinonime, cunoscute la toţi Românii. Substantivele derivate sânt: *sforăială*, *sforăitură sforăit*, etc. Nu se mai aud decât *sforăeli*, (Ciocârlan, Pe plaiu 16). Înţepenit (calul) de picioarele lui puternice, scoate un *sforăit* selbatic pe nările lui de foc . . (Ciocârlan, Pe plaiu 16). Cf. Dicţ. Acad,

A *strănutà* este a treia nuanţă a strigătului calului: (iepele) cele groase se mişcă încet, *strănutând* cu botul vârît în bătă-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

tura de iarbă mirositoare. (Ciocârlan, Pe plaiu 15). Calul *strănută* (H XII 599). Sunetul pe care îl scot caii pe nări la anumite intervale, când merg pe drum, când pasc pe câmp sau ronţăesc la iesle, se numeşte *strănutat*. Cuvântul a *strănută* aparţine sferei omeneşti şi de aici s'a împrumutat şi calului pentru acelaşi fenomen. Etimologia e latină: *sternuto* > **stranuto* > *strănut*. (Cf. Puşcariu, Etym. Wrtb).

§ 3. *Măgarul*: zbiară, rage, mugeşte, orăcăe, nechează, răcneşte.

Măgarul, deşi se numără la speţa cailor, are terminologia vitelor cornute.

Pe unde se zice „boul *zbiară*", pe acolo se va zice şi „măgarul *zbiară*" şi pe unde se zice „boul *rage*", pe acolo se va zice şi „măgarul *rage*". Deci mai ales în Muntenia se zice „măgarul *zbiară*" (H I 269, 286, 347; II 273, 299; III 95, 130; IV 85, 251, 276; V 16, 417; VII 50, 154, 209, 226, 245, 262, 336, 371, 389; IX 6, 308, 340, 406; XI 98, 196; XII 171, 219: XIV 8, 105, 209, 284, 488; XV 425; XVII 36, 310, 391; XVIII 296). Măgarul *rage* (H III 87; VIII² 259; IX 123; XV 425; XVIII 44, 261), *răgeşte* (H V 159, 280), *rage lung* (H XIII 150), *mugeşte* (H I 347; VIII¹ 327), *orăcăe* (H VII 154), *oracâe* (H I 347); cf. § 1. Măgarul *nechează* (H XV 148); cf. § 2. Măgarul *urlă* (H XVIII 74); cf. § 6. Măgarul *râcneşte* (H XIV 235). În general întâlnim termenul a *zbierà* mai des şi anume din cauza aceea că Muntenii prăsesc mai mult această rasă de vite: şi unde se întâlneşte animalul, acolo aflăm şi termenul. — Aceiaşi termeni îi aflăm şi în literatură: Un *zbierăt* prelung de măgar, ca o vocaliză de bariton decăzut acopere o clipă tumultul. (Anghel-Ios. Cireşul lui Luc. 120). Măgarul din grajdiu d'odată a *răcnit* într'acel ceas. (Pann, Pov. vorb. 327).

§ 4. *Oaia:* zbiară, behăeşte (behăhăeşte), mehăe, mucucurează, orăcăe, se dăuleşte, etc.

A *zbierà*: Mumă-sa (oaia) cu durere
Începuse să *zbiere* (Gr. Alexandr. Mielul mur.)

Florea nu auzeà nici *zbierătul* oilor speriate din staulul de alăturea. (Grigor. Chip. şi gr. 62). Turma *zbiară* la păşune. (Alecs. Demineaţa). Oaia *zbiară* (H I 22, 35, 61, 137, 170, 188, 237, 269, 286, 297, 347, 366-367; II 88, 99, 117, 207, 253, 273, 289; III 4, 17, 48,

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

101, 140, 144, 152, 170, 195, 227, 245, 290, 309, 488; IV 56, 139, 196, 251, 276; V 4, 10, 53, 82, 103, 122, 288, 293, 389, 394, 417, 429; VI 3, 8, 16, 30, 74, 82, 154, 172, 177, 188, 208, 215: VII 29, 69, 85, 105, 120, 154, 183, 245, 336, 389, 421, 441, 476, 505; VIII[1] 7, 76, 98, 120, 127, 142, 150, 156, 169, 190, 206, 283, 306, 318, 327; VIII[2] 16, 34, 55, 61, 73, 82, 98, 115, 119, 154, 160, 165, 182, 193, 206, 227, 251, 259, 269, 282; IX 6, 27, 212, 220, 283, 308, 340, 363, 406, 438, 473, 496; X 4, 21, 31, 45, 68, 76, 96, 107, 119, 141, 152, 188, 208, 260, 277, 310, 356, 368, 399, 413, 449, 465, 499, 507, 511, 538, 583; XI 46, 59, 85, 87, 196, 339, 389, 395; XII 28, 96, 132, 171, 203, 301, 309, 315, 326, 402, 416, 430, 442, 478, 497, 517, 552, 570, 586, 599, 608; XIII 25, 82, 116, 126, 135, 174, 198, 218, 234, 258, 290, 327, 336, 362, 438, 448, 481, 509; XIV 65, 86, 105, 186, 224, 235, 247, 350, 397, 429, 464; XV 61, 67, 148, 192, 232, 336, 353, 369, 400, 408, 425, 473; XVI 4, 47, 112, 132, 151, 208, 226, 237, 247, 259, 271, 281, 310, 321, 329, 352, 383, 402, 445; XVII 16, 36, 65, 269, 297, 310, 391, 405, 444; XVIII 44, 268, 296, 304). A *zbierà* este termenul cel mai obicinuit pentru strigătul oilor şi cu sensul acesta este cunoscut tuturor Românilor. În Muntenia se zice, după cum am văzut mai sus (cf. § 1), şi despre vitele albe că *zbiară;* tot aşa despre fiare. *Zbiară* şi urlă sălbătăciunile îngropate de vii în culcuşuri de foc. (Ciocârlan, Pe plaiu 224). Substantivele derivate sânt: *zbieret* (*zbierăt*), *zbierat*, *zbierătură*, *zbierare*. Ex.: Strigătul oilor (se numeşte) *zbieret* (H I 262; II 28; XII 219; XIV 161, 376). Strigătul oilor (se numeşte) *zbierat* (H V 265, 267, 368; XV 99). Florea nu auzeà nici *zbierătul* oilor . . . (Grigoroviţa, Chip. şi gr. 62). Strigătul oilor se numeşte *zbierare* (H XIV 176). Acelaşi termen îl avem şi pentru berbece: Oaia şi berbecele *zbiară* (H XIV 209). — Cuvântul derivă din latinescul *(ex)vĕrro*. Deci este un termen trecut de la vĭer la oaie. Cf. § 5.

A *behăì*: Oile pornite în goană din urmă *behăiau* speriate... (Ciocârlan, Pe plaiu 223). Oaia *behăeşte* (H I 328, 366-367; III 108; IV 10, 28, 85; VI 116, 133; VII 50, 262, 315, 421; VIII[1] 243; VIII[2] 61; X 85, 478; XI 379; XII 116, 139, 366, 374; XIII 3, 12, 67; XIV 116; XV 517; XVI 160, 406), *behaeşte* (H III 325; VI 143). Oaia *behăe* (H I 347; IV 85), *behae* (H XVII 140), *beheeşte* (H I 269; V 320; XIII 150, 375), *behee* (H VII 209). Ter-

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

menul acesta e mai nou şi e sinonim cu a *zbierà*; cucereşte teren tot mai mult. Onomatopea e *beee (behee, behehe)*; cf. § 5, capra. Ici colo apare şi forma a *behăhăì* sau a *behehăì*, cu silaba a doua reduplicată: Oaia *behăhăeşte* (H IX 437, XV 344), *behăhăe* (H XVII 232), *behehăeşte* (H IX 396, 416, 429), *beheheşte* (H XVIII 140); apoi *beeşte* (H IX 201), *beeeşte* (H V 280, 408, *behohoeşte* (H XI 97). — Pe lângă a *zbierà* şi a *behăì* se mai aude a *mehăì*: oaia *mehăeşte* (H III 108; VI 44; X 356; XV 264, 458), *mehăe* (H XI 6), *meheheşte* (H XVIII 140). Mielul *mehae* (H XVII 140). Şi a *mehăì* e onomatopee după interjecţiunea *mee (mehe)*; cf. § 5. Ca şi la vitele albe aflăm şi pentru oaie în Muntenia expresia *orăcăe* (H XII 28), când animalul se află în primejdie. — Alţi termeni: Oaia *blecăe* (H XVII 7), *boară* (H XVIII 283), *brehăeşte* (H XVII 349; cf. § 5, *se dăuleşte* (H X 356), *mucucurează* (H XVIII 103), *mucucurezază* (H XVII 255), cf. § 5; *zmiară* (= zbeară) (H VI 50), *rage* (H XII 342).

§ 5. *Capra, ţapul, căprioara:* zbiară, behăeşte, mehăeşte, mechecherează, mecăcăeşte, mucucurează, becăeşte, orăcăe, brehăeşte, etc.

Deci aceiaşi termeni ca şi la oaie.

A *zbierà:* Capra *zbiară* (H I 328; II 99, 117, 273; III 87, 152, 429; IV 56, 276; V 82, 89, 103, 293, 429; VI 116; VII 154, 245: VIII[1] 98, 169, 243, 275; IX 6, 212, 220, 231, 308, 340, 406, 438, 473; X 107, 119, 260, 289; XI 339, 395, 437; XII 96, 132, 203; XIII 67, 126, 135, 150, 198, 258, 327, 347, 362, 390; XIV 105, 209, 235, 350; XV 61, 232, 264, 344, 369, 425,; XVI 47, 208, 232, 271, 310, 329, 406, 445; XVII 16, 36, 232, 269, 310, 391; XVIII 44, 140, 261, 296, 304). Căpriorul *zbiară* (H XII 430, 442). Căprioara *zbiară* (H II 299). Capra *zberă* (H IX 154) ... *zberet* (H II 28; XII 219; XIV 376) ... *zbierat* (H V 265, 267) ... *zbierare* (H XIV 176). Cf. § 4.

A *behăì:* O capră neagră *behăià* şi se da pe lângă boi. (Vlah. Cl. de linişte). *Behăià* (ţapul) aşa de jalnic, că-ţi era mai mare mila de el. (Sad. Pov. din răsb. 195). Capra *behăeşte* (H I 137, 170, 418; II 88; III 101, 108, 309; IV 10, 28, 85, 117, 251; V 188; VI 16, 30, 44, 74, 82, 172, 177, 188, 208; VII 105, 120, 183, 262, 483; VIII[1] 21, 120; IX 231, 496; X 316, 413, 423, 499, 511, 538, 583; XI 59, 131, 379; XII 28, 430, 442, 586; XIII

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

116, 234, 448; XIV 247; XV 353, 458; XVI 160, 226), *behăe* (H IV 85; XI 6), *behoeşte* (H X 507), *behâeşte* (H III 227), *behaeşte* (H V 389; XIII 336), *beehăeşte* (H XI 196), *behae* (H XVII 140) . . . *behăit* (H XV 99). A *behăi* este onomatopee formată din interjecţiunea *beee* (*behee*): Grecul a început să zbiere ca şi capra: *behee, behee.* (Şez. IV $^{6}/_{25}$). Ţapul răspundeà dulce. *Beee!* . . . iar soldatul se frecà la ochi. (Sad. Pov. din răsb. 196). Substantivele cele mai întrebuinţate sânt: *behăit, behăială, behăitură: Behăitul* lui (al ţapului) îi sunà în urechi stâns şi plin de jale. (Sad. Pov. din răsb. 200). În unele locuri se face deosebire între strigătul oilor şi cel al caprelor zicându-se: oaia *zbiară*, capra *behăeşte* (H I 61, 170; II 88 etc.) Cf. § 4.

Ca şi în terminologia oii întâlnim şi aici forma reduplicată a *behăhăi* (*behehi*): Capra *behăhăeşte* (H XI 401), *beheheşte* (H V 53, 280; IX 363), *beheheeşte* (H XVI 4), *beeheeşte* (H XVI 383); apoi capra *mehăeşte* H I 237; III 108; VI 133; X 31, 45; XII 139; XIII 3, 12, 67; XV 400, 408, 517), *mihâeşte* (H III 325), *mihăeşte* (H XII 608), *mehaeşte* (H XIV 186; XV 116), *mehăhăeşte* (H X 499; XIII 438); *mucucurează* (H XVIII 103), *mucucurezază* (H XVII 255); *orăcăe* (H XII 28), *orăcăeşte* (H XII 96); cf. § 4. Capra *zmiară* (H VI 50). Iedul *se meaună* (H XVIII 304).

Afară de aceşti termeni, care aparţin şi oilor, mai întâlnim şi alţii, care aparţin numai caprei. A *becăi* (*becăcăi*): Capra *becăeşte* (H XI 46). *Becăcăeşte* tu acuma aci, au zis taurul (cătră ţap . (Ţichindeal, Fabule). Capra *mecherează* (H X 21, 68), *micăeşte* (H VI 143); *mecherezeşte* (H XII 366), *mechecherează* (H XII 309), *michichirează* (H X 368); *brehaeşte* (H VIII^{2} 251, 259); *hoheeşte* (H IX 194); *ţipă* (H VI 215; VIII^{1} 21, 76; XIII 327); ţapul *ţipă* (H I 22). În Ardeal şi Banat aflăm: Capra *mechecăeşte* (H XVIII 268), *mecăcăeşte* (H XVII 94), *mecăcăe* (H XVII 444); *mecacaeşte* (?) (XI 98), se *smeură* (H XVIII 261, 283; *„prisneşte* pe nas când se spărie“ (H XVII 94). Despre căprioară se zice că *zbiară* (H II 299; . . . *zberet*: XV 4), *brăhneşte* H X 21) şi *brehneşte* (H X 68). Aproape toţi termenii care aparţin caprei sânt onomatopee, şi anume formaţiuni româneşti; abatere face *„zbiară“* şi *„ţipă“*.

§ 6. *Cânele*: latră, bate, hămăeşte, zăpăeşte, urlă, hârâe, mârâe, schiaună, schiolalăe etc.

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

A *latrà*: Cânele, care *latră*, nu muşcă. (Zanne, Pr. rom. I 372. Nu-ţi dau, javră, să mânânci, până când nu-i *latră*. (N. N. Beld. Taina 136). Larmă de câni ciobăneşti, cari se bucurau, schioniau, *lătrau*, dădeau unii peste alţii ... (S.-Aldea, A. mari 89). Cânele *latră* (H I 7, 61, 99, 120, 137, 170, 237, 269, 297, 286, 347, 366-367, 480; II 61, 88, 117, 167, 207, 273, 281, 289; III 17, 38, 101, 108, 140, 144, 227, 245, 290, 309, 325, 386, 400, 429; IV 10, 56, 85, 144, 154, 196, 251, 276; V 4, 16, 53, 82, 103, 122, 188, 257, 274, 288, 293, 297, 381, 394; VI 3, 16, 30, 44, 74, 116, 133, 177, 182, 188, 215; VII 29, 50, 69, 85, 105, 120, 133, 154, 183, 209, 226, 262, 315, 336, 358, 371, 421, 441, 476, 505; VIII[1] 21, 76, 98, 120, 127, 138, 150, 190, 215, 259, 275, 298, 327; VIII[2] 98, 160, 165, 200, 227, 282; IX 42, 220, 283, 308, 340, 363, 375, 473, 496, 510; X 31, 45, 81, 85, 119, 141, 253, 260, 310, 326, 345, 396, 406, 465, 489, 499, 538; XI 6, 27, 46, 59, 75, 98, 196, 232, 379, 389, 395, 410, 437, 488, 504, 517; XII 7, 28, 96, 116, 139, 171, 203, 326, 366, 478, 497, 551, 586; XIII 3, 12, 25, 67, 82, 99, 116, 126, 135, 150, 234, 249, 258, 406, 438, 448, 481, 508; XIV 59, 65, 86, 105, 209, 224, 235, 247, 350, 397, 416, 436, 445, 464; XV 4, 61, 67, 116, 148, 232, 264, 329, 336, 344, 353, 369, 400, 408, 425, 451, 458, 473, 490 517; XVI 47, 132, 151, 160, 226, 232, 247, 259, 271, 281, 310, 321, 329, 352, 372, 383, 402, 406, 413; XVII 120, 140, 232, 255, 297, 310, 343, 349, 367, 391, 405, 413, 444; XVIII 44, 74, 140, 247, 261, 268, 304) ... *lătrat* (H II 28; III 463; V 265, 267; XIV 161; XV 99).

Acesta este termenul cunoscut în toate ţările locuite de Români pentru strigătul pe care îl produc cânii când văd un strein sau când sânt întârâtaţi. E termenul cel mai uzitat atât în literatură cât şi în limba de toate zilele. Originea cuvântului e latină: *latro* > *latru* (cf. Puşcariu, Etym. Wrtb). De la el avem derivate substantivele *lătrat* (*latrat*), *lătrătură*: Aşa dacă ai o javră, îl auzi *lătrând* şi din *latrat*, înţălegi îndatamare ... (N. N. Beld. Taina 129). Cânele avù şi el o *lătrătură* scurtă, mai degrabă un început de *urlet* (Sad. Pov. de s. 42). Într'un timp se aud *lătrături* întârâtate. (Ciocârlan, Pe plaiu 222). — O variantă de la „latrà" e a „*alatrà*". Această formă o aflăm în cinci comune din regiunea Oltului: În Pârlita (H XIV 176: *alătrare*) şi Viişoara (H XIV 284) din judeţul Teleorman, în Braniştea

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

(H IX 27) din judeţul Mehedinţi, în Seaca de câmp (H V 417; cf. şi Haşdeu Dicţ. limb. ist. şi pop. II 676) şi Boureni („I. Cr." III 179) din Dolj. Originea cuvântului e latină: allatro > alatru (Puşcariu, Etym. Wrtb.). Haşdeu crede, că acest *a-* poate să fie şi o simplă proteză primită în limba română. Cf. § 9, lupul.

A *bate*: . . şi să-i laşi (pe câni, să *latre*, cât le place, căci ei *bat* cât *bat* şi de la o vreme te părăsesc şi se duc. (Cr. Op. compl. 68). Cine trece prin sat şi cânii nu *bat?* (Gâcit. pop.).

Auzi, mamă, cânii *bat*
Întră peţitorii'n sat; (P. pop.).

Cânele *bate* (H I 22, 35, 61, 99; VI 8; VIII[1] 21, 76, 109, 120, 127, 138, 142, 169, 190, 206, 243, 259, 275, 283, 298; VIII[2] 98, 108, 115, 142, 154, 182, 193, 220, 251, 259, 269; X 4, 31, 45, 76, 96, 130, 208, 253, 310, 326, 345, 356, 368, 388, 478, 499, 509, 538; XII 374, 386, 416, 430, 442, 551, 570, 586, 608; XVI 288, 329, 352, 402; XVII 269; XVIII 19, 103). A *bate* este sinonim cu a *lătrà* şi se aude numai în Moldova de Nord (în judeţele Dorohoi, Botoşani, Iaşi, Suceava, Neamţ), în Bucovina şi mai rar în Ardeal şi Banat. În această parte din Moldova şi în Bucovina e mai uzitat decât a *lătrà*, ba chiar în unele comune termenul a *lătrà* e cu totul necunoscut. Se pare deci că *latru* a fost termenul comun tuturor Românilor; mai târziu însă, într'o parte, în Nord-Est, s'a introdus expresia figurată *bate*, care s'a răspândit spre Sud şi Vest, înlocuind parţial sau de tot vechiul *latru* (Puşcariu). De aici se explică că pe *latru* îl aflăm astăzi şi pe unele locuri din Nordul Moldovei (H VI 3 Sârbi-Dorohoi, H VIII[1] 120, Bivolarii-Iaşi, H XII 326, Dolhasca-Suceava), pe *bate* însă nu-l aflăm nici într'o comună din Muntenia. Verbul a *bate* are în limba română o mulţime de sensuri (Astfel: a *bate* pe cineva, a *bate* un par în pământ, a *bate* din gură etc., cf. Dicţ. Acad.). E greu de ştiut prin ce asociaţie de idei a ajuns la sensul de a *lătrà*. Etimologia lui e latină: *batto* > *bat* (Puşcariu, Etym. Wrtb.). De remarcat e că de la acest verb nu avem nici un substantiv derivat. Totdeauna când e trebuinţă de substantiv se împrumută un derivat de la a *urlà* (*urlet*, *urlătură*), bine înţeles în regiunile, unde nu se cunoaşte verbul a *lătrà*. Acolo însă unde se cunoaşte şi a *lătrà*, împrumutul se face de la acesta. Sinonim cu aceşti doi termeni este:

A *hămăi:* Când se trezeà uneori, noaptea, ascultà să vadă, nu cumva o să-l audă (pe câne) *hămăind.* (N. N. Beld. Taina

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

135). Cânele *hămăeşte* (H I 61; VI 182; VIII¹ 21, 142, 243, 259, 318; VIII² 193, 200; X 85, 107, 478; XII 366, 599; XIV 416; XV 67; XVI 217, 271, 281, 288), *hamaeşte* (H VIII¹ 7), *hămăe* (H IV 85), *hămueşte* (H XIV 429). Termenul e uzitat mai ales la Moldoveni, dar nu e strein nici Muntenilor; e mai nou decât ceilalţi doi (latră, bate) şi află primire repede în limbă, pentru că e onomatopee. Ceea ce spune Cihac, că l-am fi primit din limba slavă, îmi pare greşit, deşi aflăm o astfel de onomatopee şi în limbile slavice. Interjecţiunea e *ham-ham*. Substantivele corespunzătoare sânt: *hămăit, hămăială, hămătură*: Dar Ghiţă o îmbrâncì cât colo ... ş'o tulì pe cărare la deal, într'o *hămăială* de câni asurzitoare. (Vlah. Clipe de linişte 81).

A *zăpăì* e al patrulea sinonim: Doi câni mari se repeziră din întuneric la mine, *zăpăind* ... (Sad. Pov. 128). Dar zăvozii, jos, începură să *zăpăiască* mânioşi .. (Sad. Pov. 175). Cânele *zăpăeşte* (H X 356, 538; XII 386). Cuvântul se aude foarte rar şi anume numai în Moldova. Etimologia lui nu-mi este cunoscută; poate să fie onomatopee.

A *urlà*: Cânele Bursuc nu mai *urlase* în bătătură şi cucuvelele nu-i mai cântaseră pe coş de câteva zile. (Sandu-Ald. Ape m. 149). Cânii se împrăştiară *urlând* şi dihania (lupul) fu ridicată. (Sad. Pov. 235). Când (cânele) cel mare se repezise şi înşfăcase pe fiară de grumaz ... apoi dăduse înapci: atunci *urlase*. (Sad. Pov. de s. 42). Cânele *urlă* (H I 99, 286, 347, 366-367, 480; II 80; III 101, 290; IV 85, 144, 154; V 4, 16, 394; VII 336-505; VIII¹ 46, 76, 98, 142, 190, 275; VIII² 259; IX 283; X 356, 368, 478; XI 27, 98, 196, 395, 488, 504; XII 28, 96, 478, 551; XIII 67; XIV 416; XV 344; 353, 425; XVI 47, 232, 271, 329; XVII 120, 140, 405, 413, 444; XVIII 19, 261, 268, 304)... *urlat* (H II 28).... *urlare* (H XIV 176). A *urlà* are cu totul alt sens decât a *lătrà*. Cânele *urlă*, când simte o fiară sălbatică, mai ales pe lup, tot aşa când e singur şi-i este urît. Termenul acesta îl cunosc toţi Românii. Formele derivate sânt: *urlat, urlet, urlătură, urlător*: Câinii se deşteptaseră şi, în întunericul adânc, prin ploaia rece, scoteau *urlete* jalnice. (Sad. Pov. 169). În Muntenia există localităţi (*Urlaţi* şi *Urlătoare*), care-şi deduc numele din cuvântul *urlà*. Toate formele sânt uzitate în mod figurat şi despre oameni (cf. § 9 lupul) şi obiecte, spre a caracterizà un strigăt sau un sunet sălbatic şi îngrozitor: Gloata

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

scoase un *urlet* sălbatic. (Anghel-Ios. Cir. lui Luc. 37). A *urlà* derivă din latinescul *ululare*. Urlatul cânilor este un strigăt sinistru şi melancolic, de aceea îl ţin Românii de un semn rău: se zice că moare cineva din casa, la care urlă cânele. Din cauza aceasta „când *urlă* cânele noaptea, *urlă* a pustiu şi trebue să-l omori fie el cât de bun“ („I. Cr.“ III 82). Cf. § 9.

A *hârâi*: Dulăul din fundul curţii *hârâe* în lanţ. (Sad. Pov. 85).Cânele *hârâe* (H I 99; IX 510; X 356, 499; XII 288, 301, 374; XIII 438; XVI 226, 329). Cânele *hârăe* (H X 15; XVII 343). Cânele *hărâe* (H XII 139). Cânele *hârae* (H XVII 391). *Hârâitul* este începutul lătratului. Cânele *hârâe* de regulă înainte de ce latră. Aceasta se poate observà mai ales atunci, când adunându-se mai mulţi la un loc se iau la ceartă. Cuvântul e uzitat la toţi Românii; la origine e onomatopee. Românii l-au moştenit, probabil, din limba latină, (hirrio = a hârâi, a mârâi). Cihac îl aduce în legătură cu ungures.ul *hörögni* şi cu cuvinte slave. Derivatele sânt: *hârâit, hârâială, hârâitură, hârâitor*: *Hârâiturile* (cânilor) celor mai aprigi, cari se sfădeau de la bucăţile cele mari... (Gane, Zile trăite, 21). Cf. § 9.

A *mârâi (morâi, mormâi)*: Cânii tăcură şi se traseră *mârâind* în umbră. (Sad. Pov. 129). O bătaie de copită şi *mormăitul* zăvodului afară... cânele *mârâià* încet, prelung. (Sad. Pov. de s. 41). Cânele *mârâe* (H I 286, 366-367; III 400, 495; IV 56; VII 505; IX 201; X 356; XI 504; XIII 249; XIV 416; XV 148), *mârăe* (H V 4, 394; XVI 47) *mărăe* (H XII 139), *marâe* (H XIII 67), *morăe* (H V 257), *morae* (H XVII 269), *morăeşte* (H XVII 391). Aceşti trei termeni sânt aproape sinonimi cu a *hârâi*. Cânele *mârâe*, când intră cineva în curte, sau după ce a lătrat şi a ieşit stăpânul casei afară, el se retrage *„mârâind“*. Toţi trei sânt onomatopee cunoscute în toate provinciile româneşti. După Cihac, ele sânt înrudite cu cuvântul ceh *mrněti* şi cu polonul *mormotać*. De la toate avem obicinuitele derivate în *-it, -ială, -itură*. Cf. § 9 lupul: Erau *mârâituri* şi urlete, ce-mi vor rămâneà în minte cât voiu trăi. (Sandu-Ald. Pe drum Bărăg. 178).

A *schelălăi*, a *schiorlăi*, a *scheunà:* Cânii *schelălăiau* pe departe... (Ciocârlan, Pe plaiu 223). Fugarii băteau nerăbdători din copite şi cânii *schelălàiau* şi lătrau. (Sad. Pov. 231). Cânele *schelălăeşte* (H V 293; VIII² 55, 165, 206; XII 374; XV 148, 369), *schelălăeşte* (H VIII¹ 7), *schilălăeşte* (H V 16), *schelălueşte* (H I

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

237), *chilălăeşte* (H VII 421), *chelălăeşte* (H XV 264), *schilălăe* (H V 394), *schelăe* (H VIII² 142) *schiolalaeşte* (H X 356)... *schiolălăit* (H XII 194). Cânele *chelălăe* (H I 347)... *chelălăit* (H XV 99). — Cânele *schiaună* (H I 35, 99; VIII¹ 21, 76, 283; VIII² 165, 251, 259; X 356, 499; XII 301, 374, 586; XIII 448, 481; XV 67; XVI 226). Toţi aceşti termeni sânt onomatopee sinonime şi însemnează vaetul pe care îl face cânele, când îl bate cineva. Tot aşa se zice, când cânele voeşte să se linguşească pe lângă stăpânul său: Când auzì cânele acest cuvânt, ...începù să latre, să *scheaune*... (Slavici, Nov. I 37). Griveiu a lătrat de două ori, ş'apoi a început a *schelălăi* încetinel, cum fac cânii, când se gudură. (N. N. Beld. Taina 9). Aceşti termeni se întâlnesc mai ales în Moldova şi Bucovina; în Muntenia şi Banat au variante: Cânele *chefăe* (H IV 251, Săcueni-Dâmboviţa), *chelacăe* (H II 88, 117; XII 96; cf. şi H I 347 în Moldova), *cherlăe* (H IX 406, Slănic-Muscel), *scălălăeşte*, (H V 460, Talpaşin-Dolj), *schencăneşte* (H XII 28, Bogza-R. Sarat), *schirlăe* (H V 4, Adunaţi de Geormane-Dolj); în Banat: *schiône* şi *schilălăeşte*, sinonimi cu *vaetă* (H XVIII 268); cf. şi în Moldova H I 347: cânele *schioneşte;* H VIII¹ 21, 142: cânele *schiolâlăeşte.* Toate formele sânt onomatopee. Derivatele sânt: *schelălăit, schelălăială, schelălăitură; schiorlăit, schiorlăială, schiorlăitură; scheunat, scheunătură* etc.: Cânii, argaţii, rămaseră în urmă la larma de glasuri şi *schelălăituri* (Sad. Pov. 232).

Termeni sporadici.

A *scâncì:* Cânele *scânceşte* (H VIII¹ 21, 98, 142; XIII 438; XV 148), *scanceşte* (H VIII¹ 7; VIII² 251), *scănceşte* (H VIII² 259), *cânceşte* (H VIII¹ 275), *schinceşte* (H V 394; XVI 47), *schinţeşte* (H I 366-367). E sinonim cu a *schelălăi.* (Cf. § 3 Introd.) — Cânele *brehneşte* (H I 61) şi *brâhneşte* (H VI 8); cf. § 5. — Cânele *ţehneşte* (H VIII¹ 142; X 356); termenul se întrebuinţează mai ales despre copou. — Cânele *ţipă* (H XIII 249), *se ţâpă* (H XVIII 19); *ţipare* (H XIV 176). — În Ardeal şi Banat: Cânele *baună* (H XVIII 74), cf. § 1; *se căuleşte* (H XVII 349); *căue* (H XVII 343), cf. § 9; *hăuleşte* (H XVII 232; tot aşa în Moldova H VIII¹ 46); *hăule* (H XVII 405), cf. § 9; *hăune* (H XVIII 103) şi *hăue* (H XVII 310, 343), cf. § 9. La copou, cânele de vânătoare, se întrebuinţează câţiva termeni deosebiţi de ai cânelui. Despre el se zice că *ţăhneşte* (H VI 30, 182), *ţâhneşte* (H VIII¹ 169),

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

ţehneşte (H VIII[1] 298; XII 551), *chehneşte* (H XV 4, 148), *chefneşte: Chefnitul* (copoilor) e aproape; cât colo frunza sună... (Od. Pseudo-chin. 156). — Copoul *chefăne* (H IV 276), *chefăe* (H IV 250), *schiaună* (H III 325).

§ 7. *Mâţa (pisica):* miaună, miorlăe(şte), morăe, toarce, sforăe, scuipă (stupeşte).

A *mieună:* Duhul... s'a făcut o pisică... şi au început a *mieună* (Barac, Hal. V 213 la Tiktin, R.-d. Wörtb.). Motanul scuipă şi *mieună*... (Ciocârlan, Pe plaiu 117). Mâţa *miaună* (H I 22, 35, 61, 120, 170, 237; II 253; III 101, 309; VI 3, 8, 188; VIII[1] 7, 21, 46, 98, 109, 138, 150, 190, 206, 215, 259, 275, 283, 318, 327; VIII[2] 55, 154, 165, 182, 193; IX 114; X 4, 31, 45, 76, 81, 141, 253, 277, 310, 356, 368, 499, 538; XII 288, 301, 430, 442, 497, 517, 552. 570. 599; XIII 3, 12, 67, 99, 150, 336, 448; XIV 416, 429, 445; XV 4, 67, 116, 148, 232, 353, 370, 408, 473, 490; XVI 112, 151, 208, 217, 226, 271, 281, 288, 329, 352, 413, 445; XVII 16, 36, 94, 232, 255, 297, 310, 349, 405, 444; XVIII 19, 44, 103, 140, 247, 261, 283), *miaune* (H I 366-367; VII 505; IX 340), *miăone*(?) (H IV 144), *mneoneşte* (H IX 27), *meună* (H XVI 160), *se meaună* (H XVII 120, 140, 269, 392), *se mieună* (H XVII 367), *ceaună* (H XVIII 74)... *miaunat* (H XV 99).

A *mieună* este onomatopee; însemnează strigătul subţire şi jalnic, pe care îl produce mâţa, când e flămândă sau când pofteşte ceva. Se aude la Moldoveni regulat, mai rar însă la Munteni; la aceştia ia de multe ori alte forme: (Motanul) ori de câte ori îl netezeam, *mârâià* şi *mionà* încetişor. (Şez. I 147). Motanul *mione* (H V 4, 429; XI 389), *mioneşte* (H IX 283, 308), *meune* (H XI 6), *mieone* (H XI 27), *mioune* (H XI 196), *mioe* (H IX 232), *miónе*(?) (H XVIII 268). Onomatopeea care imită strigătul mâţei e *miau* (*meau*): (Pisica) prin casă începe a alergă. Şi *miau! miau!* a ţipă şi a strigă (Pann, Pov. vorb. III 46). Atât interjecţiunea cât şi verbul se află şi în alte limbi: germ. *miau-miauen*, ital. *miao* (*miau*)-*miaulare* (*miagolo*), fr. *miauler*, sp. *maullar* (miar), rut. *miaukaty*. Derivate româneşti: *miáut*, *mieunat*, *mieunătură*, *mieunător: Miautele* lui gi şi îndoite ale motanului... (Em. Conv. Lit. IV 284). (Strigătul) mâţei se numeşte *meunat* (H XV 99). Cf. § 31 Păunul. În Banat aflăm expresia „mâţu *ceaună*“ (H XVIII 74).

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

A *miorlăi*: Un cârd de mâţe în podu-i toată noaptea *miorlăise*. (Sper. Anecd. I 62). Şi pisica ieşeà ca din pământ *miorlăind*... (Bassar. Nov. 123). O mulţime de glasuri... unele *miorlăiau* ca mâţa, altele... (Cr. Op. compl. 258). Mâţa *miorlăeşte* (H I 35; II 289; III 38, 140, 245, 362, 386, 429; V 389; VI 16, 116, 133; VIII[1] 21, 98, 259, 275; VIII[2] 108, 160, 165, 259, 269; IX 283; X 253, 499, 509; XI 517; XII 552, 599; XIII 25, 67, 135, 438, 509; XIV 247, 350, 436; XV 344, 451, 458; XVI 132, 217, 226, 271, 288, 321, 329, 406), *miorlâeşte* (H VIII[2] 119), *miorlaeşte* (H III 144; VIII[1] 142; VIII[2] 227; X 130, 368; XII 402; XV 67; XVI 310)... *miorlăit* (H V 265). Mâţa *miorlueşte* (H XIV 397), *miorlăe* (H I 269, 286, 366-367; II 117, 273; III 227; IV 10, 28, 85, 117, 154; V 4, 54, 82, 274; VII 29, 154, 184, 209, 389, 421, 441; VIII[1] 120, 127; VIII[2] 98; IX 496; X 107; XI 131, 379, 395, 437; XII 171, 261, 586; XIII 126, 448, 481; XIV 8, 86, 105, 416, 464; XV 61, 329), *miorlâe* (H I 297; II 207; XI 504; XV 336), *miorlae* (H III 4; VII 120, 133, 271; XI 196; XIV 65, 209, 235), *miorloe* (H XVI 4), *mearlăe* (H XI 488)... *merlait* (H V 276).

Acest termen e uzitat la toţi Românii; în Muntenia aproape singur, în Moldova paralel cu a *mieună*. In general e sinonim cu a *mieună*, în unele părţi însă se face deosebire între amândoi termenii. A *miorlăi* se zice când mâţa e voioasă sau când prinde o pradă, căci atunci are un glas ceva mai înăduşit, mai profund; apoi mai ales despre motan, al cărui glas e mai puternic şi mai trăgănat. Cf. H XVI 406: motanul *miorlăeşte*. În Muntenia şi în Banat se întâlnesc şi alte variante: Pisica *mierloe* (H IV 196, 251, 276; V 122), *mirloae* (H I 137; VII 262), *merloe* (H IX 154, 363, 473), *merloeşte* (H IX 375), *mierlăe* (H XI 27; cf. şi V 276: merlait), *mârloae* (H XVII 405). Acelaşi termen îl aflăm şi în terminologia dihorului şi a bursucului; cf. §§ 13, 14. Adese se vorbeşte şi despre oameni cu glas *miorlăitor*, adecă plângător. A *miorlăi* e onomatopee ca şi a *mieună;* o onomatopee înrudită aflăm în limba sârbească (mirmlyati, cf. Cihac Dict.). Interjecţiunea: *miorlan (mârlan)*, se aude mai ales în graiul copiilor. Derivate: *miorlăit*, *miorlăitură*, *miorlăială*, *miorlăitor*.

A *morăi* (*mornăi*): Mâţa *morăeşte* (H I 366-367; VIII[1] 142; X 356), *morăe* (H IV 144; XVII 194), *mornăe* (H XVII 343). Se zice „mâţa morăeşte“, când prinde un şoarece, sau când apucă

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

ceva din bucătăria gospodinei şi fuge afară miorlăind; deci e sinonim cu a *miorlăi*. Termenul se aude la toţi Românii; e onomatopee formată din interjecţiunea morrr!: Da' diavolul de mâţă, cum i-a puţit a carne proaspătă... apucă'n gură coasta şi *morrr.. morrr..* se pregăteă să-şi şteargă acum dinţii cu dânsa. („I. Cr." III 206). Cf. §§ 6, 11.

A *toarce:* Un motan ghemuit între ele *torceà* cu zgomot. (Sandu-Aldea, Ape m. 11)... Şi pisica ieşeà... *torcând* pe nas drept mulţămire. (Bassarab. Nov. 123). Mâţa *toarce* (H II 253; VIII[1] 142; XVII 94, 349, 444; XVIII 268). Când mâţa este desmierdată de stăpân, atunci ea stă dârză cu capul şi coada în sus şi lasă un sfârâit trăgănat şi vibrător pe nas; atunci se zice că „mâţa *toarce*" pentru că sunetul acesta seamănă cu sfârâitul fusului la tors. Cuvântul e la origine latin (torquere > toarce). Sinonim cu a *toarce* este a *sfârâi* şi a *sforăi*: Pisoiul *sfârâe, sfârâe* cu zor, spulberând cenuşa de lângă botul mustăcios. (Cioc. Pe plaiu 39); cf. şi H VIII[1] 142: mâţa *sfărae.* — Mâţa *sforăe* (H II 253); cf. § 2, calul. Amândouă cuvintele sânt onomatopee. — De amintit ar mai fi aici şî termenul a *scuipà* (*a stupi*) împrumutat din sfera omului: Mâţa *scuipă* (H XVII 349). Motanul *scuipă* şi *miaună*... (Cioc. Pe pl. 117). Cf. § 3 Intr. — Mâţa *ţipă* (H VIII[2] 165).

§ 8. *Porcul*: grohăeşte (grohăe, grofăeşte) guiţă, coviţă (coviţăe), gurlue, gârâe etc.

A *grohăi*: Scroafa, cum vede pe moşneag că vine asupra ei, îndată începe a *grohăi*, o rupe de fugă şi purceii după dînsa. (Cr. Op. c. 195). Purcelul se ia după moşneag... *grohăind* şi muşluind pe jos, cum e treaba porcului. (Cr. Op. c. 200). Porcul *grohăe* (H I 35; VII 50, 441; VIII[1] 138; VIII[2] 55; XI 6, 410, 517; XII 552; XIV 86; XVII 36(?), 444); *grohăeşte* (H I 61, 99, 137, 188(?), 328, 366; II 88, 117, 167, 273; III 17(?), 108, 140, 386; V 293; VI 3, 8, 16(?), 44, 116, 125, 133, 143, 177; VII 154; VIII[1] 109(?), 120, 127, 156(?), 169, 215, 283, 318; VIII[2] 34, 98, 160, 165, 200, 206, 251(?), 259(?), 282; X 31, 45, 85, 208, 260, 277(?), 310(?), 356, 395, 406, 413, 423, 449, 465, 499, 507, 511, 538; XI 75(?), 379, 437; XII 96, 116, 301, 342, 366, 402, 430(?), 517, 570, 586, 608; XIII 25, 82(?), 99, 116, 126, 198, 234, 336, 375, 406, 438, 448, 481; XIV 105(?), 247, 350; XV 61, 67(?), 192, 232, 264, 344, 353, 370, 458, 517; XVI 132, 208, 226, 237, 259, 271, 310, 321, 329(?), 352, 406, 445).

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

A *grohăi* însemnează în general orice strigăt al porcului. Câte odată se face însă deosebire între a *grohăi* şi între ceilalţi termeni. Se zice adecă despre porci că *grohăesc*, când stăpânul se apropie să le dea mâncare (cf. H XVII 95: porcul *grohote* când se bucură), şi despre scroafă, când îşi apără purceii. De regulă însă nu se face această deosebire, încât „grohăeşte" este sinonim cu „guiţă", „coviţă" etc. Cuvântul este un bun comun al tuturor Românilor, are însă o mulţime de variante, mai ales în Muntenia, Banat şi Ardeal. La origine e onomatopee; după Cihac ar fi cuvânt slav (grohotati). Interjecţiunea e *groh!;* în limbă e puţin întrebuinţată. Substantivele derivate sânt: *grohăit, grohăială, grohăitură;* adjectivul *grohăitor.* Ex.: Strigătul porcului se numeşte *grohăit* (H II 28; XII 194). — O variantă foarte răspândită în Muntenia, care-i face concurenţă acestui cuvânt, este a *grofăi.* Porcul *grofăeşte* (H V 16, 88; IX 438; XIV 284), *grofăe* (H V 274, 417), *grofăe* şi *grofăeşte* (H IV 85); apoi formele cu *n*: Porcul *grohăne* (H V 188; IX 114, 135; XI 87), *grohăneşte* (H IV 117(?), 197; IX 363), *grofăne* (H IX 245). A *grofăi* este în fond acelaşi cuvânt onomatopeu, are însă la bază interjecţiunea *grof.*

Forme sporadice sânt: *gârtoane* (H XVIII 261), *gorăe* (H XIII 258), *goroeşte* (H IX 308), *grăone* (H IX 473), *grohăeşte* (?) (H III 429), *groeşte* (H V 103; XIII 12), *grohâeşte* (H III 227), *grohoe* (H I 286, 347; VII 209, 421; XVI 4; XVII 16, 140), *se grohoe* (H XVII 405), *grohoeşte* (H III 101, 144, 488; V 280; VII 184, 226, 389; X 96; XII 28, 171; XIII 67, 135, 174, 249, 347, 362; XV 329, 425, 473; XVI 151, 160, 413), *grohone* (H XVII 263), *grohoneşte* (H IV 53; IX 340; XI 98), *grohote* (H XVI 65, 310, 343; XVIII 44), *grohoteşte* (H XVII 94, 232, 391; XVIII 74, 296, 304), *grohneşte* (H XVII 269), *groneşte* (H V 10), *gronhăneşte* (H V 320), *grongăneşte* (H IX 283), *grooceşte* (?) (H XVIII 268), *grooe* (H IV 154), *groone* (H V 4; XVI 47), *grooneşte* (H XI 85), *gruhâe* (H IX 42), *grugune* (H IV 276), *gruhoeşte* (H VII 69), *gruhue* (H XVII 7), *gruhueşte* (H VII 29); *hrohăeşte* (H VIII[1] 259). Toate se aud în Muntenia, Banat şi Ardeal şi sânt onomatopee sinonime.

A guiţă; Godaci negri *guiţau* de foame la uşi ... (Sad. Pov. 63) ... şi mai în acelaşi timp purcelul începù a *guiţă.* (S. Ald. Pe dr. B. 177).... îl apucă (pe purcel) de bot ca să nu *guiţe*.

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

(Isp. Leg.[2] 129). Porcul (purcelul) *guiţă* (H I 120, 188, 269, 347, 366; II 61, 88, 117, 207, 273; IV 85, 251; VI 133; VII 85, 105, 120, 133, 226, 262, 358, 389, 421; XI 46, 389, 395; XII 28, 96, 139, 171, 203; XIII 249; XIV 209; XV 353, 408, 425, 458; XVII 65, 94, 232, 255, 263, 310, 343, 349; XVIII 4); *gueţi* (?) (H XIII 218); *guiţe* (H XV 148); *guiţiă* (?) (H XVIII 44, 103), a *guiţă* (H XVII 7). A *guiţă* se zice despre porci, dar mai ales despre purcei (vezi şi Tiktin, Rum.-deutsches Wrtb.), când sânt flămânzi sau când îi bate cineva şi ţipă. E un strigăt mai deschis decât grohăitul. Acest cuvânt e onomatopeu şi e cunoscut tuturor Românilor. Derivatele lui sânt: *guiţat* (H I 262), *guiţătură*: . . . auziră o *guiţătură* de porc. (Isp. Leg.[2] 140). — O variantă destul de răspândită în Muntenia este a *guicì*: Porcul *guice* (H V 54; IX 406, 496; XI 98, 196); *guiceşte* (H I 7; IV 251; IX 283; XIV 236), *guicee* (H IX 363), *guicie* (H XI 85; XIV 8), *guţie* (H XIII 67). Sinonim cu a guiţă este a *coviţă* (*coviţi*): . . . altele *coviţau* ca porcul . . . (Cr. Op. compl. 258). Porcul *coviţă* (H X 4, 76, 356; XII 386, 416, 586), *coviţeşte* (H I 22, 99; VIII[1] 259; X 538; XII 326; XVI 259). Termenul acesta exprimă,ca şi a guiţă, mai ales strigătul animalelor tinere (a purceilor) şi se întâlneşte numai în dialectul moldovean. Această onomatopee e înrudită cu cuvântul *guiţă* (coviţă — goviţă — guviţă) şi cu slavul *kvičati* (ceh. kovikati). — Alte variante sânt; Porcul *cuviţă* (H I 35; X 31, 45, 423), *cuviţeşte* (H VI 8), *coviţieşte* (H VIII[1] 120, 127; VIII[2] 165; XIII 150, 234; XIV 445; XVI 352), *coviţie* (H VIII[1] 190, 243, 298; VIII[2] 206, 282; XII 315, 608; XV 400), *coviţe* (H VIII[1] 283; X 152, 188; XII 430, 442), *covăţăeşte* (H VIII[2] 160), *coviţăe* (H XVI 271), *coviţăeşte* (H VIII[2] 34, 193, 209; XV 67, 370; VIII[1] 259), *coviţâeşte* (H XVI 132), *coviţeeşte* (H XV 425), *coviţeì* sau *viţeì* (H XVI 112), *guviţă* (H XIII 464). O formă prescurtată, pe care o aflăm iarăşi numai în Moldova, e a *viţìi* (*viţăi*): Porcul *viţie* (H I 237; XI 488, 504; XIII 425), *viţăe* (H XIII 25), *viţieşte* (H XIV 350), *viţue* (H VIII[1] 7). — În Ardeal se aud expresiile: porcul *se scohiţă* (H XVII 269), *se uică* (H XVII 232). Ceva asămănător cu „se scohiţă“ aflăm şi în Bucovina „porcii *scoviţă*“. — Paralel cu „coviţă“ în Moldova, aflăm în Muntenia şi Banat forma *coicăe*, care e acelaşi cuvânt (H V 4, 394, 417, 429; IX 6; XVI 47; XVIII 140, 261: se coicăe, 268); *coică* (H XVIII 247, 296); *goică* (H XVIII 304).

Revista Limbă şi Literatură (CNU)

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

A *gurlui*: Porcul *gurlue* (H IV 56; XIV 209; XV 329, 336). Porcul *gurlueşte* (H X 356). Expresia o au atât Moldovenii cât şi Muntenii. În Scăeşti-Dolj se aude termenul *îngurlue* (H V 408). — Alte expresii: „Porcul *burue* când se spărie“ (H XVII 94, 263), *gârâe* (H VI 30), *gârie* (H VI 50), *gârăe* şi *gârăeşte* (H XVIII 268), *gurne* (H IV 251; IX 155; XI 401), *garneşte* (H IV 10, 28), *hueşte* (H X 356), *se cântă* (H XVIII 304). Când animalul se află în pericol sau când e flămând şi strigă, atunci se zice că *ţipă* (H III 38; V 4; VIII² 34; X 356; XII 28; XIII 12: XV 148, 451; XVI 47, 271), *ţâpă* (H VIII¹ 169; XVIII 261: *se ţâpue*).

Animalele sălbatice.

§ 9. *Lupul* urlă, mârâe, hârâe, latră, scheaună, baună, haule, etc.

A *urlà*: Lupii *urlă* împreună (V. Alecsandri, Noaptea sf. Andreiu). Pribeagul veneà ... şi ţineà cu dreapta fiara (lupoaica) care se zbăteà urlând înspăimântată. (Sad. Pov. 238). Lupul *urlă* (H I 7, 22, 35, 61, 120, 137, 170, 237, 269, 297, 328, 347, 384, 480: II 61, 80, 167, 281, 289; III 4, 17, 38, 48, 87, 95, 108, 118, 130, 140, 170, 227, 245, 290, 309, 325, 362, 386, 400, 429, 488, 498; IV 10, 28, 56, 117, 139, 154, 196, 251, 276; V 4, 53, 103, 188, 293, 381, 417, 447; VI 3, 30, 44, 74, 82, 116, 133, 172, 182, 188, 200, 208, 215; VII 29, 50, 85, 105, 120, 133, 183, 209, 226, 245, 262, 315, 336, 358, 371, 406, 441, 476, 483, 505; VIII¹ 7, 21, 46, 138, 169, 190, 206, 243; VIII² 55, 73, 98, 108, 160, 165, 182, 220, 227, 251, 259, 269, 282; IX 27, 42, 114, 201, 220, 283, 308, 340, 363, 375, 396, 406, 416, 429, 438, 451, 496; X 4, 21, 31, 45, 68, 76, 81, 107, 119, 130, 141, 208, 253, 288, 310, 356, 368, 399, 413, 423, 465, 478, 489, 507, 511, 538; XI 6, 46, 75, 87, 98, 232, 379, 389, 395, 401, 410, 437, 517; XII 7, 28, 96, 132, 139, 171, 203, 227, 261, 288, 301, 309, 326, 366, 374, 416, 430, 442, 478, 497, 517, 551, 570, 586; XIII 3, 12, 67, 116, 126, 135, 151, 198, 234, 258, 290, 347, 375, 390, 405, 438, 448, 481, 509; XIV 8, 59, 65, 86, 105, 176, 186, 209, 247, 284, 350, 397, 436, 464; XV 4, 61, 116, 148, 232, 264, 329, 336, 344, 353, 369, 400, 408, 425, 451, 458, 473, 517; XVI 30, 47, 81, 132, 151, 160, 208, 217, 226, 247, 281, 288, 310, 352, 372, 383, 395, 402, 406, 413, 445; XVII 7, 16, 35, 120, 232, 269, 310, 349, 367, 391, 413, 425, 444; XVIII 44, 74, 140,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

247, 304)... *urlet* (H II 28; XIV 161)... *urlat* (H V 265; XV 99). Fiarele *urlă* (H V 10).

A *urlà* este aproape singurul şi cel mai uzitat termen pentru strigătul lupului; se cunoaşte în toate ţările locuite de Români. E un lătrat sinistru şi monoton caracteristic lupului, de la care a trecut apoi şi în terminologia cânelui. Lupul *urlă* când e flămând sau când se află în pericol. Termenul e de origine latină: ululare > urulare > urlare. Alte derivate de la verb sânt: *urlat*, *urlet*, *urlătură*, *urlător*, etc. Ex.: Şi de-odată aud un *urlet* de lup. (Sandu-Aldea, Pe dr. Băr. 177). Toate formele se întrebuinţează apoi în sens figurat despre orice sunet monoton, prelung şi puternic (cf. § 6): Trăiţi! *urlarăm* noi din răsputeri. (N. N. Beld. Taina 93). Două maşini *urlau* de dimineaţă până seara (Sandu-Ald. Ape mari 217). — Sinonim cu a *urlà* avem în Banat: a *baunà* (cf. § 1 Boul); apoi a *hăulì* (H XVII 444: *hăule*; XVII 391: *se hăule*), a *hăuì* (H XVII 310: *hăue*), a *haunì* (H XVII 255; XVIII 103; *haune*), a *căuì* (H XVII 444: *căue*). Toate sânt onomatopee, dintre care a *urlà* şi a *băunà* sânt de origine latină (ululare, *baubulare). — Altă nuanţă a strigătului lupului este *mârâitul*, care este aproape sinonim cu *hârâitul* (cf. § 6): Ceilalţi lupi se înghesuiau, *mârâiau*... (Sandu-Ald. Ape mari 229). Haiticul de lupi s'a năpustit asupra lupilor căzuţi... erau *mârâituri* şi urlete, ce-mi vor rămâneà în mine cât voiu trăì. (Sandu-Ald. Pe drum. Bărăg. 178). — Ca şì despre câne se mai zice apoi că lătră (H I 347; XII 28; XV 148), *schiaună* (H XIII 198; XVIII 304), *scheonă* (H VIII² 259), *schencăneşte* (H XII 28, 96, 139), *scânceşte* (H VI 50; VIII² 165), *scanceşte* (H X 368), *schinceşte* (H XVIII 304), *schioneşte* (H I 34ı), *chelacâe* (H I 347), *ţipă* (H XIII 290); tot aşa *bate* (în Bucovina).

§ 10. *Vulpea:* lătră, bate, hămăeşte, chilălăeşte, scânceşte, etc., ca şì cânele.

Vulpea *latră* (H I 137, 170; II 61, 273, 289, 299; III 48, 87, 95, 170, 309, 325, 429; IV 56, 85, 196, 251; V 188, 293, 447; VI 208; VII 29, 154; VIII¹ 259, 318; VIII² 165; IX 42, 114, 220, 283, 375, 396, 416, 429; X 21, 68, 538; XI 87, 98, 395, 437, 517; XII 96, 132, 139, 203, 497; XIII 67, 151, 249, 390, 438, 481; XIV 65, 247, 436, 464; XV 148, 264, 278, 329, 336, 344, 369, 408, 517; XVI 47; XVII 16, 36, 310, 444; XVIII 44, 140,

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

247, 304). Vulpea *latră* ca cânii (H IV 276; VII 483) ... *latrat* (H XV 99). Vulpea *alatră* (H XIV 209); cf. § 6.

Vulpea *bate* (H VIII[1] 259; VIII[2] 73, 160, 259, 269; X 4, 368, 465, 478; XVII 255; XVIII 103). Vulpea *bate* ca cânii (H VIII[1] 169, 190, 206, 243; X 288); cf. § 6.

Vulpea *hămăeşte* (H VI 188); cf. § 6.

Vulpea *chilălăeşte* (H VII 262); cf. § 6.

Vulpea *schelălăeşte* (H XV 369); cf. § 6.

Deci aceiaşi termeni sânt uzitaţi pentru strigătul vulpei ca şi pentru cel al cânelui; aceasta se explică din asemănarea cea mare între cane şi vulpe pe de o parte, pe de altă parte din asemănarea strigătelor lor. De multe ori întâlnim chiar fraza „vulpea *bate* (*latră*) ca cânele." Afară de aceştia mai avem încă o mulţime de alţi termeni, care cu greu se vor puteà încetăţeni în limbă:

V. *scânceşte* (H VIII[1] 243; XII 430, 442), *scăinceşte* (H XIV 397); cf. § 6.

V. *brehăeşte* (H X 489).

V. *căone* (H V 122).

V. *chehneşte* (H XIII 198; XV 353); cf. § 6.

V. *chenţăe* (H VII 358).

V. *chihăeşte* (H XVI 413).

V. *chihăineşte* (H I 137).

V. *hăuneşte* (H VIII[1] 46), *văuneşte* (H V 103); cf. §§ 6, 9.

V. *ţăhăeşte* (H XII 309), *ţehaeşte* (H XII 326).

V. *ţihneşte* (H XII 476); cf. § 6.

V. *ţipă* (H IV 56; XIV 8); cf. §§ 12, 14, 19, 31, 32. etc.

V. *se vaetă* (H I 418).

§ 11. *Ursul*: moráe, mornáe, mormă(n)e, mormăcă, bombă(n)e, zbiară, răcneşte, orăcăe, boráe, bombone, brumăe, etc.

A *morăi*: Ursul *morăe* (H I 237; III 95; IV 85; VI 44, 74, 172, 200; VII 29; VIII[1] 190; VIII[2] 108, 160; X 253, 423; XII 96; XIII 12, 234, 448, 481; XIV 284; XV 4, 353, 517; XVII 232, 250, 310, 425; XVIII 140), *morâe* (H I 170; X 119; XI 395; XIII 390), *moraę* (H XV 451; XVII 444, XVIII 44), *morăeşte* (H I 35, 61, III 17, 498; VI 116, 182, 188, 215; VII 226: VIII[1] 21, 120, 127, 138; VIII[2] 50; X 4; XIII 249; XV 232, 458, 473; XVI 151, 226, 310, 406), *morâeşte* (H XI 517; XIII 126, 135), *moraeşte* (H XV

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

67, 148), *moroe* (H III 48; VI 82), *moroeşte* (H XVI 132), *morue* H XII 139). Cuvântul se aude în toate ţările locuite de Români, mai des însă în Moldova şi Bucovina; e o onomatopee formată din interjecţiunea *moţrr!* (cf. § 7). O variantă a lui *morăl* e *murăl* (H IX 42: n. *murăe*). Aceiaşi noţiune o exprimă şi verbul:

A *mornăl*: Şi mai stă din băut (ursul) şi iar începe a *mornăi*; şi iar mai bea câte un răstimp şi iar *mornăeşte* (Cr. Op. compl. 301). Ursul *mornăe* (H III 4; VI 208; VIII[1] 46, 98; X 21, 68, 76, 141, 288, 425, 465; XII 478; XVI 217, 281, 288), *mornâe* (H XII 301, 374), *mornoe* (H X 208), *mornăeşte* (H I 22, 35; III 309; VIII[1] 169, 206, 275, 318; VIII[2] 259; X 31, 45, 326, 413, 478, 507, 511, 538; XII 288, 309, 366, 442, 551; XIII 375; XIV 436; XV 264; XVI 160), *mornâeşte* (H III 227; X 130, 345; XII 430), *mornaeşte* (H III 108), *mornăşte* (H X 356). Acest termen îl întâlnim numai în dialectul moldovean; e format din interjecţiunea *morn!* Nazala *n* exprimă mai bine sonul înnăbuşit, pe care-l produce ursul. În sens figurat se zice şi despre oameni că mornăesc.

A mormăl (*mormăni*, *mormăcà*): ... şi când prin dreptul podului, numai iacă îi iese şi lui ursul înainte *mormăind.* (Cr. Op. comp. 289). Ursul ... ca cum ar citi din gură cântă şi *mormăià* ... (Pann, Pov. vorb. II 13). Ursul *mormăe* (H IV 10, 28, 56, 85; V 54; VII 50, 105, 262, 336, 358, 441; IX 154, 220, 406, 438, 510; X 107; XI 401, 410; XVI 395; XVII 413), *mormâe* (H II 80), *mormae* (H IV 139; XVII 140) ... *mormăit* (H II 28). Ursul *mormăeşte* (H I 137, 418; XII 171; XIII 151; XIV 350), *mormâeşte* (H VIII[1] 7), *mormăne* (H IV 276). A *mormăl* e uzitat mai ales în dialectul muntean; e onomatopee formată din interjecţiunea *morm!* Alte variante care se întâlnesc numai în Muntenia şi Banat sânt: Ursul *mormăcă* (H IV 276), *mormoe* (H VII 371; IX 308, 340, 363, 451; XI 75), *mormoeşte* (H V 293; IX 283), *murmue* (H IX 396, 416, 429), *marmăeşte* (H XII 203), *marmone* (H XIV 209) ... *murmăit* (H III 87). Toate aceste variante sânt onomatopee înrudite.

A *bombăl* (*bombăni*) e termenul uzitat de Românii de dincolo de munţi; ursul *bombăe* (H XVII 120); *bombae* (H XVII 444), *bombăeşte* (H XVII 269), *bombăne* (H XVIII 103), *bombăneşte* (H XVII 269), *bombone* (H XVII 255); cf. § 54. — Alţi termeni împrumutaţi de la celelalte animale sânt: *zbiară* (H III 170; IV 251,

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

276; V 122; XII 203; XV 148)... *zbierat* (H V 265, 267), cf. §§ 1, 4, 5; *rage* (H X 356), cf. § 1; *miorlăe* (H I 120), cf. § 7. *urlă* (H XII 7), cf. §§ 6, 9; *mârâe* (H XI 437), cf. §§ 6, 9; *orăcăe* (H IX 406) şi *orăcăeşte* (H IX 496), cf. §§ 1, 22; *boră* (H XVIII 34), cf. § 1; *răcneşte* (H VIII[1] 21) şi *răcneşte* (H IV 276; XIV 8, 105, 186; XV 148; XVI 413), cf. şi H XVII 16, 36: *răgneşte*; cf. §§ 1, 3 şi § 3 Intr. — În Ardeal mai aflăm şi expresiile: ursul *brumăe* (H XVII 444), *bornaeşte* (H XVIII 74). Termenii ce exprimă strigătul ursului sânt toţi sinonimi.

§ 12. *Iepurele:* mecăeşte (mecăneşte), măcăeşte, miercăeşte (miercăneşte), smercă(n)e, miorcăeşte, forcăeşte, zbiară, guiţă, ţipă, pufneşte.

Un termen stabil pentru strigătul iepurelui lipseşte, cei mai cunoscuţi sânt: a *mecă(n)i* şi a *miercă(n)i*: În Moldova întâlnim forma a *mecăi*, în Muntenia a *mecă(n)i*, a *miercăi* şi a *miercăni*. Iepurele *mecăeşte* (H VIII[2] 269, 282; XV 264, 278, 517), *mecăeşte* (H III 227), *mecăneşte* (H VIII[2] 259; XIV 105, 209), *mecăne* (H XI 9; XIV 86); *miercăe* (H VII 389, 421; XII 28), *mercăe* (H XII 36, 139, *mercăeşte* (H I 480)), *miercăne* (H IV 276), *mercăneşte* (H VII 245. Cuvântul a *mecă(n)i* este onomatopee formată din interjecţiunea *mec* (*meac)* (H VI 208: iepurele face *mec-mec*; H XIII 438, XVI 281: iepurele face *meac-meac).* Deoarece deosebirea fonetică între a *mecăi* şi a *măcăi* (cf. § 27) este de tot mică, se confundă câteodată amândouă cuvintele; astfel aflăm în Moldova fraza: iepurele *măcăeşte* (H VIII[1] 206; XII 608; XVI 226, 352) şi *mâcăeşte* (H X 289; XIII 438). — A *miercă(n)i* e deasemenea onomatopee. Alţi termeni: *smercăe* (H IX 220), *smercăne* (H V 16), *miorcăeşte* (H XII 326; XIII 67; XIV 436; XVI 445), *miorcaeşte* (H XVI 208), *forcăeşte* H XIII 249), cf. §§ 13, 20, 21; *zbiară* (H IX 375; XII 497), cf. §§ 1, 4, 5; *guiţă* (H XI 395; XVII 310)... *guicit* (H XI 40), cf. § 8; *pufneşte* (H VIII[2] 165), cf. §§ 21 şi 3 Intr.; *meaune* (H XIV 176), cf. § 7; *ţipă* (H IX 42; X 4; XV 344, 353), cf. § 1 N. I.

Babeş-Bolyai University Library Cluj

§ 13. *Bursucul*: forcăeşte, forcoteşte grohăeşte, etc.

A *forcăi* este termenul cel mai uzitat; bursucul *forcăeşte* (H XIII 198, 406; XV 4, 264, 344) şi *forcoeşte* (H VIII[2] 16), cf. §§ 12, 20, 21. Se pare că acest termen îşi va dobândi încetăţenire generală. — Bursucul *forcoteşte* (H VIII[1] 259), cf. § 21;

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

grohăeşte (H XII 326), *grofăe* (H IX 220, cf. § 8; *guiţă* (H XVII 310), cf. § 8; *gurueşte* (H XV 408), cf. § 8; *sforâe* (H XI 517), cf. § 2; *urlă* H VIII[1] 259). — În opera lui Odobescu aflăm şi termenii a *chiţăi* (cf. §§ 14, 18, 19) şi a *mierlăi* (cf. § 7): Erau unsprezece bursuci, cari se zvârcoleau, *chiţăind* şi *mierlăind*, sub ugerul mamei lor. (Od. Op. compl. 43).

§ 14. *Dihorul*:
Chiţăe (H VII 29), cf. §§ 13, 18, 19.
Caţăeşte (H VIII[2] 282), cf. § 33.
Ţipă (H XV 148, 278, 408), cf. § 1 N. I.
Un termen special lipseşte.

§ 15. *Nevăstuica* (*helgea*) *latră* (H XV 148, 408), cf. § 6.

§ 16. *Veveriţa*:
Târâe (H IV 85), cf. § 53.
Miorlăeşte (H X 21, 66), cf. § 7.

§ 17. *Guzganul*:
Chitcâeşte (H III 140).

§ 18. *Cârtiţa*:
Chiţâe (H XIV 209), cf. §§ 14, 19.

§ 19. *Şoarecele*: ţiţie (ţâţâe), chiţăe, ţipă, etc.

A *ţiţii* (*ţâţâi*) este singurul termen cunoscut şi răspândit în toate ţările româneşti: îl aflăm în Muntenia, Moldova, Bucovina, Ardeal şi Banat, de multe ori şi în literatură. Şoarecele *ţiţie* (H I 22, 61, 237; VIII 448; XV 4; XVI 112; XVII 140, 232, 310; XVIII 304), *ţâţâe* (H III 140; V 54; IX 363; X 289, 538; XI 401, 488, 504; XII 171, 288; XIII 3, 67; XIV 209; XV 116, 344, 458; XVI 352), *ţâţie* (H III 429; XIII 12), *ţâţăe* (H XVIII 140), *tâtae* (?) (H IV 85, *ţâtiae* (?) (H XVII 391), *ţâtiăe* (?) (H XVII 444), *ţiţâe* (H XII 301), *ţăţăe* (H VIII[2] 259), *ţiţieşte* (H VI 182; VIII[1] 46; VIII[2] 165, 282), *ţâţieşte* (H III 362), *ţâţâeşte* (H VI 8; VIII[1] 21, 138), *ţiţăeşte* (H XVII 269). Verbul a *ţiţii* e onomatopee formată pe teren românesc. Cihac îl numără, de sigur greşit, între elementele slave. Interjecţiunea e *ţi-ţi*, deasemenea uzitată în limbă: *Ţi-ţi!* şoarecele *ţipă* (Bumbac, Poezii).

Alte variante sânt: *chiţăe* (H VII 371), *chiţâe* (H XIV 105, 284), *chităe* (?) (H VII 133, 505), *chiţie* (H II 289); toate în

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Muntenia. Mai rar uzitaţi: *chiţene* (H III 309), *chiţăcă* (H IV 276), *ţilţăe* (H XVII 65), *guiţă* (H IV 85), *pierţâne* (?) (H IV 85, 144), *ţipă* (H XIV 436).

§ 20. *Şarpele*: şueră, flueră, forcăeşte, fâsâe.

A *şuerà*: ... Şi răsuflarea îi *şuerà* ca un şarpe. (N. N. Beld. Taina 50) ... Răzbubue prin brazii ce *şueră* ca şerpii. (Od. Pseudo-chin. 157). Şarpele *şueră* (H I 22, 61, 120, 137, 315; II 167, 281, 289; III 386, 429; IV 85, 117, 154, 223, 276; V 4, 460; VI 133, 182; VII 29, 69, 209, 289; VIII[1] 138, 169; VIII[2] 200, 260; IX 308, 340, 451; X 4; XI 401; XII 171, 366; XIII 12, 234, 290; XIV 65, 105, 209, 436, 445; XV 4, 116, 264, 329, 336; XVI 226, 281, 383; XVII 140, 232, 444). Acest termen este uzitat în toate ţările locuite de Români. (cf. § 3 Intr.) E de origine latină: sibilo > şuer. — Şarpele *flueră* (H IV 85; V 4); cf. § 3 Intr. — Şi încep şerpii a *suflà* şi a *forcăì* unii spre alţii ... (Sbiera). — Şarpele *fâsăe* (H XVII 413). A *forcăì* şi a *fâsâì* sânt onomatopee; cuvinte înrudite se află în limbile slavice. Cf. §§ 12, 13, 21.

§ 21. *Ariciul*:
Forcăeşte (H VI 116; XV 329, 336; XVI 406); cf. §§ 12, 13, 20.
Forcoteşte (H VIII[1] 259,; cf. § 13.
Guiţă (H VII 389), *guicie* (H XIV 209); cf. §§ 8, 12, 13.
Gurlue (H XIV 209); cf. § 8.
Pufneşte (H X 538; XIV 436); cf. § 12.
Un termen stabil lipseşte.

§ 22. *Broasca*: orăcăeşte (orăcăne), ocăeşte, ocăcăeşte, măcăeşte, rocăcăeşte, miorcăe, face oacaca, cântă.

A *orăcăì*: Şi'ntr'o baltă mii de broaşte în lung cor *orocăesc* (V. Alecs. Noaptea). Dar când să aţipească, deodată se aud prin casă 'o mulţime de glasuri ... unele *orăcăiau* ca broasca, altele mormăiau ... (Cr. Op. compl. 258). Broasca *orăcăeşte* (H I 61, 120; III 386; V 389; VIII[1] 243; XIII 12, 234; XIV 105, 350, 436; XV 148, 329, 408), *orăcaeşte* (H VII 389; XII 326; XV 425), *orocăeşte* (H X 4), *oracăeşte* (H XIII 67; XIV 209). A *orăcăì* e termenul cel mai răspândit; se aude atât în Moldova cât şi în Muntenia şi e uzitat şi în literatură. Cuvântul e onomatopee; în Muntenia îl întâlnim întrebuinţat şi despre strigătul vitelor cornute (cf. § 1).

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Tot în Muntenia se aude şi varianta „broasca *oracăne*“ (H V 4; cf. boncă n,e, măcă(n e, etc.

A *ocăi (ocăcăi)*: Unde călcă

Broasca *ocăià* (Pluguşorul, p. pop.)

Broasca *ocăeşte* (H I 22; III 429; VIII¹ 150, 169, 327; XVI 281), *ocăcăeşte* (H IV 251; VI 182; VIII¹ 46; VIII² 98, 200, 259; IX 330; X 253; XII 28, 171, 374; XVII 232, 367), *ocăcăe* (H VII 209; XVII 349, 444), *ocacaeşte* (H XVII 391); *ocâcâeşte* (H XVII 269); broaştele *ococaesc* (H IX 308); broasca *ocăcaeşte* (H VIII¹ 138). Amândouă cuvintele (a ocăi şi a ocăcăi) sânt onomatopee. A *ocăcâi* s'a format regulat din interjecţiunea *oacaca* (Tiktin, Rum.-deutsches Wrt.: Broasca striga *oacaca, oacaca!*), a *ocăi* e însă o formă simplificată sub influenţa cuvântului din terminologia raţei (cf. § 27: Raţa ocăeşte). Aceasta se vede şi de acolo, că expresia „broasca ocăeşte“ o aflăm numai în Moldova, unde aflăm şi cealaltă expresie „raţa ocăeşte“; a *ocăcâi* însă e răspândit peste toate provinciile româneşti. Paralel cu „broasca *ocăeşte*“ întâlnim regiunile cu „raţa *măcăeşte*“ şi expresia „broasca *măcâeşte*“ (H XIV 445) şi „broasca *me ăeşte*“ (H XV 336) sau „macăe“ (H XVII 140). În comuna Pietroasa din judeţul Buzău se zice „broasca *rocacăeşte*“ (H II 167); deasemenea onomatopee. În Ardeal aflăm broasca *miorcăe* (H XVII 444). Câteodată auzim şi expresia «broasca *face* (*s'rigă*) *oacaca*» (H VI 8; VII 29). În sens mai general se aude de multe ori fraza «broaştele *cântă*» (H V 4; XVII 269, 444; tot aşa «buraticul *cân'ă*» (H IV 251; VIII² 259—260); cf. § 3 Intr. şi § 2 N. I.

§ 23. Neobicinuit: *Peştele ţâţâe* (H IV 144) cf. § 19. De obiceiu se zice: «mut ca peştele».

Pasările de casă.

§ 24. *Găina:* cotcodăceşte (câtcârâgeşte, cutcudăţeşte, cătcădăceşte etc.), cârcâe, cârâe, cloncă(n)eşte, câtcârâe, chiorăe, cântă etc.

Găina este cea mai cunoscută dintre toate pasările de casă la Români; ea nu lipseşte nici la cea de mai pe urmă casă ţărănească, de aceea şi terminologia găinei va fi foarte desvoltată. şi strigătul ei este foarte bogat în nuanţe şi fiecare

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

nuanţă are un nume deosebit. Vom vedeà însă mai la vale, că la pasările cântătoare nu stă lucrul tot astfel; acolo este terminologia relativ cu mult mai restrânsă. Vom începe cu termenii cei mai uzitaţi şi vom căutà să facem o deosebire între dânşii.

A *cotcodăcì:* Biata găină... se întoarce acasă la babă şi începe de pe la poartă: cot, cot, cotcodac!!!... şi după vr'un ceas de şedere, sare de pe cuibar *cotcodăcind*... găina se ouase o mărgică! (Cr. Op. c. 218). Găina *cotcodăceşte* (H I 35, 61, 137; III 109, 140, 144, 400; VI 16, 116, 143, 177, 182; VIII¹ 46, 120, 169, 190, 206, 259, 275, 348; VIII² 34, 98, 115, 154, 165, 182, 193, 200, 206; X 21, 31, 45, 85, 253, 465, 509, 538; XII 28, 356, 374, 497, 551, 586, 608; XIII 25, 198, 234, 438; XIV 416, 429; XV 61, 67, 116, 425; XVI 81, 197, 208, 217, 226, 237, 281, 289, 406). Găina deci *cotcodăceşte*, după cum se vede şi din exemplul de mai sus, înainte de ce ouă şi după ce ouă (cf. H XVIII 141: găina *cotcozeşte*, când ouă). Acelaşi strigăt îl fac găinele şi când se adună grămadă în jurul cocoşului, speriate de o mâţă sau de uliu. Cuvântul e uzitat şi în înţelesul acesta. A *cotcodăcì* e o onomatopee, a cărei tulpină o aflăm şi în limbile slavice; a conchide însă de aici, că acest cuvânt e un element slav, după cum face Cihac, e absurd (v. Introd.). Interjecţiunea e *cotcodac* (H XVI 217: găina *cotcodăceşte cot-co-dac*); se întrebuinţează însă foarte rar în limbă. De la verb s'au format şi substantivele *cotcod* şi *cotcodăcit*: Demineaţa se trezeà în *cotcodăcitul* asurzitor al găinelor. (N. N. Beld. Taina 59). Cuvântul se întrebuinţează supt această formă numai în dialectul moldovean. În Muntenia, Banat şi în o parte a Ardealului întâlnim alte variante; şi în Moldova avem unele variante. Astfel: Găina *cotcodoceşte* (H I 315; III 95. 101, 130; VI 82; VIII¹ 7, 142; X 68, 152, 188; *codcodoceşte* (H I 190; VIII¹ 156; X 107, 260, 356, 583; XI 196; XII 301, 386; XIII 12, 99, 249, 425; XIV 224, 445; XV 4, 148, 344, 353, 400, 407; XVI 112), *codcadăceşte* (H VII 207), *cotcodâceşte* (H III 325; VIII¹ 215; XI XI 437), *cotcodaceşte* (H VIII¹ 283; VIII² 61, 73, 251, 282; X 141; XVI 296, 329), *cotcodoce* H VI 172), *codoceşte* (H XII 402; XV 264); *cătcădăceşte* (H I 188, 347), *câtcădăceşte* (H I 328, 384), *câtcădaceşte* (H IV 85). În Muntenia: Găina *cutcudăţeşte* (H I 366; IV 144), *cutcudeţează* (H V 288), *cutcudeţeşte* (H XI 46), *cutcudăceşte* (H XII 171), *cutcudaceşte* (H XIV 209), *cutcudăţază* (H XVI 47)... *cât-*

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

cărâit (H II 28), care pare a fi un compromis din *cârcădăceşte* şi *cârâe*; găina *catcâdăteşte* (?) (H IX 308), *cârcâdăţeşte* (H IX 340), *cârcârâgeşte* (H II 80; VII 29, 69, 85, 336, 476; IX 406; XI 339; vezi şi H I 262: *cârcărăgit*), *cârcârigeşte* (H II 117; VII 154, 505; IX 231, 363), *cărcărăgeşte* (H VII 120). Aceşti termeni sânt formaţi din interjecţiunea (*cârcâriga* cf. H VII 389: cucoşul cântă *cârcâriga*). Găina *cudcurugeşte* (H VII 50; cf. H V 280: cucoşul cântă *cutcuriga*), *curcudăţeşte* (H XVI 4), *cucurezează* (H V 257), *cutcueşte* (H VII 183), *cârcâeşte* (H VIII[1] 142) în Moldova. În Muntenia şi Ardeal: Găina *cutcurează* (H V 280, 394, 417, 429; XVI 383; XVII 425; XVIII 60, 261), *cutcureză* (H V 4), *cutcurezează* (H V 16), *cutcurezează* (H V 274), In Banat şi Ardeal: Găina *cotcorează* (H XVII 65, 413, 444), *cotcorezează* (H XVII 7, 310), *cotcozeşte* (H XVIII 140, 296), *cotcorozeşte* (H XVII 36, 48, 94, 140, 232, 269, 297, 349, 367, 391, 405, 444; XVIII 4, 19, 103, 247), *cotcorezeaşte* (H XVII 120), *cotcorezeşte* (H XVII 255). Toate variantele sânt onomatopee; în limba literară a aflat primire numai forma din Moldova a *cotcodăcì*.

A *cârcâì*: Găina care *cârcâe* toată ziua, demineaţa n'are ou. („I Cr." III 277). Găina *cârcâe* (H I 35, 61, 137, 286, 297, 367; II 88, 270; III 17, 48, 140, 227, 245, 290, 400, 488; IV 10, 28, 85, 154, 251, 276; V 122, 417; VI 3, 16, 44, 74, 82, 133, 172, 188; VII 105, 209, 226, 245, 315, 358, 371, 389, 406, 421, 441; VIII[1] 98, 138, 169, 259, 306, 318; VIII[2] 16, 55, 61, 73, 206; IX 375, 396, 416, 429, 473, 496; X 4, 68, 76, 81 107, 277, 316, 356, 368, 384, 395, 406, 413, 509, 511; XI 196, 232, 339, 379, 401; XII 96, 116, 171, 301, 374, 386, 402, 416, 430, 442, 586; XIII 67, 99, 151, 258, 290, 327, 362, 375, 390, 448, 508; XIV 8, 86, 247, 350, 445; XV 4, 148, 264, 336, 344, 408, 517; XVI 112, 132, 151, 160, 208, 237, 259, 281, 296, 329, 445), *cârcăe* (H III 87, 101, 386; V 280, 297, 394, 408; VIII[1] 275; VIII[2] 82, 269; XI 389; XII 28, 139; XIII 481; XIV 416; XVI 4, 47, 383), *cărcăe* (H III 144; VI 30; VIII[1] 215, 283; VIII[2] 165, 260; IX 220; X 15, 21, 538; XI 59; XIII 82, 438; XIV 59, 464; XVI 402), *cârcâeşte* (H I 7, 22; VI 8; IX 201), *cărcâe* (H XI 6; XIII 116), *cărcâeşte* (H X 507), *carcâe* (H III 4; VI 215), *cârcae* (H I 384; V 4 188, 389; XIV 284, 464), *carcae* (H I 347; VIII[1] 156; X 208; XII XII 315; XVI 310), *gârcăe* (H IX 27).

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Când găina e sătulă şi îndestulată, umblă prin curte încoace şi încolo „cârcâind". Termenul e cunoscut la toţi Românii, căci îl aflăm în Moldova, Muntenia, Bucovina şi Ardeal; e format din interjecţiunea *cârc*, care se obicinueşte câte odată în limbă: a nu zice nici *cârc* (cf. Cihac). Derivatele lui sânt: *cârcâit, cârcâială, cârcâitură, cârcâitor:* Strigătul găinei se numeşte *cârcâit* (H V 265. Sinonim cu *cârcâe* e *cântă* (H I 347; IV 154, 223; V 4; VII 154; IX 6, 438; X 119; XII 28.... *cântare* (H XIV 176). Acesta e un termen uzitat atât în Moldova cât şi în Muntenia (cf. § 3 Introd.). Apoi fără a se face deosebire, ce fel de strigăt e, se zice „găina strigă", „ţipă", etc.; cf. H XIV 176: Strigătul găinei se numeşte *ţipare* şi *cântare*".

A *cârâi:* Iar jos, cloşca *cârâiă*, cu penele zborşite. (N. N. Beld. Taina 26). Găina (cloşca) *cârâe* (H I 188, 367; II 117; III 152; IV 85; VII 262, 406; VIII¹ 142, 206; VIII² 119; IX 406; X 141, 188, 260, 413, 507, 511; XI 336, 395, 437, 517; XII 28, 288, 374, 386; XIII 12, 198, 249; XV 445), *cărăe* (H IX 154; XIII 448; XVII 349; XVIII 4, 44, 261, 268), *cărăeşte* (H XVIII 140), *cârâeşte* (H V 53), *cărăe* (H VI 143), *cârae* (H VIII² 61; XVII 444) *chârăe* (?) (H XVIII 283), *cârie* (H II 99; XII 301; XIII 375), *cârieşte* (H XIV 397). Găina *cârâe* când se află în primejdie; când adecă vede uliul, când a prins-o o sălbătăciune sau când o bate cineva. Tot aşa se zice despre cioară (§ 33) şi în treacăt şi despre alte pasări; aceasta mai ales atunci, când pasările se ceartă între olaltă. Termenul e cunoscut la toţi Dacoromânii. E onomatopee formată din interjecţiunea *cârr!*, de la care avem mai multe derivate: *cârr — cârâi — cârâit, cârâială, cârâitură, cârâitor.* Cuvinte asemănătoare se află şi în limbile slavice (cf. Cihac). În sens figurat se zice şi despre oameni că *cârâesc*, când sânt bolnavi: A *cârâit* cât a *cârâit* şi apoi a murit. Sinonim cu a *cârâi* e a *chiorăi* (*chiorcăi, chiorcăni*), care se întâlneşte mai rar. Găina *chiorăe* (H XI 395), *chiorcăe* (H V 257), *chiorcăneşte* (H IX 283). Ce priveşte alt sens cf. § 25. A *chiorăi* derivă din *chior!* a *chiorcăi* şi *chiorcăni* din *chiorc!* Derivate: *chiorăit, chiorăială, chiorăitură, chiorăitor*; aceleaşi derivate le avem de la a *chiorcăi* şi a *chiorcăni*. Numirile acestea le aflăm şi în terminologia altor pasări (cf. §§ 28, 30). Se zice şi „îmi *chiorăe* maţele de foame".

Alţi termeni: Găina *pioneşte (chioneşte)* (H IX 283), *ţipă* (H X 356); *ţipare* (H XIV 176).

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

A *cloncăi (cloncăni)*: . . . aproape de el o cloşcă cu puişori *cloncăneşte : clonc, clonc.* (Sad. Pov. 85). Găina cârae, şi *cloncăneşte*, când e cloşcă (H VIII² 61). Găina *cloncăneşte* (H I 347; VIII¹ 76, 190; XI 401; XII 28; XVII 232, 444; XVIII 44, 140), *cloncăne* (H IV 144, 276; V 4, 280, 417; IX 510; XIV 105; XVII 94), *cloncane* (H XVII 140), *cloncăneşte* şi *cloncăne* (H XII 374), *cloncăeşte* (H VIII² 282; XII; 386; XIII 438), *cloncaeşte* (H VIII² 165). Cloşca întră *cloncăind* (N. N. Beld. Taina 25). — Găina deci *cloncă(n)eşte*, când e cloşcă şi are pui. Prin strigătul acesta ea cheamă puii la sine. Se poate deosebì foarte uşor acest strigăt de celelalte ale găinilor. Interjecţiunea e *clonc* (H XVI 310: găina când cloceşte zice *clonc*). Derivate sânt: *cloncăt, cloncă(n)it, cloncă(n)eală, cloncă(n)itură* etc. În Muntenia se zice şi despre corb că *cloncăneşte* (§ 33). Termenul e cunoscut tuturor Românilor.

§ 25. *Cucoşul:* cântă, cotcodăceşte, cătcârâgeşte, cătcâeşte, cârâe, chiorăe, cârcâe etc.

Pentru cucoş se întebuinţează aceiaşi termeni ca şi la găină.

A *cântà*: Cucoşul însă mergeà ţanţoş . . . şi de pe la poartă începe a *cântà* . . . (Cr. Op. compl. 192). Cucoşul le *cântà* peste zi şi le sculà dimineaţa; iar peste noapte *cântà* ca oricare cucoş, anunţând ceasurile amintite în evanghelie . . . (Luceaf. XI 22. pg. 402). Cucoşul *cântă* (H I 22, 35, 61, 137, 297, 347, 384; II 207, 273; III 17, 87, 101, 108, 170, 152, 290, 325, 386; IV 85, 196, 251, 276; V 16, 122, 288, 381, 389, 394, 417; VI 30, 133, 172, 182; VII 154, 183, 226, 336, 358, 476, 505; VIII¹ 21, 76, 98, 109, 138, 142, 169, 206, 259, 275; VIII² 165, 200, 260; IX 4, 27, 220, 363, 438, 473; X 4, 21, 31, 45, 68, 76, 96, 107, 130, 208; XI 46, 85, 196, 379, 437; XII 28, 139, 416, 430, 442, 497, 586; XIII 12, 67, 116, 234, 258, 327, 375, 448, 508; XIV 59, 65, 209, 247, 284, 445, 464; XV 4, 148, 400, 473; XVI 47, 81, 132, 151, 197, 226, 271, 288, 296, 321, 329; XVII 65, 120, 255, 269, 297, 310, 391, 425, 444; XVIII 19). Strigătul cucoşului se numeşte *cântare* (H XIV 176).

A *cântà* este termenul cel mai uzitat şi mai răspândit pentru strigătul cucoşului; este cunoscut la toţi Românii. Acest cuvânt este luat din sfera de manifestări ale omului (cf. § 3 Intr); la origine e latin: canto > cânt. De aici avem apoi

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

expresiile *„cântatul cucoşului“* şi *„cântători“*: lar pe la *cântatul* de-al doilea al cucoşilor... (Sandu-A. Ape m. 138) In latineşte avem aceiaşi frază „galli cantus“ (Hor.). *Cântători* se numeşte timpul când *cântă* cucoşii, aproape de revărsatul zorilor: Când pe la *cântători*, vâră herghelia în ocolul de la curtea împăratului... („I, Cr.“ III 266). Spre a se face deosebire între cântatul cucoşului şi al diferitelor pasări sau spre a ilustrà mai bine *cântatul* lui, se leagă verbul a *cântà* cu onomatopea *cucurigu (câtcâriga, câcâriga, cucuriga, cutcuriga)*: Cucoşul supărat de asta nu se lasă, ci se ia după trăsură *spunând* ne'ncetat: *Cucurigu!* boeri mari, Daţi punguţa cu doi bani (Cr. Op. compl. 189). Cucoşul *cântă cucurigu* (H V 429; VI 44; X 152, 188, XIV 416; XV 329; XVI 217; XVII 48), *zice cucurigu* (H XVI 310) *cântă câtcâriga* (H VII 389), *face cutcurigu* (H V 280), *face câcârigu* (H XII 116), *cântă cucuriga* (H XVII 367). — Un substantiv format din interjecţiune e *cucurigatul;* îl întâlnim însă rar şi numai în limba literară:... Răsună deodată *cucurigatul* unui cucoş. (Sandu A. Ape m. 89). Supt *cântatul* cucoşului se înţelege strigătul răsunător ca o trâmbiţă, pe care îl produce cucoşul la anumite timpuri, ziua bătând totodată din aripi, noaptea însă în linişte. Pentru această noţiune aflăm în literatura mai nouă şi termenul *trâmbiţatul* cucoşului; o metonimie, care este bine aleasă, luând în considerare strigătul puternic şi timpul anumit în care cântă cucoşul.

A *cotcodăcì: cotcodăceşte* (H I 137; VIII[1] 169; VIII[2] 260; XII 28; XVI 132, 271), *cotcodoceşte* (H III 227; XV 148), *cotcodaceşte* (H VIII[2] 282), *cotcodâceşte* (H III 325). Cucoşul *cotcodăceşte*, când se adună împrejurul lui găinile speriate de ceva, sau când îl sperie cineva pe el însuşi. El dă atunci expresie iritaţiei sale prin *cotcodăcit* (cf. § 24). Alte variante ale acestui cuvânt, uzitate mai ales în Muntenia, Banat şi Ardeal, după cum am văzut mai sus, sânt: Cucoşul *cătcârâgeşte* (H V 53; IX 201), *cătcârigeşte* (H IV 85; VII 154), *cătcâeşte* (H III 325), *cârcârigeşte* (H IX 194), *cotcorezează* (H XVII 7), *cucurezeşte* (H XVIII 4).

A *cârâì:* Cucoşul *cârâe* (H VIII[1] 142; XII 8; XVI 271), *carae* (H III 101). Cucoşul *cârâe*, când îl prinde o sălbătăciune sau omul (cf. § 24). — În comuna Băeşti-Muscel (H IX 154), aflăm termenul a *se mirà:* „Cucoşul *se miră*“. Se pare că e

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

echivalent cu a *cârîì* şi a *chiorăì*. — Cucoşul *chiorăeşte* (H VIII[1] 259 ; tot aşa în Bucovina. În comuna Sculeni-Iaşi aflăm expresia „cucoşul *cheamă*“ (H VIII[2] 165, cf. şi H I 347). În ce înţeles se întrebuinţează acest cuvânt, nu mi-i cunoscut. Probabil se referă la strigătul, pe care-l face cucoşul, când cheamă găinele la sine.

§ 26. *Gâsca: gâgăeşte, (găgăeşte), gârâe, gârgâe, dârlăe, fâsăe, fifie, etc.*

A *gâgăì:* Gâştele s'au trezit acum ... se saltă apoi şi toate într'un *gâgăit* asurzitor ... dau asalt căsuţei (Anghel-Ios. Cireş. lui Luc. 117). Gâsca *gâgăe* (H II 273; III 195; IV 196; V 4, 16, 122, 159, 188, 257, 288, 297, 320, 394, 408, 417, 429, 447, 460; VII 120, 336; VIII[2] 73; X 130; XI 410; XIII 448, 481; XIV 429; XVI 4, 281; XVII 36, 65, 120, 140, 232, 310, 349, 405; XVIII 44, 296 268), *gâgăeşte* (H III 48; V 293; VIII[1] 355; X 507; XIV 397; XV 116, 408; XVII 269; XVIII 140). Strigătul gâştei se numeşte *gâgăit* (H V 265, 267). Gâsca *găgăe* (H VIII[2] 206; X 152, 449; XI 59; XII 326; XIII 290; XVI 288; XVII 297), *găgăeşte* (H I 61; II 289; III 38, 108, 290, 409, 417, 429; V 381; VI 8, 30, 44, 116, 125, 133, 172, 182, 200; VIII[1] 21, 46, 98, 127, 206, 259, 275, 306, 318; VIII[2] 34, 98, 165, 182, 269; X 4, 21, 45, 68, 76, 81, 96, 107, 141, 260, 277, 316, 356, 368, 384, 395, 406, 413, 465, 478, 509, 511, 538; XII 139, 288, 315, 342, 366, 374, 386, 416, 551, 586, 599; XIII 12, 67, 82, 198, 218, 327, 362, 390; XIV 464; XV 4, 148, 192, 264, 329, 336, 344, 353, 370, 400, 473, 517; XVI 112, 132, 160, 208, 226, 271, 406, 413, 445; XVIII 19). Strigătul gâştei se numeşte *găgăit* (H XII 194). Gâsca *gâgâeşte* (H I 22, 35, 170; III 227; VII 69, 183; VIII[1] 7, 76, 298; VIII[2] 55, 61, 119, 200; IX 201; X 423, 489; XI 46, 437; XII 28, 116, 430, 442; XIII 99, 126, 135, 234; XIV 445; XVI 296), *gâgâe* (H I 137, 188, 206, 286, 297, 328, 347, 384; II 88, 99, 117, 207, 311; III 95, 101, 140, 170, 245, 400; IV 154, 276; V 274; VI 3, 215; VII 29, 50, 85 105, 133 154, 209, 226, 245, 262, 315, 371, 389, 406, 421, 441, 505; VIII[1] 169, 190, 327, 348; VIII[2] 193, 282; IX 114, 135, 154, 406, 473; X 85; XI 6, 395, 401, 504, 517; XII 96, 132, 171; XIII 150; XIV 8, 65, 86, 224, 284, 350, 416; XV 425; XVI 217; XVII 48). Strigătul gâştei se numeşte *gâgâit* (H

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

XI 20; XIV 161; XV 99). Strigătul gâştei se numeşte *gâgâire* (H XIV 176). Gâsca *gagăeşte* (H III 4, 325, 488; VI 74, 143; VIII¹ 142; VIII² 16, 82, 227; X 208; XII 497, 608; XIII 258; XV 61, 490; XVI 81, 151, 197, 310, 329, 402), *gagae* (H IV 103; X 108; XIV 105), *gagăe* (H III 87), *gagăeşte* (H X 253; XII 301; XVI 259), *gagâeşte* (H XIV 209), *gâgaeşte* (H III 152; VI 82; VIII¹ 283; XVII 361), *găgaeşte* (H VIII² 115, 251), *găgâe* (H XI 488), *gâgoe* H XII 227; XIV 488; XVI 247; XVII 255, 391; XVIII 103, 304), *gageşte* (H VI 16); *gagateşte* (H VIII¹ 156).

A *gâgăi* cu diferitele sale variante e termenul general al strigătului gâştei şi aparţine numai acestei păsări; e uzitat la toţi Dacoromânii. Cuvântul e o onomatopee derivată din interjecţiunea *ga! ga! ga!* Această onomatopee o aflăm şi în alte limbi: ruseşte *gagotati*, ceheşte *gagati* şi *gagotati*, ruteneşte *gagate*, ung. *gágogni*, germ. *gackern* (Vezi Dicţ. Acad. şi Cihac Dict. D'etym. Daco-Rom.). Derivate sânt: *gâgăit*, *gâgăială*, *gâgăitură*, *gâgăit*. Ex.: Gâştele... se saltă toate într'un *gâgăit* asurzitor... (Anghel-Ios. Cir. lui Luc. 117). E un zgomot de aripe, o năvală de *gâgâituri*... (Anghel-Ios. Cir. lui Luc. 119). O variantă întrebuinţată des în unele regiuni din Muntenia cu acelaşi sens e:

A *gârâi*: Termenul acesta îl întâlnim în judeţele, Muscel (H V 54; IX 194, 245, 283, 363, 396, 413, 429, 438: *gârâe*, H IX 220: *gărăe* H IX 308: *garaeşte*), Olt (H XI 85, 87, 196, 339: *gârâe* H XI 232: *gârâeşte*. H XI 379: *gârăe*). Dâmboviţa (H IV 251: *gârâe* şi *gârâeşte*), Teleorman (H XIV 247: *gârâeşte*), Ialomiţa (H VII 476: *gărăeşte*), Vâlcea (H XVI 47: *gârae*) din Muntenia şi odată în Moldova (H I 262: Strigătul gâştei se numeşte *gârâit*). Tot aşa în literatură: Par'că *gârâesc* gâştele. Şi zbârnăesc muştele (Pann, Prov.). O gâscă ce de mult aveà, îi *gârâià* în uşe, strigare făceà (Pann, Pov. vorb. 49). Derivate: *gârâit*, *gârâială*, *gârâitură*, *gârâitor*: Se deşteptà auzind o *gârâială* (Isp. Leg. 214). Cf. §§ 8, 29, 33.

Alt termen onomatopeu, care se aude mai rar, este a *gârgâi*. Gâsca *gârgâe* (H IX 375; VIII¹ 150), *gârgâeşte* (H IX 212, 231, 340), *gărgăeşte* (H IX 496; X 31; XVI 383). — Termeni sporadici: Gâsca *gorue* (H I 7), *gugăe* (H XVIII 247), *gugâe*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

(H XVIII 261), *gugue* (H IX 6), *ogăgăe* (H XVII 413). — Împrumuturi din terminologia altor pasări: Gâsca *măcăeşte* (H XII 551; XIII 508), *măcăneşte* (H XII 28); cf. § 27: raţa. — Gâsca *grângâneşte* (H III 498); cf. § 29: porumbul. — Toţi termenii înşiraţi mai sus au acelaşi sens.

Pentru *gânsac* mai aflăm doi termeni: Gânsacul *gâsâe* (H IX 6) şi *dârlăeşte* (H III 290; cf. III 17: gâsca *dârlae*).

Un alt strigăt, pe care îl produce atât gânsacul cât şi gâsca când au boboci, este *fâsâitul*. Acesta este semnul iritaţiei, cu care pasările acestea apără bobocii, când cineva cearcă să le răpească unul: *fâsâe* (H I 188; VII 483; VIII¹ 142; XIV 284; XVI 271), *fâsie* (H X 356). — Sinonim cu a *fâsâi* e a *sâsâi* (*sâsâe*: H XVII 349). Amândouă sânt onomatopee din interjecţiunile *fâs* şi *sâs* (a fâsâi cf. Dicţ. Acad. şi Cihac). — În sens mai general auzim şi expresia „Gâsca *strigă* (H VIII² 165; XVI 237).

Pentru bobocul de gâscă există un termen deosebit, e *fifăitul (fifiitul)*: Bobocii *fifiesc* (H III 325; VIII¹ 76, 142; VIII² 119), *fifăe* (H V 16), *fâfâe* (H V 417). Cuvântul e format din onomatopea *fi-fi (fâ-fâ)*; v. H VIII¹ 76: când îi strigă la mâncare (pe boboci) le zice *fi-fi-fi-fi*; cf. şi Dicţ. Acad. — Bobocul *fâlfâe* (H XIII 151).

§ 27. *Raţa:* măcăeşte (măcăneşte), ocăeşte (ocăcăeşte), hăcăeşte, răcăeşte, orăcăeşte, etc.

A *măcăi* (*măcăni*): În trestii *măcăiau* şi băteau din aripi raţele (Sad. Pov. 192), ... făceam o gălăgie cu alţi draci ... de fugiau *măcăind* ca de ulîu, toate răţele morariului. (Sadov. La noi în V. 9). Raţa *măcăeşte* (H I 7, 120, 137, 188, 297, 315, 328, 367, 384; II 88, 273, 281, 289, 299, 311; III 48, 290, 386, 400, 409, 417; IV 10, 28, 105, 154, 196; V 54, 293, 429, 483; VI 44, 82, 116, 133, 172, 177, 182, 188, 200; VII 69, 85, 154, 183, 209, 226, 245, 336, 421, 476; VIII¹ 150, 275, 327, 318; VIII² 108, 153-154, 200, 206; IX 201, 220, 283, 308, 340, 496; X 4, 15, 31, 45, 141, 253, 260, 356, 423, 478, 509, 538; XI 59, 232, 410, 437, 504; XII 132, 139, 171, 227, 366, 386, 551; XIII 12, 25, 67, 82, 99, 116, 126, 135, 150, 198, 218, 234, 258, 290, 327, 375, 390, 448, 508; XIV 350, 397, 416, 445; XV 4, 148, 192, 264, 329, 336, 400, 473; XVI 132, 160, 271, 321, 395, 406, 413; XVII

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

120, 232; XVIII 44). Strigătul raţei se numeşte *măcăit* (H I 262; III 463; XIV 161; XV 99). Raţa *mâcâeşte* (H I 170; III 195), *macaeşte* (H III 4, 101, 140, 325; VI 74; VII 133; VIII¹ 98; X 208, 465; XI 75; XIII 174; XIV 436, 464, 488; XV 425, 490), *macăeşte* (H III 87; IV 85: VII 50; XIII 425, 481; XV 116), *mâcaeşte* (H VI 215; XVIII 304), *mâcăeşte* (H III 245; X 85; XVI 4, 237; XVIII 140), *măchâeşte* (H III 152), *mecăeşte* (H III 38, 108; XV 517), *macâe* (H I 286; II 207), *măcăe* şi *măcăeşte* (H IV 251), *macăe* (H I 206; II 80, 99, 117, 167; XIII 347), *măcăe* (H III 130; VII 120, 262, 358, 389, 505; IX 154, 375, 396, 416, 429; XI 339, 379, 395, 401; XII 96; XVII 310; XVIII 261), *mâcăe* (H XVII 7, 36), *măcâe* (H XI 517), *macae* (H I 347; XVII 297), *măcaeşte* (H VII 371, 406; XVI 329; XVIII 4), *măcăneşte* (H III 498, IV 56, 223; V 16, 103, 280, 320, 381, 460; VI 30; VII 29, 105, 315; VIII¹ 120, 127; IX 27, 42, 135, 231, 283, 438; X 423; XI 131; XII 28, 116; XIV 86), *măcaneşte* (H XI 46; XVIII 247), *macăneşte* (H XI 196), *macaneşte* (H XIV 209, 224), *măcăne* (H IV 144, 276; V 4, 36, 122, 288, 303, 394, 408, 417; IX 114, 363, 406, 473, 510; XI 6; XIV 8, 59, 65, 284; XVII 94), *măcane* (H V 257), *macăne* (H XI 87), *măcăne mac*, *mac* (H VII 483); ... *măcănit* (H V 265; XI 40) ... *măcănire* (H XIV 176).

Verbul a *măcă(n)i* este cel mai răspândit din terminologia raţei; e cunoscut în toată Muntenia, în Banat, în Ardeal şi în cea mai mare parte din Moldova. Termenul aparţine aproape exclusiv raţei şi pare să fie înrudit cu grecescul μηκάομαι şi cu *mekati* din limba cehă (cf. Cihac); mai plauzibil însă este, că e o onomatopee formată în limba română din interjecţiunea *mac-mac* (H VII 483). Substantivele derivate sânt: *măcă(n)it*, *măcă(n)eală*, *măcă(n)itură*: „Strigătul raţelor se cheamă *măcăit*“ (H XIV 161); ... *măcănit* (H XI 40). E un zgomot de aripe ... *măcăeli* şi gâgăituri. (Anghel.-Ios. Cir. lui Luc. 119). — În comuna Sarinasut-Tulcea aflăm expresia raţa *măcăcăeşte* (H XIV 429), cu silaba -că- reduplicată, după „raţa *ocăcăeşte*“ (cf. şi § 22); tot aşa în Ardeal (H XVIII 103; şi XVII 255: macâcăeşte). — În Moldova nordică, în judeţele Dorohoiu, Botoşani, Suceava, Iaşi, în o parte din judeţele Neamţ şi Vasluiu, apoi în toată Bucovina este înlocuit termenul *măcă(n)eşte* cu *ocăeşte*, *ocăcăeşte*, *răcăeşte*, *hăcăeşte* şi *orăcăeşte*.

A *ocăi*: Raţa *ocăeşte* (H I 22, 35; III 290; VI 3, 8; VIII¹ 120, 127, 142, 169, 306; VIII² 61, 115, 165, 182, 220, 269, 282;

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

X 356, 413, 507, 583; XII 288, 342, 374, 497, 570; XVI 208, 217, 247, 288, 445), *ocaeşte* (H VIII¹ 109, 156; VIII² 227; XII 315, 608; XVI 402), *ocâeşte* (H VIII¹ 76; VIII² 119). A *ocăì* are locul al doilea după a *măcă(n)ì*. În satele din Moldova şi Bucovina, pe unde se zice „raţa *ocăeşte*“, cuvântul „*măcăeşte*“ e cu totul necunoscut; deasemenea în satele din Muntenia şi Ardeal nu se cunoaşte termenul „*ocăeşte*“ ci numai „*măcă(n)eşte*“. În zona de trecere, la graniţă, unde încetează termenul a *măcă(n)ì* şi apare a *ocăì*, sânt unele sate, în care se întâlnesc amândoi termenii. Astfel aflăm în Maluşteni—Covurluiu (H III 290) „raţa *măcăeşte* şi *ocăeşte*“, tot aşa în Bivolarii—Iaşi (H VIII¹ 119). Onomatopea e *oac-oac*. Substantivele sânt: *ocăit*, *ocăitură*, *ocăială*. A *ocăì* e formaţiune românească. Cihac numără termenul acesta între elementele slave, dar desvoltarea lui din limbile slavice nu e plauzibilă: rus. şi ceh. *kvákati*, rut. *kvakate*, pol. *kvakač*. Adevărat e că şi limbile slavice au ca şi cea română o onomatopee pentru exprimarea acestei noţiuni, precum şi germ. *quacken*, neogr. κοάξω, lat. *coaxare*, cu deosebirea că în aceste limbi termenul aparţine mai mult terminologiei broaştei (cf. § 22). — O variantă a lui *ocăì* e *ocăcăì*: Raţa *ocăcăeşte* (H VIII¹ 190, 348; X 316; XVI 259). Forma aceasta s'a împrumutat desigur din terminología broaştei, precum s'a împrumutat cuvântul *ocăì* din terminologia raţei pentru broască (cf. § 22). Despre broască, ce poate zice cu drept că *ocăcăeşte*, pentru că onomatopea strigătului ei e *oacacá*, *oacacá;* deci cu silaba a doua reduplicată; şi de la această onomatopee s'a putut formà un verb *ocăcăesc*; pentru raţă însă forma aceasta este inadmisibilă, deoarece onomatopea strigătului ei e *oac*, de la care se poate formà numai un verb *ocăesc*. — O altă variantă e a *vacăì;* H I 35 raţa *vacăeşte* şi *ocăeşte*.

A *hăcăì*: Raţa *hăcăeşte* (H VI 16, 154; VIII¹ 206; VIII² 16, 34, 55, 82, 251; XVI 112, 226, 281, 352), *hăcaeşte* (H VIII² 142), *hacâeşte* (H VIII¹ 7), *hacaeşte* (H XVI 310). A *hăcăì* îl întâlnim mai ales în judeţele Iaşi şi Vasluiu; e onomatopee formată din interjecţiunea *hâc-hâc* (*hăc-hăc*), care se întrebuinţează şi despre oameni bătrâni; se zice că *hâcâesc* (tuşesc) *hâc-hâc*. Poate să fie acelaşi cuvânt ca şi sârbescul *hakati* (Cihac), care are sensul de *respir*.

A *răcăì*: Raţa *răcăeşte* (H VI 143, 208; VIII¹ 283; VIII² 98, 206; X 130, 388, 511; XII 416, 442; XV 61; XVI 81), *racăeşte*

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

(H X 489), *răcâeşte* (H XII 430), *râcâeşte* (H XVI 296), *râcăeşte* (H XVIII 140), *racăe* (H X 152), *racae* (H X 188), *râcăe* (H XVIII 251), *râchăe* (H XVIII 283). Acest termen se aude ici şi colo în Moldova şi Banat. Cihac, care-l înşiră între elementele slave, îl confundă cu a *râcăi* (=aruncă, a da la o parte: a râcăi ţărna). — În unele părţi se aude expresia „raţa *găgăeşte*" (H I 61; XII 551; XIII 362, 415; XV 570: găgăeşte. VIII[1] 46; X 449; XVII 269: gâgăeşte. VI 125: gagaeşte. XII 28: gâgâeşte. XVII 413: gâgăe. X 188: gagae). Aici avem a face iarăşi cu un schimb de termeni dela gâscă la raţă şi dela raţă la gâscă, deoarece amândouă pasările se numără la aceiaşi familie. Unde sânt gâşte, acolo sânt de obiceiu şi raţe şi deci s'a putut schimbă uşor; în loc de *gâgăiturile* gâştelor şi *măcăiturile* raţelor, s'a zis *măcăiturile* gâştelor şi *gâgăiturile* raţelor. Schimbul acesta de termeni l-am aflat şi la gâscă (cf. § 26: gâsca *măcăe*). În literatură şi în unele sate din Moldova întâlnim şi termenul a *orăcăi* (cf. § 2 în Intr. şi § 22 broasca). Raţa *orăcăeşte* (H VIII[1] 138; VIII[2] 193; XII 301, 586, 599), *orăcaeşte* (H VIII[1] 298; X 368; XII 326). Ca termeni uzitaţi mai des se pot privi numai a *măcă(n)i* şi a *ocăi*; ceilalţi sânt numai forme efemere, care n'au putere de resistenţă şi sânt meniţi să dispară din limbă.

Toţi termenii trataţi mai sus sânt sinonimi.

§ 28. *Curca:* bolboroseşte, căune, chiorăe, chiorcăe (chiorcăne, chercăne), cheune, chiue (piue, pione, piune), chiurue, cloräeşte, curcăeşte, piscue (chiscue), turne etc.; pentru bărbătuş, pentru curcan, mai aflăm afară de aceşti termeni încă şi următorii: colcueşte, hurueşte, pâcâe şi pufneşte.

Deci după cum se poate vedeà din şirul cel mare de cuvinte, un termen pentru această noţiune nu este încă stabilit ca şi la multe alte pasări. Nu s'a stabilit nici măcar până întru atâta un termen, încât să existe numai unul într'o localitate; de multe ori se întâmplă chiar că acelaşi om întrebuinţează în diferite timpuri diferiţi termeni, bună-oară odată zice „curca *chiorăe*", altădată „*chiorcăe*" etc. Toţi termenii sânt onomatopee: Omul caută să exprime cuvântul, după cum aude strigătul curcei; fiecare însă îl prinde altfel cu urechea proprie şi de aceea este divergenţă în exprimare. Nici un termen n'a avut încă puterea

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

de a pătrunde în toate regiunile locuite de Români sau cel puţin într'o regiune mai mare. Au însă ce-i drept asemănare întreolaltă, pentru că cei mai mulţi au aceleaşi grupe de consonante sau aceleaşi vocale. Cu timpul se poate ca unul din aceşti termeni să învingă prin uz pe ceilalţi şi să se stabilească în limbă. Înşir aici toţi termenii referitori la strigătul curce, pe care i-am putut află, fără să insist mai mult asupra lor:

Curca *bolboroseşte* (H XIV 176), — *căune* (H V 280; XVI 47), — *chioră* (H I 170; VII 50; VIII¹ 120, 127, 306; XI 395; XIII 82, 448), — *chioräeşte* (H V 293; VI 215; VIII² 200; X 538; XIII 67, 234; XVI 259, 329), — *chiorâe* (H I 286; III 140), — *chiorâeşte* (H III 325; VIII¹ 76; XIII 438), — *chioraeşte* (H VI 143; X 141; XVI 160), — *chiară* (H XI 87), — *chioroe* (H I 366-367), — *chioroeşte* (H VIII¹ 142), — *face chior* (H XVI 296, 310), — *cherăeşte* (H VI 30), — *chiorcăe* (H VII 226, 315, 389, 421), — *chiorcăeşte* (H I 188; VIII¹ 7; VIII² 34, 98, 165, 282; XII 326, 430, 442; XIII 362; XIV 488; XV 278), — *chiorcâe* (H I 347), — *chiorcâeşte* (H VIII² 16, 55, 119), — *chiorcăne* (H VII 336), — *chiorcăneşte* (H II 99, 207, 273; VII 441; XII 171), — *chercăne* (H IX 396, 416, 429), — *chercăneşte* (H I 328; IV 85; VII 154), — *cheune* (H V 460), — *piue* (H IX 406; X 413, 507; XI 6; XII 386; XIV 86), — *piueşte* (H III 386; IV 276; IX 201, 245; XI 196; XIV 247, 416; XVI 383), — *chiue* (H I 61, IV 251; V 447; VII 120; X 511), — *chiueşte* (H I 137; IV 85; V 53, 257), — *chiuneşte* (H VII 245), — *chiură* (H XIII 12, 151), — *chiurue* (H III 290; XIII 481), — *ciorăeşte* (H IV 85), — *cloncăneşte* (H II 400), — *chioncăneşte* (H XVIII 140), — *căoeşte* (H XI 232), *curcăeşte* (H VIII¹ 169); format sub influenţa cuvântului „curcă" (Cf. § 1: Buhaiul buhăeşte, § 33: Cioara ciorăeşte, § 30: Pichirea, pichineşte şi pichireşte), — *cârâe* (H XI 395), — *cutcueşte* (H I 22); cf. § 25, — *flioncăneşte* (H XVIII 140), — *pâcâe* (H IV 85); cf. § 30, — *pione* (H V 4, 16, 297; IX 154, 375), — *piune* (H IX 194, 363, 473; XIV 8) — *piscue* (H III 101; XII 96), — *chiscue* (H XVII 237); cf. §§ 32, 34, — *pircoe* (H IX 270), — *pircăeşte* sau *piercăeşte* (H IX 231), — *turue* (H XV 408); cf. §§ 29, 42.

Curcanul bolboroseşte (H I 347, 366-367; IV 85; V 4, 16, 280, 429; VI 30; VIII¹ 206; VIII² 260; IX 194; XI 196, 379; XII 171; XIII 448; XIV 176), — *bolborăseşte* (H VI 16; VIII¹ 215), —

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

borboroseşte (H VIII² 142), — *colcueşte* (H XVI 397), — *glugăeşte* (H XVIII 74), *gluglue* (H XVII 232), — *hurueşte* (H VIII¹ 165), — *pufneşte* (H XIII 12); cf. §§ 12, 21.

Cei mai uzitaţi dintre aceşti termeni sânt: a *bolborosì*, a *chiorâì*, a *chiorcâì*, şi a *piuì* (*chiuì*); deci au oareşicare sorţi de a fi încetăţeniţi. Singurul termen care a prins rădăcini mai adânci în limbă este a *bolborosì*, şi anume numai pentru masculinul curcan. Astfel îl aflăm în 18 sate, dintre care 10 se află în Muntenia şi 8 în Moldova. A *bolborosì* e înrudit cu cuvintele ce exprimă aceiaşi noţiune din limbile slavice, care au aceiaşi tulpină. (Cf. Dicţ. Acad. şi Cihac). Despre un om care nu rosteşte cuvintele bine, se zice că bolboroseşte (cf. § 3 Intr.)

§ 29. *Porumbut* (*hulubul*): coroeşte, durue, grungune, gungăneşte, gungură, gugue, gurguneşte, gurlue, gurueşte, hurue, turue, etc.

Ceea ce am spus despre curcă, avem de spus şi despre porumb: un termen stabil pentru strigătul porumbului lipseşte; timpul ni-l va da. Până atuncia expresia pentru această noţiune variază şi în limba literară. Aflăm feluriţi termeni, care seamănă între oalaltă prin aceea că sânt formaţi din aceleaşi grupe de consonante sau de vocale, care caracterizează strigătul porumbului. Toţi sânt onomatopeici. Urmează lista lor în ordine alfabetică:

Porumbul *brohoe* (H XVI 4); porumbelul sălbatec *cântă gogo* (H IX 123); porombul *cloncăeşte* (H XVI 259), cf. § 24, *corăeşte* (H XIII 151), *coroe* (H XVII 232), *durueşte* (H VII 336), *gârăeşte* (H XVIII 268), *grohoeşte* (H XI 196), *grongoeşte* (H III 409, 417), *gruneşte* (H V 53), *grungăneşte* (H VIII¹ 120, 127), *grunguneşte* (H I 365; IV 117; VI 215; VII 262; XV 264), *grungură* (H XII 171), *grungureşte* (H VIII¹ 21), *gugăe* (H XVIII 140), *gugue* (H VII 441; X 538; XIV 209), *gugueşte* (H III 223), *guguleşte* (H XVII 232), *gugureşte* (H VII 183), *gungâneşte* (H XI 395), *gungură* (H I 347), *gungureşte* (H XII 139) *gurguneşte* (H VII 133), *cântă gurgunind* (H IV 276), *gurlue* (H V 288), *gurlueşte* (H XIV 247), *gurue* (H XVII 7; XVIII 44), *gurueşte* (H VII 209; XII 326), *îngurue* (H XIV 8; cf. §§ 8, 42 îngurlue, înturăe), *hurue* (H I 35; III 325; VIII¹ 120, 127; VIII² 142, 206, 282), *hurueşte* (H I 35; VIII¹ 215; VIII² 182; XIII 415), *turue* (H II 88; VIII¹ 21; XVI 112; cf. §§ 2[illegible],

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

42), *turueşte* (H I 61), *înturăe* (H XVI 383; cf. §§ 8, 42), *uneşte* (H XVI 160). Porumbeii *uruesc* (H III 48; cf. mai sus *hurueşte*).

Aceiaşi variaţie o aflăm şi în limba scrisă: (Porumbiţa) *gungunì* galeş în limba ei cea păsărească (Od. Op. compl.) . . . Dimpotrivă mergeà vesel, dacă i se arătà un porumb *gurluind* (Mar. Nunta 122) . . . Şi în cuibul vecinilor pierduţi se aude iarăşi tremurând veselul *gângurit* (Cioc. Pe pl. 187).

De la toate verbele acestea se formează şi felurite substantive şi adjective, bună-oară de la a *hurui*, *huruit*: La zgomotul uşii un *huruit* de hulubi răspunde din podul casei (Angh.-Ios. Cir. lui L. 115). Dintre toţi termenii pare a se răspândì mai mult *hurue*, deoarece acest cuvânt e încetăţenit în limbă cu sensul de a face zgomot: Căruţa *hurue* (= durue, durăe), pădurea *hurue* etc.

§ 30. *Pichirea* (*bibilica, sichia*):
chercăneşte (H IV 85), cf. §§ 24, 28;
chirăe (H V 280);
chiue (piueşte) (H XII 430, 442; XVI 132);
hirâe hir, hir (H VII 483), cf. chirăe;
pâcâe (H III 140); cf. § 28;
păcăeşte (H IV 85; V 280);
picheşte (H X 538).
pichineşte (H VIII[2] 55);
pichireşte (H III 101);
tărărăeşte (H I 61).

Toţi termenii sânt formaţiuni româneşti din onomatopeele-interjecţiuni. *Picheşte, pichineşte* şi *pichireşte* par să se fi format supt influenţa cuvântului „pichire", deoarece le aflăm în Moldova, unde pasărea se numeşte „pichire", nici odată în Muntenia, unde se numeşte „bibilică" sau „sichie". Avem şi termeni compuşi dintr'un verb şi interjecţiune: Pichirea *face cocleanţ-cocleanţ* (H V 429). Pichirea *zice păcat-păcat* (H III 498; VII 226; VIII[2] 182; XII 570; XVI 100, 296, 310). Pichirea *zice păcat* (H III 87; V 280; VIII[1] 259). Din această interjecţiune s'a format verbul a *pâcâì* cu concursul celuilalt verb a *pâcâì* (*pâc-pâc*), care-i mai vechiu în limbă (a pâcâì din pipă). În sens mai neexpresiv se întrebuinţează ca şi la celelalte pasări, cuvintele *strigă* (H I 22) şi *cântă* (H III 498; X 196).

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01)

§ 31. *Păunul:*

ţipă (H III 17; VI 133; X 538) *ţâpă* (H VIII[1] 169); cf. § 1 N. I.

meaună (H VIII[1] 98); cf. § 7.

cântă şi *ţipă* (H VIII 259); cf. §§ 1, 2 N. I.

Termenul cel mai uzitat e a *ţipà*, ca o caracteristică a strigătului său ascuţit şi urât.

§ 32. *Puiul:*

Despre puii tuturor pasărilor, atât de casă cât şi sălbatice, se zice în general că *piscue* (*chiscue*), *piue* (*chiue*), în Muntenia *pione*, *ţipă:*

Puiul *chiscue* (H III 325, 400; VIII[2] 55, 119; XI 437; XV 148; XVII 413): cf. §§ 28, 34. Puii de curcă *chiscue* (H VIII[1] 142). Puii *chiscuesc* (H XII 374; XIII 508). Puiul *piscue* (H III 386; XIII 151). Strigătul puiului se numeşte *piscuit* (H III 463). — Când văzù argintarul cloşca cloncăind şi puii *piuind*... (Isp. Leg. I 46). Puii *piuesc* (H II 117; III 386; IV 276; V 417, 460; XIV 105). Puiul *chiue* (H XVIII 60). Puiul *piune* (H XVI 47). Puiul *piună* (H XVIII 247). Puii *pionesc* (H IX 438). Cf. §§ 28, 31, 34. — Puiul *ţipă* (H XV 148). Cf. §§ 8, 10, 12, 14, 19, 31; 1 N. I.

Substantivele sânt *chiuit*, *piuit*, *chiscuit*, *piscuit*, *chiscuitură*, *piscuitură*, etc.: (Puişorii) cer de mâncare într'un *piuit* plângător. (Ciocârlan, Pe plaiu 80).

Pasările sălbatice.

Notă introductivă. Despre pasările cântătoare şi sălbatice se zice în general, că *strigă*, *ţipă*, *cântă*, *ciripesc*, *şuerà*, *ţluerà*, *ţârâesc*, *turuesc*.

a) A *strigà* şi a *ţipà* sânt aproape sinonime şi aparţin mai ales pasărilor sălbatice, ca uliul, vulturul etc. Deosebirea dintre a *strigà* şi a *ţipà* e aceea, că ţipetul e un sunet mai pătrunzător şi mai ascuţit decât strigătul; a *strigà* se întrebuinţează apoi câte odată transitiv şi are sensul de a *chemà la sine* d. ex.: (Puii) se plimbau prin prejurul mamei lor şi când îi *strigà*: pit-palac! repede veneau lângă ea. (Al. Br.-Voineşti, Puiul). Aceste două verbe exprimă un sunet urît, monoton, ceva ce e supărăcios pentru urechea omului, de aceea sfera lor de sens e cu mult mai mare. Ele se întrebuinţează nu numai despre pasările

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

sălbatice, al căror strigăt este totdeauna urît şi supărăcios, ci şi despre celelalte pasări, cântătoare şi de casă. Când pasărea se află într'o stare psihică anormală, adecă dacă ea va fi speriată, bătută, dacă-i va fi foame sau frig, ea va produce atunci un sunet deosebit, pe care îl numim *strigăt* sau *ţipet*: Câteodată pe pustietatea apelor neclintite treceă un *ţipet* speriat de pasăre. (N. N Beld. Taina 74). Mai depinde apoi numirea strigătului produs de pasări şi de la împrejurarea, cum şi când atinge el organul auditiv al omului. Dacă de ex. omul va fi adâncit în citirea unei cărţi interesante şi va auzi cântarea pasărilor de afară, nu va zice: Ce *cântă* pasările cele? ci va zice totdeauna: Ce *ţipă* pasările cele? sau: Ce *strigă* rândunelele? Aşadară altfel va numi omul strigătul pasării, când acesta îl va molestă, şi altfel, când acelaşi strigăt îi va fi binevenit. În aceleaşi cazuri se mai întrebuinţează amândouă numirile şi despre celelalte animale şi despre oameni. Porcii când vor fi flămânzi vor *guiţă* sau vor *ţipă*. A *ţipă* pare să fie onomatopee (*ţip-ţip*). Originea mai deaproape a cuvântului nu se cunoaşte. Afirmaţia lui Cihac, că cuvântul se derivă din trupina slavă *pita* (*piti*), cu metateză *ţipă*, e cu totul neverosimilă. — A *strigă* e cuvânt grec (στρίξ); noi l-am primit prin mijlocirea limbei latine (strix — *strigo — strig).

b) A *cântă*. Se zice că pasărea *cântă*, când glasul ei este plăcut şi ea însăşi sătulă şi îndestulată. Se mai zice apoi şi despre o pasăre nevinovată, cu toate că glasul ei e monoton şi fără întorsături; aşa bună-oară strigătul cucului sau cel al pupezei n'are nimic din ceea ce s'ar puteă numi cântare, dar fiindcă aceste pasări sânt simpatice omului, pentru că petrec numai timpul cel mai frumos la noi, devin drăgălaşe şi plăcute şi din cauza aceasta se numeşte şi strigătul lor cântec. Exemple:

Cântă cucul, se rosteşte,
Ghiţă calu-şi potcoveşte (P. pop.)

sau: *Cucule*, vai, nu-mi *cântă*,
Că mă doare inima. (P. pop.).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A *cântă* derivă din latinescul *cantare*.

c) Al patrulea termen general pentru strigătul pasărilor este a *ciripì (ciripà, ciricăi)*. Acest termen eră la început propriu numai unei pasări, numai vrabiei, cu timpul însă şi-a extins sfera sa de sens şi cuprinde tot mai mult teren, încât astăzi

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

se spune şi despre rândunele că ciripesc şi tot aşa despre alte pasări. Ex.: Pasările îşi *ciripeau* rugăciunea de sară. (Angh.-Ios. Circ. lui Luc. 15). Pasările *ciripesc* (H I 61; V 408; VI 172; VIII[1] 46; VIII[2] 260; X 25; XI 27; XII 28; XIV 59; XV 148; XVII 310, 367, 425; XVIII 44). Rândunica *ciripeşte* (H IX 25). Vrabia *ciricăe* (H V 417). Pasărea *ciricăe* (H XVII 7). — Sensul lui *ciripì* se apropie deci de sensul lui *cântà*. De obiceiu este însă termenul stabil pentru strigătul vrabiei. La Cihac aflăm cuvântul *ciripì* pus între elementele maghiare (ciripelni, csiripelni). Aceasta însă nu se poate spune cu siguranţă, căci acelaşi cuvânt îl aflăm şi în limba germană (zirpeln) şi în cea rutenă (circaty). Mai plauzibil este că a *ciripì* e o formaţiune onomatopeică românească ca şi multe altele.

d) Avem mai departe un grup de pasări, al căror strigăt face impresia unui *fluerat*. Termenul pentru acest strigăt pare să fie împrumutat de la om: a *fluerà* sau a *şuerà*. La origine există o deosebire între a *fluerà* şi a *şuerà*, şi anume a *fluerà* însemnà a produce un sunet pe instrumentul numit *fluer*, a *şuerà* însă însemnà a produce acelaşi sunet cu buzele. Astăzi în unele regiuni amândoi termenii sânt sinonimi. Pasările cărora aparţin aceşti termeni sânt: mierla, gangurul, sturzul, privighitoarea şi graurul. Ex.:

Când aud cucul cântând
Şi mierliţa *şuerând*,
Nu mă simt om pe pământ. (P. pop.).

Gangurul şi sturzul *fluerà* (H X 107, Buhalniţa Neamţ). Etimologia verbului a *fluerà* nu e cunoscută; acelaşi termen se află şi în limba albaneză, neogreacă, polonă, etc. (v. S. Puşcariu, Etym. Wrtb. I.). A *şuerà* e cuvânt latin: sibilo > şuer (S. Puşcariu, Etym. Wrtb. I.).

e) Alţi doi termeni cari aparţin unui grup reştrâns de pasări sânt a *ţirâì* (*ţârâì*) şi a *turuì*. Amâdouă cuvintele sânt sinonime. Noţiunea lor are ceva comun cu cea a verbului *ciripesc* şi de aceea se zice şi despre vrăbii că *ţârâesc*: Vrabiile *ţârâesc* (H X 538, Uscaţii Neamţ). Mai des se întrebuinţează despre ciocârlan, presură, cintez şi turturică: Ciocârlanul . . . ciocneşte cu ciocul în pământ şi *strigă* sau *ţirăe* ne'ncetat: ţuiii, ţui! ţui! (Mar. Orn. I 351). Când îmblă (presurile) cu neastâmpăr încoace şi încolo zburând şi *ţirâind*... (Mar. Orn. I 381). Turturica

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

turueşte (H III 325, Moscu Covurluiu). Afară de pasări se mai zice şi despre greer că *ţirăe*: . . . *Ţirâind* încetişor un greer . . . (N. N. Beld. Taina 56). Cf. § 53. Tot aşa despre picuruşii ploii: Aud şi *ţârâitul* ploii de afară şi picuratul apei dintr'un uluc. (N. N. Beld. Taina, 91). De aici se poate vedeà şi deosebirea dintre a *ţârâì* şi a *picurà*: *Ţârâitul* este un picurat mai des şi mai mărunt. A *turuì* este o onomatopee formată în limba română (turr). A *ţârâì* poate de asemeni să fie onomatopee (ţârrr); cf. însă *ţârâ* (*o ţârâ*). Sensul e aproape acelaşi (*ţârâ* = puţin, mic; deci a *ţârâì* = a lăsà câte puţin să cadă, ca pic — picurà).

Toţi aceşti termeni (a *strigà*, a *ţipà*, a *cântà*, a *ciripì*, a *fluerà*, a *şuerà*, a *ţârâì*, a *turuì*) sânt cunoscuţi tuturor Dacoromânilor şi au pătruns totodată şi în limba literară. Unii dintre ei se aud mai des (a *ţipà*, a *strigà*, a *cântà*, a *ciripì*, a *şuerà*), alţii mai rar (a *fluerà*, a *ţârâì*, a *turuì*). De la ei s'au format felurite substantive şi adjective ca: *strigăt*, *strigătură*, *strigător* (a *strigà*); *ţipat*, *ţipet*, *ţipătură*, *ţipător* (a *ţipà*); *cântat*, *cântec*, *cântătură*, *cântători*, *cântător*, *cântăreţ* (a *cântà*); *ciripit*, *ciripeală* (a *ciripì*); *ţârâit*, *ţârâială*, *ţârâitură*, *ţârâitor* (a *ţârâì*); *turuit*, *turuială*, *turuitură*, *turuitor* (a *turuì*).

Trecem acuma la fiecare pasăre în special. Vom începe cu cele mai cunoscute Românilor.

§ 33. *Corbul* şi *cioara*: croncăesc (croncănesc), cârâesc, gârâesc, cloncănesc, corăesc.

A *croncăì* (*croncăni*): Un nor de corbi fâlfâià pe deasupra *croncăind* (Odob. Op. compl. I 570). Stoluri mari de ciori se roteau prin văzduh *croncănind*. (Sandu-Aldea, A. mari 148). Corbul sau cioara *croncăne* (H IV 85; IX 406; XVII 232, 444), *croncăneşte* (H III 87; VIII[1] 76; X 538), *croncăneşte* şi *croncăeşte* (H VIII[2] 34, 251, 260), *croncăeşte* (H XVI 226), *croncâeşte* (H VIII[1] 7), *crăncăneşte* (H XV 4). Strigătul corbului se numeşte *croncănit* (H XV 99). Corbul *cronconeşte* (H VIII[1] 315. Corbul *crocănește* (H VIII[1] 98). Cf. Mar. Orn. II 9, 15, 30, 31.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În limba poporală se întrebuinţează acest termen mai ales despre corb pe când despre cioară se întrebuinţează termenul a *cârâì*: Corbul *croncăeşte*, cioara *cârâe* (H VIII[2] 34, 251, 260; X 538). În literatură însă termenul a *croncă(n)ì* şi-a cucerit un loc mai mare, căci se întrebuinţează fără deosebire atât despre corb cât şi despre cioară:

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Corbe, corbe, frăţioare,
Ce tot *croncăneşti* la soare (Alecs. P. pop.).

Câteva cioare se lasă din zbor şi... *croncănesc* vesele. (Ciocârlan, Pe plaiu 29). A *croncă(n)i* este cunoscut tuturor Românilor, cu deosebirea că forma cu *n* în tulpină o întâlnim în Muntenia şi Banat, forma fără *n* în Moldova şi Bucovina. Cuvântul *croncă(n)i* e onomatopee derivată din interjecţiunea *cronc-cronc* sau *croanc-croanc*. Aceiaşi onomatopee o aflăm şi în limbile slavice (cf. Cihac, Dict.: ceh. krakati, krokati, rut. karkate). Derivate: *croncă(n)it*, *croncă(n)eală*, *croncă(n)itură*, *croncă(n)itor*, *croncan*: Strigătul corbului se numeşte *croncănit* (H XV 99, Căbeşti Tutova). De pe mirişti se ridicau, din când în când, stoluri de ciori, care-şi amestecau ţipetele şi *croncăniturile* în văzduhul liniştit. (Sad. Pov. 229). — O altă variantă este a *crăoni* (H IX 406: cioara *crăone*).

A *cârâi*: ... văzură înaintea lor o mogâldeaţă neagră, întinsă jos în mijlocul drumului şi un stol de cioare *cârâiau* şi zburau împrejurul ei. („I. Cr." III 206). Cioara *cârâe* (H II 273; III 429; VI 215; VIII¹ 98; VIII² 251, 282; X 4, 208, 538; XII 301, 366; XIII 67, 116, 151; XIV 416; XV 4, 353; XVII 94), *cârâeşte* (H I 22; VIII² 34, 55, 269; XVII 232), Cioarele *cârâesc* (H I 61). Cioara *cărăe* (H VIII¹ 7; XVII 310; XVIII 304). Cioara *cărăeşte* (H VI 30; VIII² 260), *cărie* (H VIII¹ 215, 275), *carâe* (H XVI 329). Totdeauna se zice despre cioară, niciodată însă despre corb. Cuvântul e uzitat în toată Moldova, Bucovina şi Ardeal; însemnează un strigăt mai deschis şi mai ascuţit decât al corbului, pe care îl produc cioarele când zboară în stoluri mari pe deasupra grădinelor şi ţarinelor. Uzitată este şi interjecţiunea *cârrr* sau *carrr* (H XII 288: cioarele zic *car, car!* H XIV 416: cioara face *carrr*), cu care hărăţesc ţăranii noştri pe ţigani, arătându-le prin aceasta că sânt negri ca cioarele. Se zice că e singura batjocură de care se supără ţiganul. Acest termen îl aflăm şi la alte pasări, bună-oară la găină (§ 24), mai rar la cristel: În ierburile umede de la marginea poienii porneşte *cârâitul* înnăbuşit al unui cristel. (Sad. Pov. 50). Despre etimologie şi derivate vezi § 24.

A *gârâi* e uzitat numai în Muntenia şi numai despre cioară ca şi a *cârâi* în Moldova; e acelaşi cuvânt cu a *cârâi*. Ex.: Ori unde te vei află şi dacă *gârâe* cioara, e semn că ţi se va întâmplă

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

ceva rău. („I. Cr.“ III). Cioara *gârâe* (H XII 171), *gărăe* (H V 16; XIV 59, 209), *gărăeşte* (H VII 29), *gârăe* (H IX 6). Verbul e derivat din interjecţiunea *gârrr*, care e o variantă a lui *cârrr*. Cf. §§ 8, 26, 29.

A *cloncăì (cloncăni)*: În unele părţi ale Munteniei şi Banatului se zice în special despre corb că *cloncăne* (H IX 123). Corbul *cloncaneşte* (H X 208). Cioara şi corbul *cloncănesc* (H XVIII 140). Cuvântul e luat din terminologia găinei (cloştei), fiindcă strigătul corbului seamănă întru câtva cu cel al cloştei. Etimologia § 24.

Paralel cu „corbul *croncăne*“ în Muntenia, întâlnim în Moldova şi Bucovina „corbul *corăe*“: Corbul şi cioara *corăesc* (H VIII[1] 76); asemenea şi în o parte a Banatului: Corbii *coroesc* (H XVIII 74). In Bucovina e uzitat mai ales pentru strigătul cel cu mult mai puternic şi mai înnăbuşit al corbului. — În unele locuri se aude şi termenul a *ciorâì (cioroì)*, care este identic cu a *cârâì* şi e format din substantivul „cioară“ supt influenţa verbului a *ciorâì* (pârâul ciorăe), care este egal cu a *picurà*, a *curge cu zgomot*; cioara *ciorăeşte* (H IV 85). Cioarele *cioroesc* (H XVIII 74). Cf. §§ 1, 28, 45: Buhaìul *buhăeşte*, curca *curcăeşte*, buha *buhăeşte*. — În Banat aflăm şi termenul a *găì*: Cioarele şi coţofanele *găesc* (H XVIII 296).

Am ajuns deci la următorul rezultat: a *croncă(n)ì* se zice atât în Moldova cât şi în Muntenia şi despre cioară şi despre corb. Paralel cu a *croncă(n)ì* avem pentru corb, îndeosebi în Moldova, a *coròì*, în Muntenia a *cloncă(n)ì*; pentru cioară, îndeosebi în Moldova, a *cârâì*. De multe ori nu se potriveşte această regulă şi se zice bună-oară „corbul şi cioara *corăesc*“ (H VIII[1] 76).

De clasa cioarei se ţin coţofana (ţarca) şi gaiţa: Coţofana *bate* (H VIII[1] 215, 251, 260; XII 301). Când ţarca *bate*, îţi vor veni musafiri. (Şez. II 65/27); cf. § 6 şi Dicţ. Acad. Ţarca *cântă* (H XVII 310; XVIII 304), *căţăe* (H IX 123), *căţăeşte* (H VI 215), *găeşte* (H XVIII 296); cf. mai sus, cioara.

Gaiţa *miorlăe* (cf. § 7), *nechează* (cf. § 2), *cucue* (cf. § 44), *zbiară* (cf. §§ 1, 3, 4, 5), *gâlgâe* (H IV 85); gaia *strigă* (H XV 344).

Auzii *zbierând* o gaie
E nădejde s'avem ploaie (Mar. Orn. I 169).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

§ 34. *Vrabia:* ciripeşte (ciricăe), ţârăe etc.

A *ciripì*: O mulţime de vrăbii veniră la dânsul şi zburând împrejurul lui începură a *ciripì* şi a *strigà* (Mar. Orn. I. 407). Vrabia *ciripeşte* (H I 22, 35; II 207; III 38, 325, 386; IV 85, 144, 223, 251, 276; V 274; VII 29, 50, 262, 389, 421; VIII[1] 76, 169, 215; X 107, 368, 413, 478; XI 395, 401; XII 171, 326, 552; XIII 67, 151, 249, 448; XV 148, 192; XVI 226; XVII 232, 391). Strigătul vrabiei se numeşte *ciripit* (H XV 99). Vrabia *ciripe* (H IX 406), *ciripie* (H IX 6), *ţiripeşte* (H XVI 329). Acest termen este singurul pentru strigătul vrabiei, care a aflat primire pe întreg teritoriul dacoromân; îl întâlnim şi în literatură. Interjecţiunea e *cirip-cirip.* Ce priveşte originea cuvântului şi derivatele lui, cf. c.) Nota introductivă. — O variantă de la a *ciripì* e a *ciricăi:* Vrabia *ciricăe* (H V 447). Vrăbiile *ciricăesc* (H V 417: XVIII 296). De tot rar se aude forma a *ciripà* (conj. I.), de la care derivă substantivul *ciripat.*

A *ţârâi*: Vrabia *ţârâe* (H VIII[1] 327; VIII[2] 55, 269), *ţârâeşte* (H VI 215; VIII[1] 138), *ţârăe* (H VI 30), *ţârăeşte* (H X 208), *ţărăe* (H VIII[2] 260), *ţirâe* (H VIII[1] 7). Vrăbiile *ţărâesc* (H X 538), *ţirâesc* (H VIII[1] 150; VIII[2] 282). Termenul acesta îl aflăm în Moldova; îl întâlnim şi în terminologia greerului (cf. § 53 şi § 5 N. I.). Coloarea poetică a lui *ciripesc* s'a şters prin aplicarea lui şi la alte pasări; din cauza aceasta cuvântul nou *ţârâesc* pătrunde uşor în limbă. — Termeni mai puţin uzitaţi: Vrabia *ţârţâe* (H VIII[1] 318; XIV 350), *piscue* (H XV 148), *piue* (H VII 505); prin aceştia se exprimă sunetul ascuţit şi supărător al păsări; cf. § 32.

În sens figurat se aude, mai ales în limba artistică, „vrăbiile *se gâlcevesc*“ şi „vrăbiile *se sfădesc*“, după zgomotul cel mare pe care-l fac ele, când sânt multe la un loc:

Vrăbiile *se gâlcevesc*
Pentru meiul omenesc (Mar. Orn. I 413)

sau: Vrăbiile când se adună
Pe garduri şi *se sfădesc* (Mar. Orn. I 411)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

§ 35. *Rândunica*: ciripeşte, cântă, scârţâeşte.

Înlăuntrul (în cuibul rândunelei) se auzeà un *ciripit* uşurel, tainic . . . (N. N. Beld. Taina 35). Rândunica *ciripeşte* (H IV 251; VIII[1] 169; XI 401; XIII 151; XV 192); cf. § 3 N. I., — *cântă* (H VIII[2] 269; IX 406; XVII 232, 444); cf. § 2 N. I. — *scârţâeşte* (H XII 171).

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

§ 36. *Piţigoiul*: ciripeşte, cântă. (Cf. §§ 2, 3 N. I)

Piţigoiul *ciripeşte* (H XII 326).

Piţigoiul *cântă* (H IV 251). Se zice că piţigoiul . . . începe a zburà împrejurul caselor, unde se află femei lenişe şi a *cântà* (Mar. Orn. II 149).

§ 37. *Stigleţul cântă* (H VIII[1] 76, 169; VIII[2] 269; XVI 226; XVIII 44) — *Bot-grosul ciripeşte* (H XII 326); cf. § 3 N. I.

§ 38. *Scatiul cântă* (H VIII[1] 169). In rumeneala asfinţitului, scatiul lui Mihăiţă *cântà* (N. N. Beld. Taina 81); cf. § 2 N. I.

§ 39. *Presura*: ciripeşte, ţirâe. (Cf. § 3 N. I.) Presura *ciripeşte* (H I 22; XII 326). Când îmblă (presurile) cu neastâmpăr... zburând şi *ţirâind* (Mar. Orn. I 38); cf. § 5 N. I.

§ 40. *Ciocârlia* şi *ciocârlanul*: ciripesc, cântă, ciuruesc. (Cf. §§ 2, 3 N. I. şi 3 Introd.)

Ciocârlia *ciripeşte* (H I 22; VI 133; XIII 12). Ciocârlia *cântă* (H VIII[1] 76, 179). Ciocârlia *cântătoare*, Se tot urcă cătră soare (Alecs. Poezii).

Ciocârlanul *cântă* (H VIII[2] 269). Ciocârlanul *ciuruește* (H III 325).

§ 41. *Cristeiul (cristelul)*: pârâe, cârâe. Cristeiul *pârâe* (H XV 344)... la marginea poenii porneşte *cârâitul* înnăbuşit al unui cristel. (Sad. Pov. 50 . Cf. §§ 24 33.

§ 42. *Turturica*: turue, înturăe, curue, gurue.

Turturica *turue* (H XIII 67; XIV 209), *turueşte* (H III 325; VIII[1] 120; XV 264), Cf. § 5 N. I. şi §§ 28, 29, *turăeşte* (H VIII[1] 169), *înturăe* (H XVI 383). Cf. § 29, *curue* (H XV 344), *gurue* (H XVIII 44). Cf. §§ 8, 13, 29.

De obiceiu însă toate aceste pasări *cântă* şi *ciripesc*; cf. §§ 2, 3 N. I.

§ 43. *Privighitoarea, mierla, gangurul, sturzul*: cântă, şueră, flueră. Cf. §§ 2, 4 N. I.

A *cântà*:

1. Pasăre privighitoare,
Ce ***cânţi*** noaptea pe răcoare? (La Mar. Orn. I 252).

Privighitoarea *cântă* (H II 167; III 325; VI 215; VIII[1] 76, 98, 169; XIII 67; XVI 132, 226; XVIII 44).

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

2. *Cânt'o* mierlă pe teleagă
Şi de mine se tot leagă (P. pop.)

Mierla *cântă* (H III 325; IV 251; VIII¹ 76, 169; VIII² 269; IX 406; X 368; XV 148; XVI 226; XVIII 44).

3. Gangurul *cântă* (H IV 251; VIII¹ 76).

4. Sturzul *cântă* (H VIII¹ 169; XVIII 44).

A *şuerà*:

1. Privighitoarea *şueră* (H III 325; XII 326; XVI 132.

2. Când aud cucucul cântând
Şi mierliţa *şuerând*... (P. pop.)

Mierla *şueră* (H IV 85; VI 133, 215; VIII¹ 98, 275; VIII² 260; X 21, 68, 96, 119, 538; XII 326; XIII 12, 67, 390; XIV 209; XV 148, 264, 329, 336, 408; XVI 132, 329).

3. Gangurul *şueră* (H III 325; VI 30; VIII¹ 98; X 119).

4. Sturzul *şueră* (H IV 85; VIII¹ 98; X 119, 368).

A *fluerà*:

1). —

2. De afară din livada înflorită... veneà, prin lumina strălucită un *fluerat* de mierlă (N. N. Beld. Taina, 24). Mierla *flueră* (H II 289; IX 406, 451; X 107; XVII 444).

3. Gangarul *flueră* (H X 107; XVIII 44).

4. Sturzul *flueră* (H X 21, 68, 107; XVII 444).

În Bucovina întâlnim aceiaşi termeni şi pentru strigatul graurului.

§ 44. *Cucul: cântă* (cf. § 2 N. 1.)

Cucul este pasărea cea mai legendară la Români: ea răscoleşte amintirile trecutului şi este mângâierea Românilor în dureri şi în nevoi. De aceea în toate doinele şi cântecele poporale *cântă cucul:*

Pe coarnele plugului sau: Cucule, vaĭ, nu-mi *cântà*
Cântă puiul cucului Că mă doare inima

Cucul *cântă* (H I 22, 35; III 325; IV 251; V 447; VI 30; VIII¹ 76, 169; VIII² 269; IX 406; X 31, 45; XII 552; XIV 8; XVI 81, 132; XVII 444). Când voim să precizăm mai bine cântarea cucului, atunci întrebuinţăm expresiile: „Cucul *cântă cu-cu*“ (H VI 172; XII 326; XIV 209; XV 264), „Cucul *zice cu-cu*“ (H III 87), „cucul *strigă cu-cu*“ (Marian, Orn. I 6-17). — De la interjecţiunea *cu-cu* s'a format şi numele pasării, pe care l-am

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

moştenit din limba latină: cucu[lu]s. Ca românescul „cuc", şi germanul *Kuckuck* e o onomatopee.

§ 45. *Buha (bufniţa):* cântă, strigă, bufâeşte, buhăe, buhue.

Buha *cântă* (H IX 55; X 368; XI 268); cf. § 2 N. I.

Strigă buha în pădure
Că n'are unde se pune (Mar. Orn. I 212); cf. § 1 N. I.

Buha *bufâeşte* (H III 325, Moscu Covuruluiu ; formaţiune onomatopee supt influenţa cuvântului „bufniţă". (Cf. § 33: cioara ciorăeşte, § 28: curca curcăeşte, § 1 buhaiul buhăeşte).

Buha *buhaeşte* (H XVI 281) şi *buhue* (H VII 389; XVII 232). Amândouă sânt onomatopee formate supt influenţa cuvântului „buhă".

Cuvintele „buhă" şi „bufniţă" par să fie la origine onomatopee. Buha e cuvânt latin, căci îl aflăm în limbile romanice (vezi Puşcariu, Etym. Wörtb. I: lat. bufo > buho span., bufo port.); în limba turcească avem *buhâč.* Al doilea cuvânt „bufniţă" îl aflăm şi în limba bulgară (bufnitza); cf. Hiecke, Die Neubldg. d. r. T. în Anuarul XII al lui Weigand.

§ 46. *Cucovica (cuco-deica, cucuvaia, prigoarea):* cântă, se vaetă, ţivleşte.

Când *cântă* cucuvaia pe casă, se zice că se va îmbolnăvi sau va muri cineva din neam („I. Cr." III 309).

Cucoveica *cântă* (H VIII[1] 98, 275; VIII[2] 60, 165, 213; IX 6, 55; XI 268). Cf. § 2 N. I.

Cucodeica *se vaetă* (H III 325). Prigoarea *se vaetă* (H IX 6). Strigătul cucoveicii se numeşte *vaetat* (H XII 194). Cf. § 3 în Introd.

Cucoveaua *ţivleşte* (H XVI 281).

Substantivul „cucoveică" e la origine onomatopee; trupina lui se află şi la alte popoare balcanice (Greci, Bulgari, Albanezi).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

§ 47. *Huhurezul (ciurezul, ciuhurezul):* cântă, huhurează huhue.

Ciuhurezul *cântă* (H IX 6, Baja de aramă); cf. § 2 N. I.

Huhurezul *huhurează* (Mar. Orn. I 221).

Huhurezul *huhue* (H VIII[2] 165).

Ciurezul *ureză* (H XVIII 140).

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Atât verbul „a huhurà“ cât şi substantivul „huhurez“ sânt derivate din interjecţiunea *hu-hu-hu,* deci sânt onomatopee. Hiecke în lucrarea sa din Anuarul XII al lui Weigand spune că forma „buhurez“ ar fi o contaminare din buhă + ciuhurez ca şi uligae (uliu + gae). Este însă mai plauzibil că e o contaminare din buhă + huhurez sau o simplă analogie a cuvântului *huhurez* după *buhă*, ceea ce s'a putut întâmplà uşor, deoarece huhurezul şi buha se numără la aceiaşi familie de pasări.

§ 48. ***Pupăza:*** cântă, pupăe, pupue, face (cântă) pu-pu-pu.
Pupăza *cântă* (H I 170); cf. § 2 N. I.
Pupăza *pupăe* (Mar. Orn. I 13).
Pupăza *pupueşte* (H III 325, Moscu Covurluiu).

A *pupăì* şi a *pupuì* sânt onomatopee derivate din interjecţiunea *pu pu-pu* (*hup-hup-hup*): Vine adecă o pupăză şi punându-se pe o rămurea de copaciu,... începù a *cântà* în felul ei: *hup! hup!... upupupu! hup!* (Mar. Orn. II 167). De aici vine apoi şi expresia „pupăza *cântă (face) pu-pu-pu*... şi cum îmi spuneau ei îngrijiţi, numai ce şi auzim (pupăza) *cântând* întâiu *pu-pu-pu*... (Cr. Op. compl. 47). Pupăza *cântà up-up* (H XIV 209). Pupăza *face pu-pu-pu* (H VII 29; XIV 416). Strigătul pupezei se deosebeşte de cel al cucului printr'aceea, că ea rosteşte de trei ori silaba, pe când cucul numai de două ori şi cu mult mai trăgănat decât pupăza. — Cuvântul „pupăză“ pare să fie la origine o onomatopee.

§ 49. *Prepeliţa:* cântă, strigă, (face, cântă) pitpalac, pătpăducheşte, zice „prind păduchi“.

Prepeliţa *cântă* (H I 170, Cotulung Brăila); cf. § 2 N. I. *Strigătul* înnăbuşit (al prepeliţei): *pitpalac! pitpalac!* abeà se auzeà (Sad. La noi în Viişoară 19). Prepeliţa *pătpăducheşte* (H XV 344, Ibăneşti Tutova). A *pătpăduchì* e onomatopee. În Bucovina se spune că ea strigă «prind păduchi». Este cunoscut că prepeliţa are două strigăte; strigătul al doilea, care e ceva mai închis şi mai încet decât cel dintâiu, îl aud Români ca *„mă lau, mă lau“*. Deci prepeliţa strigă mai întâi *„prind păduchi, prind păduchi“*, apoi *«mă lau, mă lau»*. Acesta e un exemplu despre modul, cât de tare diferă uneori onomatopea de strigătul adevărat, produs de pasăre; dacă strigătul se apropie de un cuvânt existent în limbă atunci onomatopea ia forma cuvântului

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

respectiv. Prepeliţa se mai numeşte după strigătul ei şi *pitpalac*. Hiecke în lucrarea sa din Anuarul XII al lui Weigand, pg. 133 crede că noi am primit acest cuvânt din limba bulgară sau din cea ungurească (pitty-pallaty). Îmi pare însă prea riscat a căutà originea unei astfel de onomatopei în limbi străine, ca şi când limba română nu şi-ar puteà formà nici un cuvânt, nici chiar o onomatopee, fără ajutorul altei limbi.

§ 50. *Cocostârcul* se numeşte în Muntenia *barză*. La cocostârc nu avem propriu zis de a face cu un strigăt produs cu organele de respiraţie ci cu un sunet, pe care îl face cu elitrele clonţului. Acesta se aude ca un fel de *tocănit* sau *clămpănit*, de aceea se şi zice: *tocăneşte, toacă, clămpă(n)eşte, clepăeşte, păcăneşte*.

Cocostârcii înfipţi într'un picior,
Dau gâtul peste aripi, *tocând* din ciocul lor. (Alecs. Pastele).

Cocostârcul *toacă* (H III 17; V 447; VI 30; VII 336, 389, 421; VIII[1] 21; VIII[2] 260; XIII 67; XIV 8, 105).

Cocostârcul *tocăne* (H V 417; VII 29; XVI 383), *tocăneşte* (H VI 177; VII 441 .

Cocostârcul *tăcăneşte* (H VII 389, 421; XIV 350).

Cocostârcul *clămpăeşte* (H I 22), *clâmpăneşte* (H XIII 406), *clampaneşte* (H XIII 249).

Cocostârcul *clăpăneşte* (H I 120; XIII 12; XV 148, 353, 408).

Cocostârcul *clepăeşte* (H VIII[1] 21).

Cocostârcul *păcăneşte* (H VII 50; XII 171).

Toţi termenii sânt onomatopee formate din interjecţiunile corespunzătoare.

§ 51. *Cucorul* (*cucoara*) *curueşte* (H VII 29, Borăneşti Ialomiţa ; cf. § 42.

Cucoarele *coraesc* (H XIII 67, Corodu Tecuci); cf. §§ 24, 33.

A *cloncăi* (cf. S. Nădejde I 29: cucoarele cu *cloncătul* lor jalnic); cf. §§ 24, 33.

Toţi termenii sânt onomatopee şi se pare că şi însuşi numele pasărei e tot onomatopee.

§ 52. *Liliacul ţipă* şi *scârţâe* (H VII 441, Reviga Ialomiţa).

Insectele.

§ 53. *Greerul* (*grierele*): cântă, ţârâe, târâe. Cf. §§ 2, 5, N. I.

S'au shimbat în greeruş *cântând* şi până în ziua de azi pe la vatra focului, batjocurind şi acum copiii oamenilor cu *gri*,

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

gri, gri, gri... — (Mar. Ins. 529). Greerul *cântă* (H III 429; IV 251; XV 344; XVII 444). — Grierii *ţârâe* monoton (Sad. Pov, 52). Undeva prin întuneric prinde a *ţârâi* un greer (N. N. Beld. Taina 172). Greerul *ţârâe* (H XIII 12; XV 148, 408). — Greerul *târâe* (H XV 116, 344); *târae* (H XIV 209). — A *cântà* este luat din sfera de acţiuni a omului (cf. § 2 N. I.); a *ţârâi* şi a *târâi* sânt onomatopee (cf. § 5 N. I.) din interecţiunele *ţârrr* şi *târrr*. Sânt sunete vibrătoare cunoscute foarte bine în literatura mai nouă. Sfera lor de întrebuinţare e cu mult mai mare (cf. § 5 N. I. şi § 34: vrabia ţârâe). Amândouă cuvintele sânt de natură cu totul nouă şi nu stau în legătură cu omonimele a *ţârâi* (ţârâesc făină, pulbere, etc.) şi a *târâi* (târâesc ceva după mine), a căror tulpină se află şi în limbile slave (cf. Cihac, D. d.-rom.). Înrudirea poate să consteà numai într'atâta, că onomatopeele să se fi format supt influenţa acestor din urmă.

§ 54. *Albina, musca, bondarul, ţânţarul, cosaşul:* bâzâe, zbârnâe, bânâe, bornăe, ninie, sfârâe, etc.

A *bâzâi* (*bânzâi*) se zice mai ales despre albină şi muscă (gâză), apoi despre bondar şi în general despre orice insectă, care produce un sunet cu aripele. Ex.: Albina făcù aşa... şi se ridică *bâzâind* de unde s'a fost pus (Mar. Ins. 142). Albina *bâzâe* (H VI 44; VII 421; IX 401; XIII 12, 67; XIV 209; XV 425). Albinele *bâzâe* (H I 61). Albina *bâzie* (H VI 133; XII 552; XV 116). — Gâzele... o *bâzâit* (Mar. Desc. pop. rom. 196). Musca bâzâe (H I 137; IV 144; VI 44; XII 301, 309; XIII 67; XV 248), *bâzăe* (H III 227) *bâzie* (H X 4; XII 552: XV 425). Acest termen e o onomatopee şi s'a format din interjecţiunea *bzz* (*bz, bâz, bâzzz*), care deasemenea e uzitată în limbă: *Bâz* în sus, *bâz* în jos (Pamf. Joc. de c. II 15). Ţinţariul: *bâzzz! bâzzz!* pe lângă Sf. Petru (Mar. Ins. 316); cf Dicţ. Acad. Interjecţiunea se întrebuinţează ca şi verbul despre sunetul muştelor şi se găseşte mai ales în graiul copiilor. De la acest prototip (de la interjecţiune) s'au format apoi prin verb substantivele şi adjectivele corespunzătoare: *bâzâit (bâziit), bâzâială, bâzâitură, bâzâitor bâzâitoare,* etc. Ex.: Auzind unul dintre farisei *bâzâitul* albinei... (Mar. Ins. 143). *Băziit* ca de albine (Emin. P. 195). Numai iată că aude o *bâzâitură* înnăduşită... Un roiu de albine se învârteau în zbor pe deasupra capului său. (Cr. Pov. 238). Cf. şi Mar-

BCU Cluj / Central University Library Cluj
BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Ins. 370. Tot din interjecţiune s'a format şi numele insectei, *bâză* sau *bizâ*, cum se numeşte ea în Moldova şi în Banat; tot aşa forma *bânzar* (=bondar), care e derivată din *bânzăi* cu sufixul *-ar*. Cf. Dicţ. Acad. În sens figurat se întrebuinţează toate aceste cuvinte despre oameni şi despre obiecte: Duminecile *bâzâiam* la strană (Cr. Op. compl. 9). Interesantă pentru trecerea de sens e următoarea propoziţie: Şi *bâzâitul* goarnei mi se păreà glasul unui bondar (N N. Beld. Taina 96). Un sunet înnăbuşit şi tremurător se numeşte aşadară *bâzâit*. Mai bine scoate la iveală sunetul înnăbuşit nazală *n*, de aceea avem şi dublete cu *n*: bânzâi şi zbârnâi pe lângă *bâzâi* şi *zbârâi*. — Aceiaşi tulpină onomatopee o aflăm şi în alte limbi romanice şi slave. (Cf. Dicţ. Acad. şi Cihac, Dicţ. d.-rom.). A *zbârnăi* (*zbârâi*) aparţine iarăşi albinei şi tuturor insectelor zburătoare (v. H XVII 140, 394: zbârnae). A *zbârâi* se zice însă şi despre sunetul pe care îl produc pasările cu aripele. Ex.: Albina i-a zburat de pe cap şi a început a *zbârnâi* încolo şi încoace prin casă. (Mar. Ins. 142). Zburând acuma albina ca să ducă D-lui răspunsul acesta şi prinzând a *zbârnăi*, stăpânul nopţii cunoscù că ea şezù pe capul lui . . . (Mar. Ins. 131).

Par'că gârâesc gâştele
Şi *zbârnâesc* muştele (Pann, Pov. vorb.)

Albina *zbârnăe* (H XIV 59). Bondarul *zbârnâe* (H I 137). Musca *zbârnâe* (H VII 421; XI 504; XV 425). Muştele *zbârnâe* (H I 61). Muştele *zbârnâesc* (H IV 276). Musca *zbârnăe* (H VII 389). — Interjecţiunea corespunzătoare de la a *zbârnâi* e *zbrn (zbârn)* şi de la a *zbârâi* e *zbrr (zbâr)*: Albina cum auzì ceea ce spuse el nevestei sale, *zbârrnn* de unde erà ascunsă, şi zboară ţintă la D-zeu. . . (Mar. Ins. 125). *Zbârn*, se făcù o albină după ce ajunse acolo, *zbârn!* în sus, *zbârn!* în jos (Isp. Leg. rom.) Albina cum auzì aceasta, făcù odată *zbârrr* şi zburà cătră D-zeu:.. (Mar. Ins. 126). — Interjecţiunea se întrebuinţează adese în locul verbului spre a arătà iuţeala cu care a zburat insecta (pasărea), în istorisire de multe ori spre a redà o acţiune mai vie. Ex.: Pupăza *zbrr* pe o dugheană, şi după ce se mai odihneşte puţin. . . (Cr. Op. compl. 46. Derivate de la această interjecţiune (sau de la verb) avem substantivele: *zbârnâit*, *zbârnâială*, *zbârnâitură*, *zbârnâitoare*, etc.: Din când în când se desluşeà şi un glas de bărbat, ce părea ca un *zbârnâit* de bondar într'un zumzet de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

albine (Sandu-Ald. A. mari 138)... ci să poate face şi morişcă sau *zbârnăitoare* din ei... (Mar. Ins. 23). Atât interjecţiunea cât şi toate derivatele se întrebuinţează apoi despre orice sunet tremurător şi închis, bună-oară sunetul pe care îl produce o piatră sau o săgeată aruncată: *Zbârnăe* săgeată'n vânt (N. Alecs. Alt. măn. Putna). Automobilul zbură *zbârnâind* pe dinaintea lui (Sandu-Ald. Ape mari, 166). — A *zbârnâi* şi a *zbârâi* sânt formaţiuni onomatopeice româneşti.

Pe lângă aceste două numiri generale ale sunetelor insectelor întâlnim mai rar şi altele; căci fiecare om îşi formează cuvântul, după cum percepe sunetul cu urechea proprie. Cele mai uzitate dintre acestea, care se întrebuinţează pentru sunetul mai multor insecte, sânt: a *bîrnăi*, a *bârnăi*, a *bonzăi*, a *bornăi*, a *zâzâi* şi a *zuzăi* cu toate derivatele lor, ca *bârnăit*, *bârnăit*, *bonzăit*, *bornăit*, *bonzar*, *zumzet*, *zuzăit*, etc.:... mornăeşte tare, adecă *bârnăe*, produce un fel de sunet *bânnn!* (Mar. Ins. 313). Insectele *bonzăesc* (H X 368). Românii... când aud pe timpul adunării fânului *bârnăind* morniţele... (Mar. Ins. 318). ...zboară o ţobâcă pe deasupra capului său şi zărindu-l prinde a *bârnăi* şi a i se pune pe nas (Mar. Ins. 322). *Bonzarii*... când zboară, *bonzăesc*, adecă produc un sunet răsunător, care se aude ca *bânzz* sau *bonzz*. (Mar. Ins. 351). Musca *bornăe* (H XVII 232, 444). Insectele *zâzăesc* (H XVI 391). Albina *zuzae* (H XVII 444). Pe când hangul moale al cobzei străbăteà ca un *zumzet* somnoros de albină (N. N. Beld. Taina 31). Cf. şi Dicţ. Acad. Mulţi însă din aceşti termeni nu sânt sinonimi cu a *bâzâi* şi a *zbârnâi*, ci exprimă felurite nuanţări ale sunetelor; aşa bună-oară a *bornăi* se zice despre o insectă care produce un sunet cu mult mai puternic şi mai înnăbuşit decât *bâzâitul*. (cf. şi Mar. Ins. 367).

Sânt apoi mulţi termeni, care aparţin numai unor insecte. Aşa de ex. a *ninîi* se zice numai despre ţânţar: Ţânţarul *ninie* (H IV 144); ţânţarul *ninieşte* (H I 137). Cuvântul e format din interjecţiunea *ni-ni* caracteristică sonului ţânţarului, sau *zi-zi*, cum o aflăm la Marian, Ins. 314 (Ţânţarii nu umblă decât numai noaptea, când nu-i vede soarele, cântând şi acuma pe deasupra fântânelor: *zi*, *zi*, *zi*). Termenul a *ninii* e cu totul nou şi puţin întrebuinţat. De altfel se zice „ţânţarul *bâzâe*" (H VI 44). — Despre cosaşi se zice că *sfârâesc:* Cosaşii *sfârâiau* uscat în

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

verdeaţă (Sad. Pov. 88); sau şi despre insectele cele de tot mici: Musculiţele ce *sfârâiau* ca o apă în fierbere (Sandu-Ald. A. mari, 158). — Despre bondar se zice că *bombăne*, *bombăe*, *bumbune* (vezi Mar. Ins 367); tot aşa despre albină mai ales în Ardeal şi Banat: Albina *bombăneşte* (H XVII 232, Orlatu lângă Sibiiu; tot acolo: *bombăeşte*). Albina *bomboneză* (H XVII 413, în jurul Devei, Făgăraş). Cf. Dicţ. Acad. — Ce priveşte deosebirea cea mare în terminologia sunetelor produse de insecte este de remarcat, că la insecte nu avem a face cu o voce sau cu un strigăt produs cu aparatul de respiraţie, ci cu sunetul aripelor, când se află în vibrare. Sunetul acesta este mai greu de prins cu urechea decât strigătul puternic şi clar al celorlalte animale; unuia i se prezintă acelaşi sunet într'un fel, altuia în alt fel. De aceea şi onomatopeele acestea diferă nu numai în diferite regiuni, ci şi la diferiţi indivizi. Ele se vor stabili numai prin uz. Interesant e că toţi termenii care exprimă sunetele insectelor sânt onomatopee şi formaţiuni nouă, proprii ale limbii române.

Lista comunelor în Chestionarul lui Hasdeu

Vol. I. Argeş

2. Curtea-de-Argeş — 3-4. Grăbleşti — 5-11. Slobozia.

Botoşani

13—14. Brăteni — 15-30. Brihueşti — 31-40. Călineşti — 41-49. Cocorăni — 50-81. Cristeşti — 82-89. Poiana-lungă — 90-93. Fântânelele — 94-113. Rânghileşti.

Brăila

115-124. Cazasu — 125-164. Ceacâru — 165-184. Cotu-lung — 185-198. Filipeşti — 199-230. Lacul-Rezi — 231-250. Latinu, plasa Vădeni — 251-257. Naziru, plasa Vădeni — 258-265. Ruşeţu, plasa Balta — 266-281. Slujitorii-Alboteşti, plasa Balta 282-292. Slugitorii-Alboteşti, plasa Balta — 292-311. Stăncuţa-Stanca, plasa Balta — 312-321. Surdila-Greci — 322-337. Suţeşti, plasa Vădeni — 338-357. Tătaru, plasa Balta — 358-377. Tichileşti, plasa Vădeni — 378-399. Viziru, plasa Balta — 400-409. Învăţătorul N. Călinescu — 410-445. (Din spre baltă).

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Vol II. Buzău.

2-7. Beceni — 8-19. Blăjani, plaiul Slănic — 20-23. Boldeşti — 24-47. Chiojdu-Bâsca, plaiul Buzău — 48-53. Cilibia, plasa Câmpul — 54-75. Fundeni, plaiul Slănic — 76-85. Găvăneşti, plasa Câmpul — 86-95. Găvăneşti, plasa Câmpul — 96-113. Gheräseni, plasa Câmpul — 114-123. Glodeanu-Siliştea, plasa Tohani — 124-129. Lipia — 130-137. Macsenu, plasa Câmpul — 138-163. Mărăcineni — 164-173. Pietroasa, plasa Tohani — 174-183. Pagoane — 184-187. Săgeata — 188-201. Săruleşti — 202-205. — Scurteşti — 206-211. Stâlpu, plasa Sărata — 212-215. Tăbărăşti — 216-237. Zărneşti-Câlnău, plaiul Slănic.

Constanţa.

238-240. Aliman, plasa Silistra-nouă — 241-248. Beilicu, plasa Silistra-nouă — 249-260. Ciobanul, plasa Hârşova — 261-268. Dăeni, plasa Hârşova — 269-278. Gârliciu, plasa Hârşova — 279-284. Mârleanu, plasa Silistra-nouă — 285-286. Oltina — 287-294. Parachioi, plasa Silistra-nouă — 295-306. Rasova, plasa Megidia — 307-318. Satu-nou, plasa Silistra-nouă — 319-320. Topal, plasa Hârşova — 321-326. Urum-bei, plasa Hârşova.

Vol. III. Covurluiu.

2-7. Băleni, plasa Siret — 8-27. Bălinteşti — 28-35. Băneasa — 36-41. Băneasa, plasa Horincea — 42-60. Bereşti, plasa Horincea — 61-82. Braniştea — 83-92. Cuca, plasa Siret — 93-99. Cuca (Oasele), plasa Siret — 100-105. Cudalbi, plasa Siret — 106-113. Cavadineşti, plasa Horincea — 114-125. Rogojeni (Chirileşti), plasa Horincea — 126-137. Rogojeni (Chirileşti), plasa Horincea — 138-141. Deocheţi-Drăguşeni, plasa Horincea — 142-147. Fârţăneşti, plasa Prut — 148-161. Folteşti, plasa Prut — 162-189. Folteşti plasa Prut — 190-203. Frumuşiţa, plasa Prut — 204-223. Galaţi — 224-237. Găneşti — 238-253. Jorăşti, plasa Horincea — 254-277. Lupeşti, plasa Horincea — 278-283. Măcişeni, plasa Siret — 284-297. Măluşteni — 298-301. Mânjina — 302-321. Mastacani, plasa Prut — 322-339. Moscu, plasa Prut — 340-355. Oancea, plasa Prut — 356-375. Piscu, plasa Siret — 376-381. Prodăneşti — 382-395. Şiviţa, plasa Prut — 396-405. Slobozia-Conache — 406-435. Smulţi, plasa

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Siret — 436-445. Târgul-Bereşti — 446-459. Târgul-Bujor — 460-467. Tulucești (Odaia) — 468-483. Ţuţcani, plasa Horincea — 484-493. Vârlezi — 494-509. Vlădeşti, plasa Prut.

Vol. IV. Dâmboviţa.

2-19. Bălenii-sârbi, plasa Ialomiţa — 20-41. Bălenii-români, plasa Ialomiţa — 42-49. Bela, plaiul Ialomiţa — 50-71. Bilciureşti, plasa Ialomiţa — 72-79. Bogaţi, plasa Dâmboviţa — 80-95. Cobia, plasa Cobia — 96-101. Corbişori, plaiurile unite Nucşoara-Dâmboviţa — 102-111. Cucuteni, plaiul Dâmboviţa — 112-129. Finta, plasa Ialomiţa — 130-137. Izvoarele, plaiul Dâmboviţa-Ialomiţa — 138-141. Măneşti, plasa Dâmboviţa — 142-147. Petroaia, plasa Cobia — 148-171. Pietroşiţa, plaiul Ialomiţa — 172-187. Poiana-de-sus, (dă vorbirea din Banat-Comloş) — 188-215. Raciu, plasa Dealul — 216-237. Runcul, plaiul Ialomiţa 238-261. Săcuieni plasa Dealul — 262-309. Sărdanu, plasa Bolintin — 310-315. Slobozia-Moara — 316-331. Titu, plasa Bolintin.

Vol. V. Dolj.

2-7. Adunaţii-de-Georgmane, plasa Jiul-de-jos (şi Leul, jud. Romanaţi) — 8-13. Argetoaia, plasa Jiul-de-sus — 14-26. Băileşti, plasa Balta — 27-30. Bârca, plasa Balta — 31-44. Bodăeşti, plasa Amaradia — 45-68. Boteni, plasa Râuri-Argeşelu, (din jud. Muscel) — 69-78. Breasta, plasa Ocolu — 79-86. Bucovăţ — 87-96. Bulzeşti, plasa Amaradia — 97-98. Calopăru — 99-110. Căpreni, plasa Amaradia — 111-114. Catanele, plasa Balta — 115-118. Cetatea, plasa Câmpul — 119-128. Cioroiaşu, plasa Balta — 129-130. Ciuperceni, plasa Câmpul — 131-132. Ciutura — 133-136. Comoşteni, plasa Jiul-de-jos — 137-138. Coţofenii-din-dos, plasa Jiul-de-sus — 139-140. Coţofenii-din-faţă, plasa Jiul-de-sus — 141-142. Craiova — 143-156. Secuiul, plasa Ocolul-Amaradia — 157-162. Dobridoru, plasa Câmpul — 163-168. Drănicu, plasa Jiul-de-jos — 169-172. Fântâna-Banului şi cătunul Moreni, plasa Câmpul — 173-178. Filiaşi, plasa Jiul-de-sus — 179-204. Floreşti, plasa Jiul-de-jos — 205-218. Galiciuica, plasa Câmpul — 219-232. Gânglova, plasa Jiul-de-jos — 233-244. Gherceşti, plasa Ocolul — 245-254. Goeşti, plasa Amaradia — 255-264. Gogoşul, plasa Dumbrava — 265-266. Goicea-mare, plasa Balta — 267-270. Goicea-mică, plasa Balta

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

— 271-276. Grindeni — 277-283. Gubancea, plasa Jiul-de-sus — 285-292. Işalniţa, plasa Ocolul — 293-294. Locusteni, plasa Jiul-de-jos — 295-300. Măceşul-de-jos, plasa Balta — 301-310. Maglavit — 311-316. Mălăeşti, plasa Amaradia — 317-322. Melineşti — 323-328. Murgaşu, plasa Amaradia — 329-348. Negoeşti, plasa Amaradia — 349-364. Peleşti, plasa Ocolul — 365-372. Piscu, plasa Câmpul — 373-378. Pleniţa, plasa Câmpul — 379-384. Plosca, plasa Balta — 385-388. Poiana-de-sus — 389-390. Poiana, plasa Câmpul — 391-400. Risipiţi, plasa Câmpul — 401-402. Salcia, plasa Jiul-de-sus — 403-405, Sălcuţa — 406-411. Scăeşti, plasa Jiul-de-sus — 412-426. Seaca-de-câmp, plasa Balta — 427-432. Seaca-de-pădure, plasa Dumbrava — 433-440. Secuiul — 441-444. Seliştea-Crucii, plasa Balta — 445-452. Simnicu, plasa Ocolul — 453-470. Tălpăşul, Mierea, Amărăşti şi Zăicoiu, plasa Amaradia — 471-476. Tencăneu, plasa Dumbrava — 477-480. Ţânţăreni, plasa Jiul-de-sus — 481-486. Vela, plasa Dumbrava.

Vol. VI. Dorohoiu.

2-5. Sârbi, plasa Başeu — 6-13. Târnauca, parohi aProboteşti.

Făciiu.

15-18. Albeşti — 19-42. Băseşti. plasa Mijlocul-Prutul — 43-46. Bohotin, plasa Podoleni — 47-54. Boţeşti, plasa Crasna — 55-58. Buneşti, plasa Crasna — 59-72. Covasna — 73-76. Cosmeşti, plasa Podoleni — 77-88. Deleni, plasa Mijlocul — 89-108. Dodeşti, plasa Mijlocul-Prutul — 109-110. Dolheşti — 111-122. Iepureni, plasa Prutul-Mijlocul — 123-127. Găgeşti, plasa Prutul-Mijlocul — 128-139. Grumezoaia, plasa Prutul-Mijlocul 140-147. Hurduci, plasa Mijlocul — 148-169. Ivăneşti — 170-175. Mălăeşti, plasa Mijlocul-Prutul — 176-179. Moşna, plasa Podoleni — 180-185. Olteneşti, plasa Crasna — 186-195. Păhueşti, plasa Podoleni — 196-203, Roşieşti, plasa Crasna — 204-213. Şişcani, plasa Mijlocul — 214-218. Stălineşti, plasa Prutul — 218-225. Stoeşeşti, plasa Mijlocul-Prutul — 226-229. Zberoaia, plasa Podoleni.

Gorj.

231-232. Bâlta, plaiul Vulcan — 233-234. Părâu, plaiul Vulcan — 235-238. Mănăstirea Polovragi.

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Vol. VII. Ialomiţa.

2-21. Alexeni, plasa Câmpul — 22-45. Boráneşti, plasa Câmpul — 46-65. Broşteniii-noi, plasa Câmpul — 66-73. Cacomeanca (Mănucu), plasa Borcea — 74-79. Ceacu, plasa Borcea — 80-93. Cegani, plasa Balta — 94-101. Chioara, plasa Balta — 102-109. Ciochina, plasa Ialomiţa — 110-117. Cocargea, plasa Borcea — 118-125. Copuzu, plasa Ialomiţa — 126-141. Cosâmbeşti, plasa Ialomiţa — 142-167. Coşereni, plasa Câmpul — 168-179. Dudeşti, plasa Balta — 180-201. Gârbovi — 202-217. Grindu, plasa Câmpul — 218-241. Iazu — 242-249. Larga, plasa Ialomiţa — 250-301. Lupşanu, plasa Borcea — 302-309. Malu — 310-323. Mărculeşti, plasa Balta — 324-331. Ograda, plasa Balta — 332-351. Perieţi, plasa Ialomiţa — 352-366. Petroiu, plasa Borcea — 367-378. Piua-Petrii, plasa Balta — 379-402. Poiana, plasa Ialomiţa — 403-410. Poiana, plasa Ialomiţa — 411-432. Pribegi, plasa Ialomiţa — 433-474. Răviga, plasa Ialomiţa — 475-478. Slobozia, plasa Ialomiţa — 479-500. Şocariciu, plasa Borcea — 501-517. Ţăndărei, plasa Balta.

Vol. VIII (1). Iaşi.

2-3. Andrieşeni-Iepureni, com. Iepureni, plasa Turia — 4-13. Aroneanu, com. Copou — 14-31. Aroneanu, com. Copou — 32-65. Bădeni, plasa Bahluiu — 66-93. Bădeni — 94-105. Băiceni, plasa Bahluiu — 106-115. Belceşti, plasa Bahluiu — 116-123. Bivolari, plasa Turia — 124-131. Bivolari, plasa Turia — 132-135. Cătunele Blândeştii-Raiu, Căminăreşti şi Târgu-Ţigăneşti, com. Cârniceni, plasa Turia — 136-139. Bosia, plasa Braniştе — 140-147. Buciumi, plasa Codru — 148-149. Cătunele Bârleşti, Ierbiceni, Spinoasa, com. Bârleşti, plasa Bahluiu — 150-153. Bulbucani, com. Gropniţa — 154-161. Biserica Bârnova, com. Buciumi, plasa Codru — 162-179. Cârjoaia, plasa Bahluiu — 180-198. Chişcăreni, com. Şipotele, plasa Bahluiu — 199-202. Ciurea, plasa Codru — 203-210. Comarna-de-sus şi -de-jos, com. Poieni, plasa Codru — 211-222. Copou, plasa Copou-Turia — 223-230. Corneşti, com. Miroslova — 231-234. Costuleni, plasa Braniştе — 235-240. Crucea, com. Sirca, plasa Cârligătura — 241-248. Cucuteni, plasa Stavnicu — 249-250. Cucuteni, com. Băiceni, plasa Bahluiu — 251-270. Cucuteni, plasa Stavnicu — 271-280 Cucuteni, com. Băiceni, plasa Bahluiu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

— 281-285. Dădeşti, com. Băiceni, plasa Bahluiu — 286-292. Galata, plasa Codru — 293-304. Găureni, com. Miroslava, plasa Stavnicu — 305-308. Golăeşti, plasa Branişte — 309-312. Golăeşti, plasa Branişte — 313-316. Goroni, com. Tomeşti — 317-324. Gropniţa, plasa Copou — 325-336. Gropniţa, plasa Copou — 337-346. Gropniţa, plasa Copou — 347-352. Hodora, com. Cotnari, plasa Bahluiu — 353-362. Horleşti, com. Cucuteni, plasa Stavnicu.

Vol. VIII (2). Iaşi

2-5. Icuşeni, com. Stânca, plasa Branişte — 6-9. Lungani, com. Sârca, plasa Cârligătura — 10-13. Măcăreşti, com. Costuleni, plasa Branişte — 14-19. Macăreşti, com. Costuleni, plasa Branişte — 20-23. Mânjeşti, com. Mogoşeşti, plasa Stavnicu — 24-49. Miroslava, plasa Stavnicu — 50-53. Mogoşeşti, plasa Stavnicu — 54-57. Moreni, com. Prisacani, plasa Branişte — 58-63. Movileni, plasa Copou-Turia — 64-71. Cătuna Osoiu, com. Tomeşti, plasa Codru — 72-77. Perieni, com. Cârniceni, plasa Turia — 78-88. Podul-Iloaei — 89-94. Poieni, plasa Codru, 95-106. Popeşti, plasa Cârligătura — 107-112. Popeşti, plasa Cârligătura — 113-116. Podul-Iloaei — 117-118. Prisacani, plasa Branişte — 119-120. Prisacani, plasa Branişte — 121-136. Rediul-lui-Tatar, com. Tăuteşti — 137-138. Rediul-lui-Tatar, plasa Copou — 139-148. Romăneşti, com. Movileni, plasa Copou — 149-158. Rădeni, com. Roşcani, plasa Turia-Copou — 159-162. Roşcani, plasa Turia — 163-170. Sculeni — 171-174. Sineşti, plasa Cârligătura — 175-176. Sineşti, plasa Cârligătura — 177-198. Şipote, plasa Bahluiu — 199-202. Sârca, plasa Cârligătura — 203-210. Stânca, plasa Branişte — 212-216. Storneşti, com. Sineşti, plasa Cârligătura — 217-232. Târgul-Frumos — 233-242. Tomeşti, plasa Codru — 243-246. Ţuţora — 247-248. Valea-adâncă, com. Galata, plasa Codru — 249-262. Voineşti plasa Stavnicu — 263-272. Voroveşti, com. Miroslava, plasa Stavnicu — 273-294. Zaboloteni, comuna Hermezeu, plasa Turia — 295-299. Zahorna şi Horleşti, com. Tăuteşti — 299-304. Zahorna, com. Tăuteşti, plasa Copou.

Vol. IX. Mehedinţi

2-15. Baia-de-aramă, Tismana — 16-21. Bistriţa, plasa Ocolul — 22-33. Branişte, plasa Câmpul — 34-37. Cătunele,

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

plasa Motru-de-sus — 38-47. Cleşneşti, com. Glogova, plasa Motru-de-sus — 48-53. Comăneşti, plaiul Cloşani — 54-57. Cosoveţu, plasa Dumbrava — 58-65. Isverna, plaiul Cloşani — 66-79. Prunişor, plasa Ocolul — 80-111. Rudina, plaiul Cloşani — 112-119. Şişeştii-de-jos, plasa Ocolul — 120-134. Vânjul-mare, plasa Blahniţa — 135-136. Plasa Dumbrava.

Muşcel

138-149. Albeşti — 150-161. Băieşti, plasa Râuri-Argeşel. 164-185. Bălileşti, plasa Râurile — 186-191. Bălileşti, plasa Râurile — 192-197. Cetăţenii-din-deal, plaiul Dâmboviţa — 198-209. Ciumeşti, plasa Râuri-Argeşel — 210-217. Coteşti, plaiul Nucşoara — 218-227. Davideşti, plasa Râuri-Argeşel — 228-239. Glâmbocel, plasa Podgoria — 240-261. Godeni, plaiul Nucşoara — 262-275. Hârtieşti, plasa Râuri-Argeşel — 276-300. Măţău, plasa Dâmboviţa-Nucşoara — 301-358. Micloşani, plaiul Dâmboviţa — 359-370. Mihăeşti, plasa Râuri-Argeşel — 371-380. Schitul-Goleşti, plaiul Nucşoara — 381-392. Poienari, plasa Râuri-Argeşel — 393-402. Rădeşti, plasa Râuri-Argeşel — 403-412. Slănic, plaiul Nucşoara-Dâmboviţa — 413-426. Stâlpeni, plaiul Râuri — 427-432. Ţiteşti, plasa Râuri — 433-444. Valea-mare, plaiul Dâmboviţa — 445-463. Valea-mare, plasa Podgoria — 464-469. Văleni, plaiul Dâmboviţa — 470-479. Văleni, plasa Podgoria — 480-489. Vlădeşti, plasa Râuri-Argeşel — 490-505. Voineşti, plaiul Dâmboviţa — 506-507. Vultureşti, plasa Argeşel-Râurile.

Vol. X. Neamţu

2-13. Bălţăteşti, plasa De-sus-Mijlocul, — 14-17. Bârgăoani, plasa Mijlocul, — 18-27. Bistricioara-Grinţieş, plasa Piatra-Muntele, — 28-41. Bistricioara, plasa Piatra-Muntele, — 42-63. Gura-Bistricioarei, plasa Piatra-Muntele, — 64-75. Bistricioara-Grinţieş, plasa Piatra-Muntele, — 76-79. Bodeştii-Precistei, — 80-83. Petricani-Boiştea, — 84-89. Bozieni, plasa De-sus-Mijlocul — 90-93. Budeşti-Ghicăi, plasa Mijlocul, — 94-101. Buhalniţa, — 102-127. Buhuş, — 128-139. Cârligi, plasa Piatra-Muntele — 140-145. Costişa, plasa Bistriţa — 146-196. Cracaoani, plasa Piatra-Muntele — 197-200. Davideşti, com. Păstrăveni — 201-242. Doamna-Mănăstirea Bisriţa, plasa Piatra-Muntele — 243-250.

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Dragomireşti — 251-256. Filioara — 257-272. Frumoasa şi Bălcani, comuna Tazlău, plasa Bistriţa, 273-286. Galu, plasa Piatra-Muntele — 287-302. Gărcina, plasa Piatra-Muntele — 303-312. Grumăzeşti, plasa De-sus-Mijlocul — 313-322. Hangu — 323-328. Humuleşti — 329-330. Lunca, com. Vânătorii-Neamţului — 331-344. Margine — 345-348. Târgul-Neamţu — 349-364. Negreşti, com. Dobreni — 365-370. Pângăraţi, plasa Piatra-Muntele — 371-381. Petricani, plasa De-sus-Mijlocul — 382-385. Graşi, comuna Petricani — 386-393. Tărpeşti, comuna Petricani — 394-397. Boişte, comuna Petricani — 398-408. Petricani — 409-414. Preuteşti, com. Timişeşti — 415-434. Schitul Răpciune, com. Hangu, plasa Piatra-Muntele — 435-438. Roznov — 339-462. Ghigoeşti, com. Şerbeşti, plasa Piatra — 463-488. Silişte, plasa Bistriţa — 489-492. Talpa, plasa De-sus-Mijlocul — 493-504. Tazlău, plasa Bistriţa — 505-508. Timişeşti, plasa De-sus-Mijlocul — 509-510. Topoliţa, com. Humuleşti — 511-514. Urecheni, plasa De-sus — 515-530. Uscaţi, plasa Mijlocul — 531-552. Uscaţi, plasa Mijlocul — 553-564. Valea-albă, comuna Uscaţi, plasa De-sus-Mijlocul — 565-575. Vânători-Dumbrava-roşie, plasa Piatra — 576-577. Vânătorii-Neamţului — 578-593. Zeneşti, plasa Bistriţa.

Vol. XI. Olt

2-13. Alimăneşti-Isvoarele — 14-23. Bălăneşti — 24-35. Chilia, plasa Oltul — 36-43. Constantineşti — 44-49. Crăciuneii-de-sus, plasa Şerbăneşti — 50-53. Cucuieţi, plasa Vedea — 54-69. Gura-Boului, plasa Oltul — 70-83. Ibăneşti, plasa Vedea 84-85. Mereni, plasa Vedea — 86-91. Mogoşeşti, plasa Vedea 92-105. Negreşti, plasa Vedea — 106-111. Oteştii-de-sus, plasa Oltul — 112-123. Potcova — 124-127. Rădeşti, plasa Vedea — 128-141. Râjleţul-Govora, plasa Oltul — 142-162. Râjleţul-Vieroşu, plasa Vedea — 163-173. Scorniceşti, plasa Vedea — 174-185. Segarcea-din-vale — 186-209. Spineni, plasa Vedea — 210-213. Tempeni, plasa Mijlocul — 214-217. Urluiasca, plasa Oltul 218-225. Valea-Merilor, plasa Mijlocul — 226-243. Vaţa, plasa Oltul — 244-257 Viişoara-Mărunţei, plasa Şerbăneşti — 258-263. Vlaicu, plasa Vedea.

Prahova

265-270. Băicoiu, plasa Filipeşti — 271-309. Brebu, plaiul Prahova — 310-315. Călineşti, plasa Filipeşti — 316-331. Drajna-

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

de-sus, plasa Teleajen — 332-348. Măgureni, plasa Filipeşti — 349-354. Mălăeşti, plasa Podgoria-Cricov — 355-358. Măneşti, plasa Filipeşti — 359-370. Mărginenii-de-sus, plasa Filipeşti — 371-376. Nedelea, plasa Filipeşti — 377-386. Ploeştiori, plasa Târgşor — 387-392. Proviţa de jos — 393-398. Râncezi, plasa Teleajen — 399-406. Scăeni, Plasa Podgoria — 407-414. Sinaia, plaiul Prahova — 415-224. Stari-Chiojd, plaiul Teleajen

Putna

426-431. Făurei, plasa Gârlele-Bilieşti — 432-465. Găuri, plasa Vrancea — 466-481. Ireşti, plasa Gârlele — 482-497. Năruja, plasa Vrancea — 498-514. Palteņ, plasa Vrancea — 515-520. Răcoasa, plasa Zăbrăuţi.

Vol. XII. Râmnicul-Sărat.

2-11. Bălăceanu, plasa Râmnicul-de-sus — 12-89. Bogza, plasa Marginea de-sus — 90-103. Buda, plaiul Râmnicul — 104-107. Budeşti — 108-131. Corbu, plasa Marginea-de-jos — 132-146. Dediuleşti, plasa Râmnicul-de-sus — 147-152. Domniţa, plasa Grădiştea — 153-164. Jirlău, plasa Grădiştea — 165-190. Obileşti, plasa Marginea-de-jos — 191-199. Răcoasa şi Pădureni, plasa Răcăciuni (jud. Putna) — 200-211. Sgârciţi, plasa Râmnicul-de-sus — 212-222. Slobozia, cătunul Coroteni — 223-232. Tâmboeşti, plasa Marginea-de-sus — 233-252. Vişani, plasa Grădiştea.

Romanaţi

254-256. Cilieni — 257-267. Rusăneştii-de-jos — 268-269. Gostavăţul, plasa Ocolul — 270-271. Leu, plasa Ocolul.

Suceava

273-280. Baia, plasa Moldova — 281-283. Bogdăneşti — 284-297. Borca — 298-314. Broşteni, plasa Muntele — 315-318. Brusturi, com. Drăgăneşti — 319-338. Dolhasca, plasa Siret — 339-348. Dolheşti — 349-352. Dorna-Gura-Negrii, plasa Muntele — 353-360. Farcaşa, plasa Muntele — 361-362. Forăşti, plasa Moldova-Şomuz — 363-369. Găineşti, com. Mălini — 370-383. Giurgeşti — 384-389. Horodniceni şi Rotopăneşti, plasa Şomuz-Moldova — 390-397. Lămăşeni, plasa Şomuz — 398-399

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Lămăşeni — 400-407. Lespezi — 408-425. Liteni — 426-449. Mălini, plasa Muntele — 450-460. Miroslăveşti, plasa Siret — 461-470. Paşcani-Stolniceni — 471-494. Preuteştii-uniţi, plasa Şomuzul — 495-502. Mănăstirea Probota, com. Dolhasca — 503-544. Rădăşeni — 545-566. Ruginoasa şi Vascani — 567-575. Ruginoasa, plasa Siret — 576—581. Şaru-Dornei, plasa Muntele 582-595. Tătăruşi, plasa Şomuz-Moldova — 596-605. Ţoleşti, plasa Şomuz-Moldova — 606-613. Valea-Glodului.

Vol. XIII. Tecuciu

2-5. Barcea, plasa Bârlad — 6-19. Bogheşti, plasa Zeletin — 20-21. Oraşul Bârlad — 22-31. Brăhăşeşti — 32-39. Buda, plasa Zeletin — 40-45. Corbasca — 46-58. Matca, plasa Bârlad, şi Corbiţa, plasa Zeletin — 59-94. Corodu, plasa Bârlad — 95-110. Cosmeşti, plasa Nicoreşti-Bârlad — 111-122. Crăeşti, plasa Zeletin — 123-140. Fundeni, plasa Bârlad — 141-186. Găiceana, plasa Berheciu — 187-190. Giurgiana — 191-194. Glăvăneşti, com. Muncelu — 195-203. Godineşti, plasa Berheciu — 204-212. Homocea, plasa Nicoreşti — 213-224. Hurueşti, plasa Berheciu — 225-241. Ionăşeşti, plasa Nicoreşti-Bârlad 242-245. Iveşti — 246-253, Lespezi, com. Homocea — 254-261. Motoşeni, plasa Zeletin — 262-283. Movileni, plasa Nicoreşti-Bârlad — 284-285. Muncelu, plasa Zeletin — 286-299. Nărteşti, plasa Zeletin — 300-321. Neguleşti — 522-341. Nicoreşti — 342-357. Ocheni, com. Condrăcheşti, plasa Berheciu — 358-367. Onceştii-noi, plasa Berheciu — 368-385. Onceştii-vechi 386-397. Poiana, plasa Nicoreşti-Bârlad — 398-413. Răchitoasa, plasa Zeletin — 414-419. Şendreşti, plasa Pereschivu — 420-433. Şerbăneşti, comuna Lieşti — 434-441. Miesta, comuna Spriea, plasa Zeletin — 442-459. Stănişeşti, plasa Zeletin — 460-465. Puteni, plasa Bârlad — 466-477. Ţepu, plasa Nicoreşti-Bârlad — 478-485. Ţigăneşti, plasa Bârlad — 486-488. Torceşti, plasa Bârlad — 489-493. Tudor-Vladimirescu, plasa Bârlad — 494-499. Umbrăreşti, plasa Bârlad — 500-505. Valea-rea, plasa Zeletin — 506-511. Vizureşti-Hânţeşti, plasa Nicoreşti — 512-517. Vulturenı, plasa Bârlad.

Vol. XIV. Teleorman.

2-15. Bălţaţi, plasa Târgul — 16-19. Băneasa, plasa Călmăţuiu — 20-25. Brănceni, plasa Marginea — 26-57. Caravaneţu,

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

plasa Călmăţuiu — 58-61. Cioceşti-Mândra, plasa Teleorman — 62-70. Cioara, plasa Călmăţuiu-Marginea — 71-74. Crângeni, plasa Călmăţuiu — 75-78. Cucueţi, plasa Târgul — 79-92. Dracea, plasa Călmăţuiu — 93-98. Malu, plasa Teleorman — 99-144. Odaia, plasa Călmăţuiu — 145-155. Papa — 156-169. Pielea, plasa Marginea — 170-182. Pârlita, plasa Târgul — 183-192. Râioasa, plasa Călmăţuiu-Marginea — 193-205. Scrioştea, plasa Târgul — 206-218. Socetu, plasa Târgului — 219-232. Spătaru, plasa Marginea — 233-238. Traian, plasa Marginea — 239-278. Tufeni, plasa Teleorman — 279-280. Urlueni, plasa Teleorman — 281-292. Viişoara — 293-332. Voivoda, plasa Marginea.

Tulcea

334-337. Caraman-chioi, plasa Babadag — 338-339. Cârjelari — 340-341. Enisala, plasa Babadag — 342-351. Garvânu — 352-357. Greci — 358-361. Hagi-ghiol — 362-369. Isaccea — 370-389. Luncaviţa — 390-391. Moru-ghiol, plasa Tulcea — 392-412. Niculiţel, plasa Tulcea — 413-424. — Peceneaga — 425-428. Sari-ghiol, plasa Tulcea — 429-431. Sari-nasuf — 432-441. Satu-nou, plasa Sulina — 442-451. Somova, plasa Tulcea — 452-459. Turcoaia plasa Măcin — 460-470. Văcăreni, plasa Măcin — 471-504. (Lângă comuna Congazu).

Vol. XV. Tutova.

2-7. Avrămeşti, plasa Tutova — 8-13. Bacani, plasa Simila-Târgu — 14-21. Bălăbăneşti, plasa Corodu — 22-47. Oraşul Bârlad — 48-59. Blăgeşti, plasa Târgu — 60-62. Bogdana, plasa Simila — 63-78. Bogdăniţa, plasa Simila — 79-86 Bogeşti, plasa Tutova — 87-96. Brădeşti — 97-104. Căbeşti, plasa Pereschivu — 105-126. Lăleşti-Călimăneşti, plasa Tutova — 127-134. Cărăpceşti, plasa Corodu — 135-190. Cârjăoani, plasa Tutova — 191-196. Cârlomăneşti, plasa Corodu — 197-210. Chilieni, plasa Pereschivu — 211-228. Corodeşti, plasa Tutova — 229-238. Costeşti, plasa Simila-Târgu — 239-260. Docani, plasa Târgu — 261-270. Dragomireşti, plasa Tutova — 271-294. Iepureni, plasa Târgu — 295-302. Floreşti, plasa Simila-Târgu — 303-312. Fruntişeni, plasa Târgul — 313-324. Gâlţeşti, com. târgul Pueşti, plasa Tutova — 325-340. Grăjdeni, com. Fruntişeni, plasa Târgu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

— 341-350: Ibăneşti, plasa Simila — 351-356. Iveşti, plasa Pereschivu — 357-366. Lungeşti, plasa Corodu — 367-374. Mânzaţi, plasa Simila-Târgu — 375-388. Miceşti, plasa Tutova — 389-396. Obârşeni, plasa Târgul — 397-404. Odaia-Bursucani — 405-422. Perieni, com. Bogeşti, plasa Tutova — 423-431. Plopana, plasa Tutova — 432-449. Pogoneşti, plasa Corodu-Pereschivu — 450-453. Prisecani, plasa Pereschivu — 454-469. Pueşti, plasa Tutova — 470-479. Puntişeni, plasa Simila-Târgu 480-488. Rădăeşti — 489-494. Şendreşti — 495-500. Stâncăşeni, com. Corodeşti — 501-504. Stănueşti, plasa Pereschivu 505-510. Bogdăneşti, plasa Târgu-Simila — 511-530. Vinderei, plasa Târgu.

Vol. XVI. Vâlcea.

2-7. Crăpăturile, plasa Olteţului — 8-27. Recea, plaiul Horezu — 20-27 Văideni, Slătioara, Fometeşti şi Racoviţa — 28-33. Suţeşti, plasa Oltul — 34-61. Zăvoieni, plasa Otăsău.

Vasluiu

63-72. Bârzeşti — 73-92. Bereasa, plasa Mijlocul — 93-100. Bodeşti, plasa Mijlocul — 101-110. Boreşti — 111-114. Buda-Rafaila — 115-122. Buhăeşti, plasa Stemnicul — 123-126. Ciorteşti, plasa Crasna — 127-140. Codăeşti, plasa Mijlocul — 141-144. Cosmeşti, plasa Stemnicul — 145-148. Dăneşti, plasa Mijlocul — 149-156. Deleni, plasa Crasna — 157-166. Doagele, plasa Racova — 167-186. Dumeştei, plasa Fundurile — 187-192. Fereşti, plasa Mijlocul — 193-204. Gărceni, plasa Racova — 205-214. Gărceni, plasa Racova — 215-220. Ipatele, plasa Fundurile — 221-230. Ivăneşti, plasa Racova — 231-234. Laza, plasa Racova — 235-244. Lipova, plasa Racova — 245-254. Lipovăţu — 255-264. Mânjeşti, plasa Crasna — 265-268. Micleşti, plasa Crasna-Mijlocul — 269-276. Mîrceşti, plasa Mijlocul — 277-284. Muntenii-de-jos, plasa Crasna — 285-292. Negreşti, plasa Fundurile — 293-298. Poieneşti plasa Racova — 299-302. Şcheia, plasa Fundurile — 303-306. Ştioborăni — 307-318. Tangujei, plasa Fundurile — 319-324. Telejna, plasa Mijlocu — 325-334. Ţibăneşti, plasa Fundurile — 335-342. Valea-Rea, plasa Mijlocul — 343-366. Zăpodeni, plasa Mijlocul.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Localităţi fără indicaţii precise

368-369. — 370-377. — 378-393. Gogoşul, (jud. Dolj) — 394-399. Dirmăneşti — 400-401. Vânju-Mare, jud. Mehedinţi — 402-403. (Moldova) — 404-409. (Din Moldova) — 410-417. (Din Moldova) 418-441. Din Muntenia) — 442-449. (Din Moldova).

Vol. XVII. Ardeal

2-5. Blaj (şi alte regiuni) — 6-11. Clopotiva, cercul Haţeg 12-45. Copăcelu, comitatul Făgăraşului — 46-53. Cugieru — 54-113. Haţeg — 114-131. Lisa (şi alte sate), comitatul Făgăraşului — 132-137. Lodroman — 138-147. Mărgineni, comitatul Făgăraşului — 148-161. Ohaba, comitatul Făgăraşului — 162-248. Orlat, comitatul Sibiiului — 249-252. Ostvorul-mare, comitatul Huniedoarei — 253-260. Păuceneşti, comitatul Huniedoarei — 261-265. Râu-de-mori-Suseni, Ostrovel-Gureni, Valea-Dilsii-Sibişel — 266-267. Sâncel — 268-295. Năsăud-Sângeorgiu — 296-301. Scorei, comitatul Făgăraşului — 302-326. Cugieru — 327-342. Jina (scris Sina), comitatul Sibiului — 243-246. Spini, comitatul Huniedoarei — 347-356. Ţânţari, comitatul Făgăraşului — 357-384. Tohanul-vechiu, com. Făgăraşului — 385-404. Vaidarecea, com. Făgăraşului — 405-408. Veştem, comitatul Sibiiului — 409-420. Veţelu, Herepea, Vulcez şi Caoniu, comitatul Huniedoarei — 421-430. Vistea-de-jos, com. Făgăraşului 431-464. Voila com. Făgăraşului.

Vol. XVIII. Banat, Crişana şi Maramureş.

2-9. Bănat-Comloş, comitatul Torontal — 10-23. Bărseul-de-jos Sălagiu — 24-31. Borlova, lângă Caransebeş — 32-37. Bouţariul-de-jos şi de-sus — 38-57. Bucova — 58-64. (Mai ales) Orăştie — 65-84. Făget — 85-101. Gârceiu, comitatul Sălagiu — 102-107. Grădişte, cercul Haţeg — 108-133. Lipova, Banat — 134-221. Maidan, comit. Caraş-Severin — 222-237. Şugatag, comitatul Maramureş — 238-255. Nevrincea, comitatul Caraş-Severin — 256-257. Oraviţa — 258-265. Orşova şi Mehadia — 266-273. Sredişteа-mică, lângă Vârşeţ, Banat — 274-281. Timişoara — 282-286. Teregova, Comitatul Caraş-Severin — 287-292. Tincova, com. Caraş-Severin — 293-296. Vermeş, comit. Caraş-Severin — 297-318. Vişagu, comitatul Caraş-Severin, Bobâlna şi Baia-de-Criş, amândouă în comit. Huniedoarei.

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Indice:

Alatră: cânele, vulpea

Bânâe: *albina*, bondarul, cosaşul, *musca*, ţânţarul
bânzâe: *albina*, bondarul, cosaşul, *musca*, ţânţarul
bârnâe: *albina*, bondarul, cosaşul, *musca*, ţânţarul
bate: cânele, coţofana, lupul, vulpea
baună(-e): boul, cânele, lupul
bâzăe (bâzâe, bazie): *albina*, bondarul, cosaşul, *musca*, ţânţarul
becăcăe(-şte): capra, ţapul
becăe(-şte): capra, ţapul
beeşte: capra, oaie
behăe(-şte) (behâeşte, behaeşte): *capra, oaia*
behee(-şte): oaia
behăhăe(-şte): capra, oaia
behehăeşte: capra, oaia
beheheşte (behoeşte, behohoeşte): capra, oaia
blecăe: oaia
boară: oaia
bolboroseşte (bolborăseşte, borboroseşte): curca, *curcanul*
bombă(n)e, bombă(n)eşte: albina, bondarul, musca, ursul
bombone: ursul
boncă(n)e: *bivolul, boul, buhaiul*, vaca
boncălueşte (buncălueşte): *bivolul, boul, buhaiul*, vaca
bonzăe: *albina, bondarul, cosaşul, musca*, ţânţarul
borăe(-şte): bivolul, boul, buhaiul, ursul, vaca
borişcăese: bivolul, boul, buhaiul
bornăe(-şte): albina, bondarul, cosaşul, musca, ţânţarul, ursul
brâhneşte (brăhneşte): cânele, căprioara
brehăeşte: capra, oaia, vulpea
brehneşte: cânele, căprioara
brohoe: porumbul
brumăe: ursul
bufâeşte: buha

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

buhăeşte (buhaeşte): bivolul, boul, buha, *buhaiul*, vaca
buhălueşte: bivolul, boul, *buhaiul*, vaca
buhue: buha
bumbu(n e: albina, bondarul, ursul
buncălueşte: boul, buhaiul, vaca
burue: porcul.

Cântă: broasca, buraticul, *cucoşul, găina*, greerul, etc. toate pa[sările cântătoare; cf. § 2 N. I.
căoe(-şte): curca
căone: vulpea
cârâe (cârăe, carâe, cărăe, carae, cărie)-şte: cioara, cristelul, cu[coşul, curca, găina
cârcâe (cârcăe, cărcâe, cărcăe, carcae)-şte: găina
cârcârâgeşte: găina
cârcârigeşte: cucoşul
căţăe(-şte): coţofana, dihorul
cătcădăceşte (cătcădăţeşte): găina
cătcâeşte: cucoşul, găina
cătcârâe: cucoşul, găina
cătcârâgeşte (cătcărăgeşte): cucoşul, găina
cătcârigeşte: cucoşul
căuleşte se: cânele
cău(n)e: cânele, curca, lupul
caută se: porcul
ceaună: mâţa
cheamă: cucoşul, găina
chefă(n)e: cânele, copoul
chefneşte: copoul
chehneşte: copoul, vulpea
chelacăe: cânele
chelălăe: *cânele*
chenţăe: vulpea
chercă(n)e -şte: cucoşul, curca, găina, pichirea
cherlăe: cânele
cheune: curca
chiarăe: curca
chihăeşte (chihăineşte): vulpea
chilălăe(-şte): *cânele*, vulpea

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

chioncăneşte: curca
chioră (chiorâe, chiorae)-şte: *cucoşul, curca, găina*
chiorcă(n)e (chiorcâe)-şte: *cucoşul, curca, găina*, pichirea
chiră (cheră): pichirea
chiscue(-eşte): curca, *puiul*, vrabia
chiţăcă: şoarecele
chiţăe (chiţâe)-şte: cârtiţa, dihorul, şoarecele, bursucul
chitcâeşte: guzganul
chiţene: şoarecele
chiţie: şoarecele
chiue(-şte): curca, pichirea, *puiul*, vrabia
chiuneşte: curca
chiură: curca
chiurue: curca
ciorăe(-şte): cioara, curca
cirică(-şte): vrabia şi pasările cântătoare, cf. § 3 N. I.
ciripeşte (-pe, -pie): *vrabia* şi pasările cântătoare, cf. § 3 N. I.
ciurueşte: ciocârlanul
clămpă(n)eşte (clâmpăneşte, clampaneşte): cocostârcul
clăpăneşte: cocostârcul
clepăeşte: cocostârcul
cloncă(n)e (cloncane)-şte: *corbul*, cucoara, curca, *găina*, porumbul
clorăeşte: curca
codoceşte: găina
coică (coicăe) se: porcul
colcueşte: curcanul
coră(e(-şte): corbul, cucoara, porumbul
cotcodăceşte (cotcodâceşte, cotcodoceşte): *cucoşul, găina*
cotcorează: cucoşul, găina
cotcorozeşte (cotcorezeşte, cotcorezează): cucoşul, găina
cotcozeşte: *găina*
covăţăeşte: porcul
coviţă(-ţe, -ţie): *porcul, purcelul*
coviţăe (coviţâe, coviţee)-şte: *porcul, purcelul*
crăncăneşte: cioara, corbul
crăone: cioara, corbul
croncă(n)e-şte): *cioara*, cocostârcul, *corbul*
cronconeşte: cioara, corbul
cucue: gaiţa

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

cucurezeşte (cucurezează): cucoşul, găina
cudcurugeşte: găina
curcăeşte: curca
curcudăţeşte: găina
curue(-şte): cucoara, turturica
cutcudăceşte (cutcudăţeşte: găina
cutcudăţează (cutcudeţează, cutcudeţeşte): găina
cutcueşte: curca, găina
cutcure(a)ză (cutcurezează): găina
cutcurugeşte: găina
cuviţă: porcul, purcelul
cuviţ(i)eşte: porcul, purcelul

Dârlăe(-şte): gânsacul
dăuleşte se: oaia
durueşte: porumbul

Fâsâe (fâsie): *gânsacul*, gâsca, şarpele
fifie (fifăe, fâfâe): *bobocul*
flioncăneşte: curca
flueră: gangurul, graurul, privighitoarea, şarpele, sturzul
forăe(-şte): calul
forcăe (forcoe)-şte: ariciul, bursucul, iepurele, şarpele
forcoteşte: ariciul, bursucul
fornăe(-şte): calul

Găeşte: cioara, coţofana
gâgâe (gâgăe, găgăe, gagâe, gâgae, gagae)-şte: *gâsca*, raţa
gagateşte (gageşte, gâgoe): gâsca
gâlcevesc se: vrăbiile
gâlgâe: gaiţa
gângureşte: porumbul
gârâe (gârăe, gărăe, garae, gârie)-şte: *cioara*, *gâsca*, *porcul*, po-
BCU Cluj / Central University Library Cluj [rumbul
gârgâe (gârgăe)-şte; gâsca
gârtoane: porcul
garueşte: porcul
gâsâe: gânsacul
glugăeşte: curcanul
gluglue: curcanul

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

goică: porcul
goră̆e (goroe, gorue)-şte: porcul, gâsca
grângâne(-şte): gâsca
grăone: porcul
groeşte: porcul
grofă(n)e (-şte): *porcul*, bursucul
grohă(n)e (-şte): *porcul*, bursucul
grohâeşte: porcul
grohoe (-şte): *porcul*, porumbul
grohone (-şte): porcul
grohote (-şte): *porcul*
grohueşte; porcul
groneşte: porcul
grongă(n)eşte: porcul
grongoeşte: porumbul
gronhăneşte: porcul
grooceşte: porcul
grooe (-şte): porcul
groone (-şte): porcul
grugune: porcul
gruhâe: porcul
gruhoeşte: porcul
gruhue (-şte): porcul
gruneşte: porumbul
grungă(n)eşte: porumbul, porcul
grungune (-şte): porumbul, porcul
grungură: porumbul
grungureşte: porumbul
gugă̆e (gugâe): gâsca, porumbul
gugue (-şte): gâsca, porumbul
guguleşte: porumbul
gugureşte: porumbul
guice (guicie)-şte: porcul
guiţă: ariciul, bursucul, iepurele, *porcul*, şoarecele
gungâneşte: porumbul
gungură (gungureşte): porumbul
gurguneşte: porumbul
gurlue (-şte): ariciul, *porcul*, porumbul
gurue (-şte): bursucul, porcul, porumbul, turturica
guviţă: porcul.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Hăcăeşte (hăcaeşte, hacâeşte, hacaeşte): *raţa*
hămăe (-şte): *câne*le, vulpea
hămueşte: câne le
hârâe (hârăe, hârae, hărâe)-şte: *câne*le, lupul
hăule (-şte) (se hăule): câne le, lupul
hăune (-şte): câne le, lupul, vulpea
hirăe: pichirea
hohăneşte (hohoneşte): calul
hoheeşte: capra
hohoteşte: calul
horcăne: calul
hrohăeşte: porcul
hueşte: porcul
huhue: huhurezul
huhurează: huhurezul
hurue (-şte): curcanul, porumbul

Îmboroşcăe se: bivolul, boul, buhaiul, vaca
înechează: calul
îngurlue: porcul
îngurue: porumbul
înturăe: porumbul, turturica

*Latră: câne*le, *lupul*, nevăstuica, *vulpea*

Măcăcăeşte (macâcaeşte): *raţa*
măcă(n)e (mâcă(n)e, macâ(n)eşte, măca(n)eşte, macă(n)eşte) [broasca, gâsca, iepurele, *raţa*
mârâe (mărăe, mârăe) -şte: *câne*le, *lupul*, *ursul*
marmăeşte: ursul
marmone: ursul
mearlăe: mâţa
meaună(e), se meaună: *mâţa*, păunul, iedul
mecăcăe (-şte): capra
mecă(n)e, mecă(n)eşte: broasca, iepurele
mechecăeşte: capra
mechecherează: capra
mecherează (mecherezeşte): capra
mehăe (-şte): bivolul, boul, *capra*, *oaia*, vaca
mehăhăeşte: capra, oaia
meheheşte: capra, oaia

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

meune: mâţa
micăeşte: capra
michichirează: capra
mieună (mieone, mioe): mâţa
miercă(n)e (-şte): iepurele
mierlăe (mierloe): mâţa, bursucul
mihoe (-şte): *calul*
mihohoe (-şte): *calul*
mihohoteşte: calul
mihoteşte: calul
mionă: mâţa
mione (-şte): mâţa
miorcăe (-şte): broasca, iepurele
miorlăe (miorlâe, miorlae, miorloe) -şte: gaiţa, *mâţa, motanul,* [ursul, veveriţa
miorlueşte: mâţa
miră se: cucoşul
mirloae (mârloae): mâţa, motanul
morăe (morâe, morae) -şte: *cânele, mâţa, ursul*
mormăcă: ursul
mormăe (mormâe, mormae, mormăne, -şte: *cânele, ursul*
mormoe (-şte): ursul
mornăe (mornâe, mornae) -şte: cânele, mâţa, ursul
morue (moroe): ursul
mucucurează: capra, oaia
mugeşte: *bivolul, boul, buhaiul, măgarul, vaca, viţelul*
murăe: ursul
murgeşte: vaca
murmâe: ursul
murmue: ursul

Nechează (-e): calul, gaiţa, măgarul
necheză (nechiză): calul
necheaţă (neghеaţă): calul
nenchează: calul
nichează: calul
nimchează: calul
ninchează: calul
ninie (-şte): ţânţarul

BCU Babeş-Bolyai Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

Ocăcăe (ocăcae, ocâcâe, ocacae) -şte: *broasca*, raţa
ocăeşte (ocâeşte, ocaeşte): *broasca*, *raţa*
ogăgăe: gâsca
orăcăe (-şte): bivolul, boul, buhaiul, broasca, capra, măgarul, vaca, [ursul, oaia, raţa
orăcaeşte (oracăeşte): broasca
orocăeşte: broasca.

Pâcâe (*păcăe*): cocostârcul, curca. pichirea
pâcâne (-şte): cocostârcul, curca, pichirea
pârâe: cristeiul
pătpăducheşte: prepeliţa
picheşte: pichirea
pichineşte: pichirea
pichireşte: pichirea
pierţăne: şoarecele
piercăneşte: curca
pione (-şte): curca, găina; păunul
pircăeşte: curca
pircoe: curca
piscue (-şte) v. chiscue
piună (-e): puiul, curca
piue (-şte) v. chiue
prisneşte: capra
pufneşte: ariciul, curcanul, iepurele
pupăe (pupue): pupăza.

Răcâe (râcâe răcăe, răcâe), -şte: raţa
răcneşte (râcneşte, răgneşte): bivolul, boul, măgarul, ursul
rage (răgeşte): *bivolul*, *boul*, *buhaiul*, *măgarul*, oaia, ursul, *vaca*, [*viţelul*
râncăe (-şte): *bivolul*, *boul*, *buhaiu*
râncălueşte (răncălueşte): *bivolul*, *boul*, *buhaiul*
ranchează (rânchează, rănchează, ranchează): *calul*
renchează (rânchezeşte, rinchează, rincheză): calul
rocăcăeşte: broasca
roncăe: bivolul, buhaiul

Sâsâe: gâsca, gânsacul
scălălăe (-şte): cânele
scânceşte (scănceşte, scăinceşte): cânele, lupul, vulpea

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

scârţâe (şte): liliacul, rândunica
schelăe (schelălăe) -şte: *cânele*, vulpea
schelălueşte: cânele
schencăneşte: cânele, lupul
schiaună: *cânele*, lupul
schilălăe (schilâlăe) -şte: cânele
schinţeşte (schinceşte): cânele
schioná(-e): cânele
schiorlăe: cânele
schirlăe: cânele
scohiţă (scoviţă) se: porcul
scuipă (stupeşte): mâţa
sfădesc se: vrăbiile
sfârâe: cosaşii, mâţa, musca, musculiţele
sforâe (sforoe) -şte: bursucul, calul, mâţa
smercă(n)e: iepurele
strănută: calul
strigă: porcul, mâţa, pasările
şueră: *gangurul, graurul, mierla, privighitoarea, şarpele, sturzul*
suflă: şarpele
suspină: vulpea

Tăcăneşte: cocostârcul
ţăhăeşte: vulpea
ţâlţâe: şoarecele
târâe: greerul, veveriţa
ţârâe (ţârăe, ţărăe) -şte: *greerul*, presura, *vrabia*
tărărăeşte: pichirea
ţârţâe: *vrabia*
ţâţâe (ţâţăe, ţăţăe, ţâţie) -şte: peştele, *şoarecele*
ţehaeşte: vulpea
ţehueşte (ţihueşte, ţâhueşte, ţăhueşte): cânele, copoul, vulpea
ţilţăe: şoarecele
ţipă (ţâpă, ţâpue, se ţâpă): calul, cânele, capra, dihorul, găina, [iepurele, păunul, porcul, şoarecele, vulpea etc. cf. § 1 N. I.
ţirăe: vrabia
ţiripeşte: vrabia
ţiţie (ţiţâe = ţâţâe): *şoarecele*
ţivleşte: cucoveica

Biblioteca Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01

toacă: cocostârcul
toarce: mâţa
tocăne (-şte): cocostârcul
turăeşte: turturica
turue (-şte): curca, porumbul, turturica

Uică se: porcul
uneşte: porumbul
urlă: bursucul, *cânele*, *lupul*, măgarul, ursul
urueşte: porumbul

Vacăe: raţa
vaetă se: cucoveica, vulpea
văuneşte: vulpea
iţăe (viţie, viţue) -şte: porcul

Zâzae: albina, musca
zăpăeşte: *cânele*
zbârâe (zbârăe): *albina, bondarul, cosaşul, musca, ţânţarul*, vrabia
zbârnăe (zbârnâe): *albina, bondarul, cosaşul, musca, ţânţarul*
zbiară: bivolul, boul, buhaiul, capra, căprioara, gaiţa, iepurele [măgarul, oaia, ursul, vaca, viţelul
zmiară: oaia, capra
zmeură se: capra
zuzăe: albina, bondarul, cosaşul, musca, ţânţarul.

Serghie Şutu

Probleme vechi şi nouă.

(Iarăşi *mente* şi *minte* — legi fonetice — *e* neaccentuat > *i* — *frasin, buvons, dumică* — *-as, -es* > *-i* — evoluţii acustice etc.)

S'a făcut până acuma tot felul de încercări de a explică dubletele atât de frecvente în textele noastre vechi ca *mente* — *minte*, *me\re* — *mi\re* etc. Chestiunea lui *e* accentuat în poziţie nazală a fost reluată în Dacoromania I, 340—343 de Vivian G. Starkey în articolul *Evoluţia lui en în in după labiale* şi de dl Puşcariu în recensia făcută lucrării dlui Iordan, *Diftongarea lui* e *şi* o *accentuaţi în poziţiile* ă, e. Autorii aceştia informându-ne şi asupra principalelor lucrări în legătură cu problema aceasta, cred că mă pot dispensà de a-i face întreg istoricul.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14637 © 1921-1922 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:01